

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

İŞLETME PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE TARIM SİGORTALARINDA TARIM SİGORTALARI HAVUZU
VE TARSİM UYGULAMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Uğur SEVİM

HAZİRAN-2010

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

İŞLETME PROGRAMI

**TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARINDA TARIM SİGORTALARI HAVUZU
VE TARSİM UYGULAMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Uğur SEVİM

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hüseyin DAĞLI

HAZİRAN-2010

TRABZON

ONAY

Uğur SEVİM tarafından hazırlanan Türkiye’de Tarım Sigortalarında Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM Uygulaması adlı bu çalışma..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda..... (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İşletme Anabilim dalında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

İMZA

Prof. Dr. Hüseyin DAĞLI (Başkan)

İMZA

Prof. Dr. Metin BERBER

İMZA

Yrd. Doç. Dr. Halil İbrahim BULUT

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. .../.../...

.....
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığımı, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

İmza

Uğur SEVİM

.../.../...

ÖNSÖZ

Günümüzde, tarım sektörü küresel ısınma nedeniyle sayıları ve şiddetleri her geçen gün daha da artan doğal riskler başta olmak üzere, birçok risk ve belirsizliğin etkisi altındadır. Tarım sektörünün maruz kaldığı bu risk ve belirsizlikler sonucunda, sektörden elde edilen ürünlerin miktarlarında ve kalitelerinde düşüşler yaşanmaktadır. Bu durum, tarım sektörünün en önemli unsuru olan çiftçileri ve dolayısıyla ülkelerin tarımsal üretimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Çiftçilerin sıkça karşılaştıkları bu risk ve belirsizliklerin olumsuz etkilerinden korunmasını sağlayan en önemli araç Tarım Sigortasıdır. Tarım sigortası vasıtasıyla, tarımsal üretimi etkileyen riskler üreticinin üzerinden alınarak, sigorta sektörüne transfer edilmektedir.

Tez çalışmam süresince danışmanlığımı üstlenen, bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde değerli bilgilerini ve engin tecrübelerini benden esirgemeyen sayın hocam Prof. Dr. Hüseyin DAĞLI'ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu çalışmanın ortaya çıkmasındaki yardımlarından dolayı TARSİM Giresun Bölge Koordinatörlüğüne teşekkür ederim. Tez çalışmam süresince benden sevgi ve desteklerini hiç esirgemeyen, en zor anlarımda hep yanımda olan ailem ve arkadaşlarıma saygılarımı sunarım.

Mayıs, 2010

Uğur SEVİM

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
TABLolar LİSTESİ	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XII
GİRİŞ.....	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TARIM SİGORTACILIĞI.....	4-33
1.1. Sigortacılık Kavramı.....	4
1.1.1. Temel Sigortacılık Kavramları	6
1.1.2. Sigorta Türlerinin Sınıflandırılması	9
1.2. Tarım Sigortacılığının Tanımı ve Kapsamı	10
1.3. Tarım Sigortacılığının Gerekliği ve Yararları	13
1.4. Tarım Sigortacılığı ve Risk Yönetimi.....	14
1.4.1. Risk Kavramı ve Tanımsal Risk ve Belirsizlikler.....	15
1.4.1.1. Doğal Risk ve Belirsizlikler	18
1.4.1.2. Ekonomik Risk ve Belirsizlikler	23
1.4.1.3. Sosyal Risk ve Belirsizlikler	24
1.4.2. Tarımda Risk Yönetimi ve Tarım Sigortaları	25
1.5. Tarım Sigortasının Çeşitleri	27
1.5.1. Ürün Sigortası	28
1.5.1.1. Tek Riske Dayalı Sigorta	28
1.5.1.2. Birleşik Risklere Dayalı Sigorta	29

1.5.1.3. Bütün Tehlikelere Karşı Sigorta	29
1.5.2. Verime Dayalı Sigorta	30
1.5.3. Gelir Sigortası	30
1.5.4. Gelir İstikrar Hesabı	30
1.5.5. Endeks Sigortası	31
1.5.6. Hayvan Hayat Sigortası.....	31
1.5.7. Diğer Tarım Sigortası Çeşitleri	32

İKİNCİ BÖLÜM

2. TARIM SİGORTACILIĞININ GELİŞİMİ	34-62
2.1. Türkiye’de Tarım Sigortacılığı (TARSİM Öncesi Dönem)	34
2.2. Dünyada Tarım Sigortacılığı	41
2.2.1. Amerika Birleşik Devletleri	42
2.2.2. Meksika	46
2.2.3. İspanya	48
2.2.4. Japonya.....	53
2.2.5. Çin	55
2.2.6. Almanya	57
2.2.7. İtalya	58
2.2.8. Fransa	59
2.2.9. Avusturya	60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’DE TARIM SİGORTALARI HAVUZU VE TARSİM	62-96
3.1. Tarım Sigortaları Havuzu	62
3.1.1. Tarım Sigortaları Havuzunun Kuruluş Amacı ve Görevleri	67
3.1.2. Tarım Sigortaları Havuzuna Devlet Desteği	70
3.1.2.1. Prim Desteği	70
3.1.2.2. Hasar Fazlası Desteği.....	71
3.2. Havuz İşleticisi Şirket “TARSİM”	71
3.2.1. Ortaklık Yapısı ve Görevleri	72

3.2.2. Şirket Gelirleri ve Üye Şirketlerin Sorumlulukları	74
3.2.3. “TARSİM” Tarafından Sunulan Sigorta Ürünleri	75
3.2.3.1. Bitkisel Ürün Sigortası.....	75
3.2.3.2. Sera Sigortası	77
3.2.3.3. Hayvan Hayat Sigortası	79
3.2.3.4. Kümes Hayvanları Hayat Sigortası.....	81
3.2.3.5. Su Ürünleri Sigortası	83
3.2.4. “TARSİM” Tarafından Yapılan Teknik Çalışmalar	85
3.2.5 “TARSİM”’in Yakın Dönemde Uygulamayı Planladığı Projeler.....	87
3.2.6. Türkiye’de Tarım Sigortacılığında TARSİM Öncesi ve Sonrası Uygulamalar ve Türkiye’nin Dünyadaki Yeri	88
SONUÇ VE ÖNERİLER	97
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	106
EKLER	113
ÖZGEÇMİŞ	171

ÖZET

Tarım sektörü özellikleri bakımından bütün dünyada hem ekonomik hem de stratejik olarak en önemli sektörler arasında yer almaktadır. Tarımsal üretimin genellikle açık alanlarda yapılıyor olması nedeniyle, tarım sektörü başta doğal riskler olmak üzere birçok risk ve belirsizlikten etkilenmektedir. Sağlıklı ve verimli bir tarımsal üretimin yapılabilmesi için de bu risk ve belirsizliklerin etkilerinin en aza indirilmesi gerekmektedir. Bu risk ve belirsizliklere karşı korunmayı sağlayan en önemli risk yönetim aracı “Tarım Sigortasıdır”. Tarım sigortası, tarımsal üretimi etkileyen risk ve belirsizlikleri teminat altına alarak, tarımsal üretimin devamlılığını sağlar. Türkiye’de tarım sektörü ülke kalkınmasına değişik yollarla katkı yapmakta olup, büyük bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin değerlendirilebilmesi açısından da “Tarım Sigortası”nın önemi büyüktür. Bu çalışmada, Türkiye’de 14 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren “Tarım Sigortaları Kanunu” çerçevesinde uygulamaya koyulan Devlet Destekli Tarım Sigortalarının temelini oluşturan Tarım Sigortaları Havuzu ve havuzun işletici şirketi olan TARSİM’in çalışmaları ile yeni sistemin başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi için üzerinde durulması gereken konular incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarım, Tarım Sigortası, Tarım Sigortaları Havuzu, TARSİM

ABSTRACT

The sector of agriculture is one of the important sectors of the world in terms of its qualities. However, owing to carrying it on in outdoor generally, agricultural production is frequently affected many of the risks and uncertainty. The effects of these risks and uncertainties are necessary to be minimized for realizing constant and fertile agricultural production. Agricultural insurance is the most important risk management device which enables avoiding against these risks and uncertainties. Agricultural insurance which guarantees the risks and uncertainties that affect agricultural production, enables continuity of agricultural production. The sector of agriculture in Turkey contributes state development in many ways and has a great potential. In terms of the evaluation of this potential, agricultural insurance has a great significance. In this research, the following topics are examined; the works of Agricultural Insurance Pool and TARSIM which forms are the basis of agricultural insurance supported by the state on applied owing to the settings of “Agricultural Insurance Law” accepted in Turkey on 14.06.2005 and the matter need to be focused on for the successful future of the new system.

Key Words: Agriculture, Agricultural Insurance, Agricultural Insurance Pool, TARSIM

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	2007 Yılında Dünyada Hasara Yol Açan En Büyük 10 Doğa Olayı	19
2	2007 Yılında Yaşanan Doğa Olaylarından Kaynaklanan Hasarların Önceki Yıllarla Karşılaştırılması	20

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil Nr.</u>	<u>Sekil Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Sigorta Dallarının Sınıflandırılması ve Tarım Sigortalarının Yeri	10
2	İşletme Faaliyetini Etkileyen Riskler	17
3	Tarımsal Risklerin Sınıflandırılması	18
4	Potansiyel İklim Değişikliğinin Tarımsal Üretim ve Tarımsal Üretimle İlişkili Riskler Üzerine Etkisine İlişkin Senaryolar	21
5	Tarım Sigortacılığının Başarılı Olma Koşulları.....	27
6	Amerika’da Ana Ürün ve Gelir Sigortası Çeşitleri	44
7	AGROASEMEX’in Organizasyon Yapısı.....	48
8	İspanya Havuz Modeli	50
9	Devlet Destekli Tarım Sigortaları Öncesi Tarım Sigortalarını Organizasyon Yapısı	66
10	Devlet Destekli Tarım Sigortalarının Organizasyon Yapısı	67
11	Bitkisel Ürün Sigortasında Poliçe Düzenlenmesi ve Hasar Tespiti İşlemleri	77
12	Sera Sigortasında Poliçe Düzenlenmesi ve Hasar Tespiti İşlemleri	79
13	Hayvan Hayat Sigortasında Poliçe Düzenlenmesi ve Hasar Tespiti İşlemleri	81
14	Kümes Hayvanları Hayat Sigortasında Poliçe Düzenlenmesi ve Hasar Tespiti İşlemleri	82
15	Su Ürünleri Sigortasında Poliçe Düzenlenmesi ve Hasar Tespiti İşlemleri	84

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGROASEMEX	: Meksika Ulusal Tarım Sigortası Şirketi
AGROSEGURO	: Birleşik Tarım Sigorta Şirketi Grubu
ANAGSA	: Meksika Ulusal Ürün ve Hayvan Sigortası Şirketi
ARIP	: Tarım Reformu Uygulama Projesi(Reform Implementation Project)
BANRURAL	: Meksika Ulusal Kalkınma Bankası
BDRA	: Tarımsal Riskler Veri Tabanı (Agricultural Risks Databank)
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemi
CCS	: İspanya Maliye Bakanlığına Bağlı Reasürans Şirketi
ÇKS	: Çiftçi Kayıt Sistemi
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü(Food and Agricultural Organization)
FCIC	: Amerika Federal Ürün Sigortası Şirketi
FONDOS	: Meksika Tarım Sigortaları Havuzu
FRR	: Risk Reasürans Fonu (Risk Reinsurance Fund)
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
Md.	: Madde
MPCI	: Birden Çok Riske Dayalı Sigorta
OIE	: Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü (World Organization for Animal Health)
RMA	: Risk Yönetim Kurumu (Risk Management Agency)
SRA	: Standart Reasürans Anlaşması
TARGİS	: Tarım Coğrafi İstatistik Sistemi
TARSİM	: Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi Anonim Şirketi
TARUP	: Tarım Reformu Uygulama Projesi

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
T.E.A.E.	: Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi
TSRSB	: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği
TSV	: Tarım Sigortaları Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
v.b.	: ve benzeri
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

GİRİŞ

Bütün dünya ülkeleri için tarım sektörü hayati bir öneme sahiptir. Dünya nüfusunun beslenmesi ancak düzenli bir tarımsal üretimle sağlanabilmektedir. Özellikle son yıllarda dünyada yaşanan krizler ve küresel ısınma nedeniyle, dünya açlık tehlikesi ile karşı karşıyadır. Giderek azalan su kaynakları tarımsal üretimi önemli boyutlarda etkilemektedir. Bütün bunlardan dolayı artan dünya nüfusunun yeterli ve düzenli beslenebilmesi, tarımsal üretimde maruz kalınan risklerin minimize edilerek, tarım sektörünün geliştirilmesine bağlıdır.

Tarım sektörü doğal riskler başta olmak üzere, ekonomik ve sosyal risklerden en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Tarım sektörü bütün dünyada hem ekonomik hem de stratejik olarak desteklenmesi gereken bir sektör olduğundan, sektörün bu risklere karşı korunması gerekmektedir. Gelişmiş ülkeler bu konuda, teknolojinin de yardımıyla bir dizi teknik koruma önlemi geliştirmişlerdir. Fakat teknolojinin yardımıyla üretilen bu gelişmiş teknik koruma önlemleri de tarım sektörünün sıklıkla karşı karşıya kaldığı risklerin olumsuz etkilerinin giderilmesinde yeterli olamamaktadır. Tarım sektöründe karşılaşılan risklerin, özellikle dolu, don, kuraklık gibi doğal karakterli risklerin etkilerinin en aza indirilebilmesi ancak tarım sektöründe etkin bir risk yönetiminin uygulanması ile sağlanabilir. Günümüzde dünyada tarım sektörü için kullanılan en önemli ve etkili risk yönetim aracı Tarım Sigortasıdır. Tarım Sigortası, üreticiler tarafından yeterli ve düzenli bir tarımsal üretimin sağlanmasını engelleyen, doğal, ekonomik ve sosyal risk unsurlarının etkilerinin azaltılmasını sağlayarak, bütün dünyada istikrarlı bir tarımsal üretimin gerçekleştirilmesine yardımcı olur.

Bugün dünyada birçok ülke düzenli bir tarımsal üretim için tarım sigortasının öneminden yola çıkarak tarım sigortası sistemlerinin gelişimi için çalışmalarda bulunmaktadır. Devletler bu konuda tarım sigortası sistemlerinin daha iyi işleyebilmesi için birçok ülkede sisteme dahil olmakta ve çiftçilere prim sübvansiyonu, sigorta şirketlerine reasürans desteği vb. şekillerde sisteme katkılarda bulunmaktadır. Bu katkılar

sayesinde çiftçi veya tarım işletmesi sigortayı daha ucuza satın alabilmekte ve üretimde miktar ve kaliteyi artıracak teknolojileri kullanmakta daha istekli davranmaktadırlar. Böylece hem tarımsal üretimin devamlılığı sağlanabilmekte, hem de üretimde miktar ve kalite artırılabilir.

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de tarım sektörünün önemi büyüktür. Ülkemizde nüfusun önemli bir kısmı kırsal kesimde yaşamakta ve tarımsal üretimle geçimini sağlamaktadır. Bu anlamda ülkemizde tarımsal üretimi etkileyen her türlü risk unsurunun etkilerinin azaltılması, düzenli bir tarımsal üretimin sağlanabilmesi, kırsal kesimde yaşayan ve geçimini tarımla sağlayan kişilerin gelirlerinde meydana gelebilecek dalgalanmaların önlenmesi için Tarım Sigortası çok önemli bir ihtiyaçtır.

Her ülkede tarımsal üretim, ülkelerin doğal koşullarına, ekonomik ve sosyal koşullarına göre farklı biçimlerde sürdürülebilmektedir. Örneğin birçok dünya ülkesinde üretim genellikle çeşitli büyüklüklerdeki tarım işletmeleri tarafından yapılırken, Türkiye’de ise tarım alanları çok sayıda küçük parsel bölündüğünden, tarımsal üretim genellikle doğrudan toprak sahibi tarafından bizzat yapılmaktadır. Bunun sonucunda da herhangi bir olumsuz durumda çiftçiler belki de üretimlerinin çoğunu kaybedeceklerinden, ekonomik yönden önemli derecede sarılacaklardır. Bu nedenle Türkiye’de Tarım Sigortasının geniş ölçekte uygulama alanı bulması çok önemlidir.

Türkiye’de uzun yıllar Tarım Sigortasına gerekli önem verilmemiştir. Tarım sektörünün ülkemizde yeterli düzeyde gelişmemesinin en önemli nedenlerinden birisi de budur. Bu konudaki eksikliğin giderilebilmesi için geçte olsa çalışmalar yapılmaya başlanmış ve bu çalışmalar sonucunda da Tarım Sigortaları Kanunu çıkarılmıştır. Ülkemizde Tarım Sigortası’nın düzenli bir şekilde sağlanması ve geliştirilmesine ilişkin çalışmalar, çıkarılan bu kanunla birlikte, Devlet Destekli Tarım Sigortası çerçevesinde oluşturulan ve uygulamaya konulan Tarım Sigortaları Havuzu ve havuz adına gerekli iş ve işlemleri yürüten, açık adı Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş. olan, havuz işleticisi şirket “TARSİM” tarafından yürütülmektedir.

Bu çalışmada; Tarım Sigortacılığının genel yapısı, tarımda risk yönetimi konusu, Türkiye’de ve dünya da Tarım Sigortalarının ne durumda olduğu ayrıntılı olarak

irdelenerek, ülkemizde henüz çok yeni olan ve Tarım Sigortaları Kanunu ile birlikte kurulan Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM'in görevleri, gerçekleştirdiği ve gelecekte gerçekleştirmeyi düşündüğü projeler hakkında bilgi verilmekte ve sistemin sağlıklı ve düzenli bir şekilde yürütülebilmesi için bu kurumlar tarafından başka ne gibi çalışmalar yapılabileceğine ilişkin bazı önerilerde bulunmaya çalışılmaktadır.

Bu amaçla çalışmanın birinci bölümünde; genel olarak tarım sigortacılığının tanımı, kapsamı, neden gerekli olduğu, üreticilere ne gibi yaralar sağladığı, tarımda risk yönetimi ve tarım sigortasının çeşitleri ortaya konulmaktadır.

İkinci bölümünde; Türkiye'de Tarım Sigortasının ne durumda olduğu ve başta İspanya, Amerika ve Meksika olmak üzere bazı dünya ülkelerinde uygulanan farklı Tarım Sigortası uygulamalarına yer verilmektedir.

Üçüncü bölümünde ise; Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM ayrıntılı olarak irdelenmektedir. Ayrıca Türkiye'de Tarım Sigortalarının TARSİM ve Tarım Sigortaları Havuzu öncesindeki ve sonrasındaki durumu ile Türkiye'nin Tarım Sigortası konusunda dünya karşısında ne durumda olduğu, ikinci bölümde verilen bilgiler ışığında irdelenmektedir.

Sonuç ve öneriler kısmında ise Türkiye'de Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM tarafından sağlanan bugünkü sistemin istikrarının sağlanması ve daha da geliştirilmesi için nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TARIM SİGORTACILIĞI

İnsanoğlunun hayatı birtakım tehlikelerle doludur: Hastalanır, kazaya uğrar, evi yanar, eşyaları çalınır ya da büyük harcamalara sebep olan olaylara maruz kalır. Sanayi ve teknolojideki hızlı gelişme, iktisadi ve sosyal hayatta esaslı ve köklü değişikliklere sebep olmuş, insanları hem mutlu hem de mutsuz eden sayısız meselelerin türediği ve çözüm beklediği yeni bir cemiyet tipi meydana gelmiştir. İnsanı, ekonomik ve sosyal alanı bakımından, maruz kaldığı tehlikelere karşı koruyabilecek iki yol düşünülebilir: İlk ihtimal, tehlikelerin bertaraf edilmesidir ki bu -bir kısım tehlikeler için- imkansızdır, bazı tehlikelerin ancak sınırlandırılabilmesi mümkündür. İnsan hastalanır, yaşlanır, ölür ve bu gibi tehlikeler tamamen bertaraf edilemez. İkinci ihtimal ise, bu tehlikelerin doğurduğu zararların katlanılabilir hale getirilmesidir. Zaman ilerledikçe bilgi ve tecrübeleri artan insanoğlu, tehlikeleri tespit etmiş ve bunları bertaraf edebilmek için birtakım çareler bulmuştur. Bu anlamda basiretli hareket ve karşılıklı yardım fikri, "sigorta" kavramını doğurmuştur. Kişiler, maruz kaldıkları zararların altından kalkabilmek için başkalarının yardımına müracaat etmiş ve bu zaruret, sigorta fikrini ortaya çıkarmıştır. Böylece ferдин karşılaştığı risk sebebiyle uğradığı zarar, aynı riske maruz kimselerden toplanan meblağlarla daha kolay katlanılabilir hale dönüşecektir. Aynı zamanda riskin, aynı tehlikelere maruz kişiler tarafından paylaşılması, sigortalılara iktisadi alandaki faaliyetleri için emniyet telkin edecektir. Şu halde sigorta, hangi endişeden kaynaklanırsa kaynaklansın, nevi ve mahiyeti ne olursa olsun, maruz kalınması muhtemel zararların bertaraf edilmesine yönelik bir müessesedir (Topçuoğlu ve Öztürk, 2009: 2).

1.1. Sigortacılık Kavramı

Günümüzde hemen herkes sigortaya ihtiyaç duyar. Aldığımız tüm önlemlere rağmen; kazalar, hastalık, ölüm, yangın, deprem, fırtına, yıldırım, hırsızlık gibi her an

karşılaşabileceğimiz risklere karşı kendimizi tam olarak koruyamayız. Bu riskler meydana geldiklerinde ise bireyleri hem ekonomik hem de psikolojik olarak etkilemektedirler. Örneğin, ev sahipleri bir yangınla, belki de servetlerinin çoğunu kaybedebilirler veya yaşayabilecekleri bir sakatlık bireyleri birkaç yıl boyunca, belki de yaşamları boyunca elde edebilecekleri kazançlardan mahrum bırakabilir. İşte sigorta, bireyleri, bu ani gelişen ve beklenmeyen olaylardan kaynaklanan ekonomik kayıplara karşı korumaktadır. Sigorta yaptıran kişi bu tür olaylara karşı korunduğunu bildiğinden, psikolojik olarak da kendisini rahat hisseder. Günümüzde riskten kaçınmanın ve riski yönetmenin en modern ve sağlıklı yöntemi, içinde bulunulan riskin sigorta şirketlerine devredilmesidir. Sigorta sisteminde insanlar, zararını tek başlarına karşılamak yerine, birleşerek aralarında bölüşmektedirler. Sigorta işleminde riskin tamamı karşılanabilmektedir (Özbolet, 2007: 78; Rosen ve Lynch, 1987: 7-8).

Toplumsal yaşamın giderek daha kompleks bir hale gelmesiyle, yönetilmek zorunda kalınan riskler de hem nitel, hem de nicel olarak her geçen gün artmaktadır. Sigorta mekanizması sayesinde, karşılaşılan bu riskler transfer edilebilmekte ve böylelikle sosyal dengeler açısından çok önemli bir takım faydalar sağlanmaktadır. Öncelikle riskin sigorta mekanizmasına devredilmesiyle, taşınmak zorunda kalınan risklerin yaratacağı endişe ortadan kalkar. Bu sayede birey bu risklere karşı kendisini güven içerisinde hisseder. Sigorta, insanlara ve organizasyonlara maddi kayıplarını telafi etme fırsatı sunduğu kadar, kayıpların ortaya çıkmasından kaçınmalarında da, yani riskin azaltılmasında da yardımcı olur. Sigortacılık sektörü bu fonksiyonunu, güvenlik standartlarının ve önlemlerinin artırılmasını destekleyerek sağlar. Sigortanın bir diğer sosyal katkısı ise, sigortacılık sektöründe yer alan şirketlerin sosyal sorumluluk anlayışı ile hareket ederek sponsorluk, bağış ve eğitim desteği gibi faaliyetler ile içinde buldukları toplumların sosyal hayatını zenginleştirebilmeleridir. Ayrıca sigorta mekanizması pek çok ekonomik katkı da sağlamaktadır. Sigorta, risklerin yaratacağı ekonomik kayıpların telafisinde devreye girerek bu kayıpların ekonomi üzerinde yaratacağı yükü ortadan kaldırmaktadır. Sigortacılık sayesinde biriken fonlar, özellikle uzun vadeli sigorta ürünlerinin sağladıkları ile, ekonominin ihtiyaç duyduğu yatırım kaynaklarını sağlayarak diğer sektörlerdeki gelişmeleri desteklemektedir. Sigorta teminatlarının sağladığı güvence ve sigorta fonlarının yarattığı kaynak, girişimler için çok önemli iki itici güç olmaktadır. Sağlanan güvence ile girişimciler yeni işler kurmak ve var olan işleri geliştirmek için daha

çok risk alabilir hale gelir. Sigorta fonlarının kaynakları ise girişimcilere işlerini finanse etme konusunda destek sağlar. Sigortanın doğrudan sağladığı ekonomik katkıların yanı sıra, birde dolaylı katkıları söz konusudur. Sigortacılık işlerinden doğan vergiler, kamu için önemli bir gelir kaynağı demektir. Diğer yandan, sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren şirketler ve kurumlar, toplum için önemli istihdam olanakları sunar (Çipil, 2008: 24-26).

1.1.1. Temel Sigortacılık Kavramları

İtalyanca kökenli “assicurazione” kelimesine dayanan ve teminat anlamına gelen sigorta, Türkçeye yine İtalyanca kökenli ve sigortalamak-güven vermek anlamına gelen “assicurare” kelimesinden geçmiştir. Sigorta kavramının karşılığı, İngilizcede “insurance”, Almandada “sicherung”, İspanyolcada “seguro” biçiminde yazılır (Erol, 2009: 5).

Sigorta ileride meydana gelmesi muhtemel risklere karşı parayla ölçülebilir menfaatleri güvence altına alan, kişinin ekonomik anlamda tek başına üstesinden gelemeyeceği zararları aynı tür risklere maruz kalabilecek insanlar arasında yayan ve zararın meydana gelmesi durumunda menfaat sahibini ekonomik anlamda koruyan işlemler bütünü olarak tanımlanabilir. Başka bir anlatımla sigorta; belirli bir bedel karşılığında sigortalıya, sigortacı aracılığıyla, olası ekonomik kayıplardan kaynaklanan masrafları karşılama fırsatı sunan bir risk yönetim aracıdır. Sigorta tanımının unsurları ise şöyledir (Erol, 2009: 6; Ömürbek ve Altın, 2008: 106; Rosen ve Lynch, 1987: 5):

- Riskin yasalarla ya da sözleşme ile önceden belirlenmesi,
- Sigorta konusunun para ile ölçülebilmesi,
- Hasarın tesadüfî olması,
- Birliktelik,
- Hasarın maddi nitelikte ve para birimi ile ölçülebilir olması gerekir.

Sigorta sözleşmesi, sigortacının alacağı bir prim karşılığında bir kimsenin para ile ölçülebilir, yasa ile korumaya değer bir menfaatine zarar veren bir olayın meydana gelmesi halinde bu zararı karşılayacak miktarda sigortacının tazminat vermesini öngören çift taraflı bir sözleşmedir. Sigorta sözleşmesinin temel kavramları ise şunlardır; Sigorta Şirketi(sigortacı), Sigortalı, Sigorta ettiren ve Lehdar’dır (Ömürbek ve Altın, 2008: 106).

Sigorta ettiren: Bir sigorta sözleşmesinin kurucu tarafından biri olup, sigorta şirketinden sigorta güvencesini satın alan kişi demektir. Bir diğer deyişle, sigorta sözleşmesinde bir taraf sigorta şirketi iken diğer taraf ise sigorta ettirendir. Genellikle sigorta sözleşmelerinde sigorta ettiren, sigortalı ve lehdar (sigortadan yararlanan kişi) aynı kişi olmaktadır (Çipil, 2008: 47).

Sigorta Şirketi: Hukuki olarak sigorta şirketinin tanımı, şirket işlemlerine ilişkin sözleşmelerin durumuna bağlı olarak yapılır. Buna göre sigorta şirketi, bir vergi yılı boyunca yaptığı işlemler, sigorta sözleşmeleri veya ömür boyu irat sözleşmelerinin düzenlenmesi gibi sigortacılığın konusuna giren işlemlerden oluşan şirkettir. Genel anlamda ise sigorta şirketi, sigorta ettiren tarafından ödenen belirli bir miktar prim karşılığında sigortalıya ya da tazminattan yararlanacağı belirtilmiş olan kişiye sözleşmede belirtilen riskin gerçekleşmesi durumunda tazminat ödemeyi taahhüt eden tüzel kişidir (Burnstein, 2007: 7; Çipil, 2008: 48).

Sigortalı: Riskini satan taraftır. Sigorta antlaşmasına istinaden prim ödeyen, hasar oluşması durumunda tazminat almaya hak kazanan taraftır. Sigorta ettiren kendi menfaatini değil de bir başkasının menfaatini sigorta ettirmiş ise üçüncü şahıs lehine bir sözleşme yapmış demektir. Bu durumda sigorta sözleşmesinden doğan borç ve yükümlülükler kendisine (sigorta ettirene) aittir. Ancak sigorta bedeli alma veya zararı tazmin ettirme hakkı lehine akit yapılan kişiye aittir -ki buna sigortalı denilmektedir (Özbolat, 2007: 86).

Lehdar: Sigortadan faydalanan kişidir. Örneğin, A kişinin kendi ölüm riski çerçevesinde hayat sigortası aldığını düşünelim. Riskin gerçekleşmesi yani sigorta ettiren olan A kişinin ölmesi durumunda, poliçe de belirtilen hakların ödeneceği kişi A kişinin lehdardır. Bu durumda, lehdarın sigorta sözleşmesinde adı sigortalı yada sigorta ettiren olarak geçmemesine karşın sigorta şirketinin yapacağı ödemeden faydalanacak olan kişidir (Çipil, 2008: 48).

Sigorta organizasyonunda hemen tüm sigorta branşları için geçerli olan sigortacılık ana prensipleri ise şunlardır (Çetin, 2007: 3):

Mutlak İyi Niyet Prensibi: mutlak iyi niyet prensibi, sigortalının yeni kontrat yapması veya kontratını yenilemesi durumunda, sigortacının gerekli olan özel bilgileri sigortalıdan isteyebilmesi ve sigortalının da bu bilgileri doğru bir şekilde sigortacıya vermesi temeline dayanır. Yani sigorta sözleşmesinde sigortalının beyanı esastır. Sigortalı/Sigorta ettiren, teminat altına aldığı nesneye ilişkin tüm bilgileri doğru olarak vermek, aynı şekilde sözleşmeye aracılık eden kişi de neyi, ne şartlar altında aldığı konusunda doğru ve gerçek bilgileri sigortalıya bildirmek zorundadır (Çetin, 2007: 4; Merkin ve Lowry, 2008: 99).

Sigortalanabilir Menfaat Prensibi: Sigorta ettiren bir nesneyi teminata alırken, mutlaka onun sahibi olması gerekmez. Üzerinde menfaati bulunması yeterlidir (Çetin, 2007: 4).

Tazminat Prensibi: Sigortalının, hasar olduğunda zararının karşılanması, sözleşme gereğidir. Bu zararın giderilmesi nakden ödeme şeklinde olabileceği gibi, onarımını üstlenme veya yerine yenisini verme şeklinde de olabilir. Nakden ödeme halinde ki seçenekler, sigortalının ve sigortacının mutabık kalması halinde olabilir (Çetin, 2007: 4).

Yakın Neden Prensibi: Bir hasarın tazmin edilmesi için, o hasarın poliçeden alınmış ve genel/özel şartlarda belirtilen teminat kapsamında en yakın nedenden ileri gelmesi gerekir (Çetin, 2007: 4).

Rücu Prensibi: Sigortalının uğradığı zararda eğer üçüncü kişilerin kusuru varsa, sigorta şirketi sigortalısına zararı ödedikten sonra, kusurlu taraftan kusuru oranında bu hasarı talep(rücu) eder (Çetin, 2007: 4).

Rizikonun Varlığı Prensibi: Sigortanın yapılabilmesi için, ortada gerçekleşmesi muhtemel, sigortacılar tarafından bilinen gerçek bir rizikonun olması gerekmektedir. Muhtemel ve gerçek bir riziko yoksa verilecek bir durumda söz konusu değildir. Ayrıca sigorta sözleşmesinin yapıldığı anda riziko gerçekleşmemiş olmalıdır (Özbolet, 200: 110).

1.1.2. Sigorta Türlerinin Sınıflandırılması

Dünya üzerinde genel kabul görmüş sigorta türleri iki grup altında sınıflandırılmıştır. Türkiye'deki Sigorta Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu da sigorta türlerini bu şekilde iki grupta ele almıştır. Yine sigorta sektöründe çalışan, sigorta şirketlerinin işgal konuları da bu şekilde sınıflandırılmıştır. Sigorta türleri hayat sigortaları ve hayat dışı (uygulamada elemanter) sigortalar diye gruplanabilmektedir. Hayat Dışı sigorta konusu, emtia olmaktadır. Emtianın ise mutlaka bir piyasa değeri bulunmaktadır. Biraz sapmalar olsa bile, aşağı yukarı sigorta konusu bedeli tespit edilebilmektedir. Sigorta şirketi tarafından hasar durumunda, sigorta konusunda meydana gelen hasarı telafi etme imkanı her zaman bulunmaktadır. Örneğin bir arabanın kaza yapması durumunda, sigorta şirketi ya arabayı tamir ettirip hasarı karşılar ya da yerine aynı araba modelini vererek hasarı tazmin edebilir. Ama hayat sigortalarında ölen ya da sakat kalan insanın hasarını hiçbir sigorta şirketi karşılayamaz. Yalnızca başlangıçta sigorta sözleşmesi ile belirlenen olayın olması durumunda, sigorta şirketi, sözleşmede yazılı meblağı ödeyerek, üzerine almış olduğu riski tazmin edebilmektedir. Bundan dolayı da zaten birçok gelişmiş ülkede sigorta sınıflandırılırken meblağ sigortaları ve tazminat sigortaları olarak da gruplandırılmıştır. Hukuki anlamda bu tür bir ayrımı yapmak gerekmektedir. Hayat dışı sigortalarda, sigorta bedelinin, sigorta değerine eşit olmaması durumunda ortaya eksik sigorta¹ ve aşkın sigorta² durumları ortaya çıkmakta, ayrıca sigorta şirketinin hasar ödemesi rücu hakkını kullanabilmektedir. Sigorta menfaati açısından da, sigorta konusu, para ile ölçülebilen bir menfaat olması gerekmektedir. Bu tür yaklaşımlar; eksik sigorta, aşkın sigorta para ile ölçülebilen menfaat, rücu hakkı gibi hukuki kavramlar hayat sigortalarında uygulanmamaktadır. Sigorta türleri yukarıda değinildiği gibi genel olarak hayat ve hayat dışı sigorta olarak sınıflandırılrsa da, sigortacılıkta; kara ve deniz sigortaları, tazminata göre meblağ ve tazminat sigortaları, yapılaş şekline göre zorunlu ve ihtiyari sigorta gibi sınıflandırmalarda yapılabilmektedir. Aşağıda şekil 1'de sigorta dallarının sınıflandırılması geniş bir perspektifle ele alınmaktadır. Biz bu çalışmada, şekil 1'de genel sigortacılık içerisindeki yeri çeşitleri ile

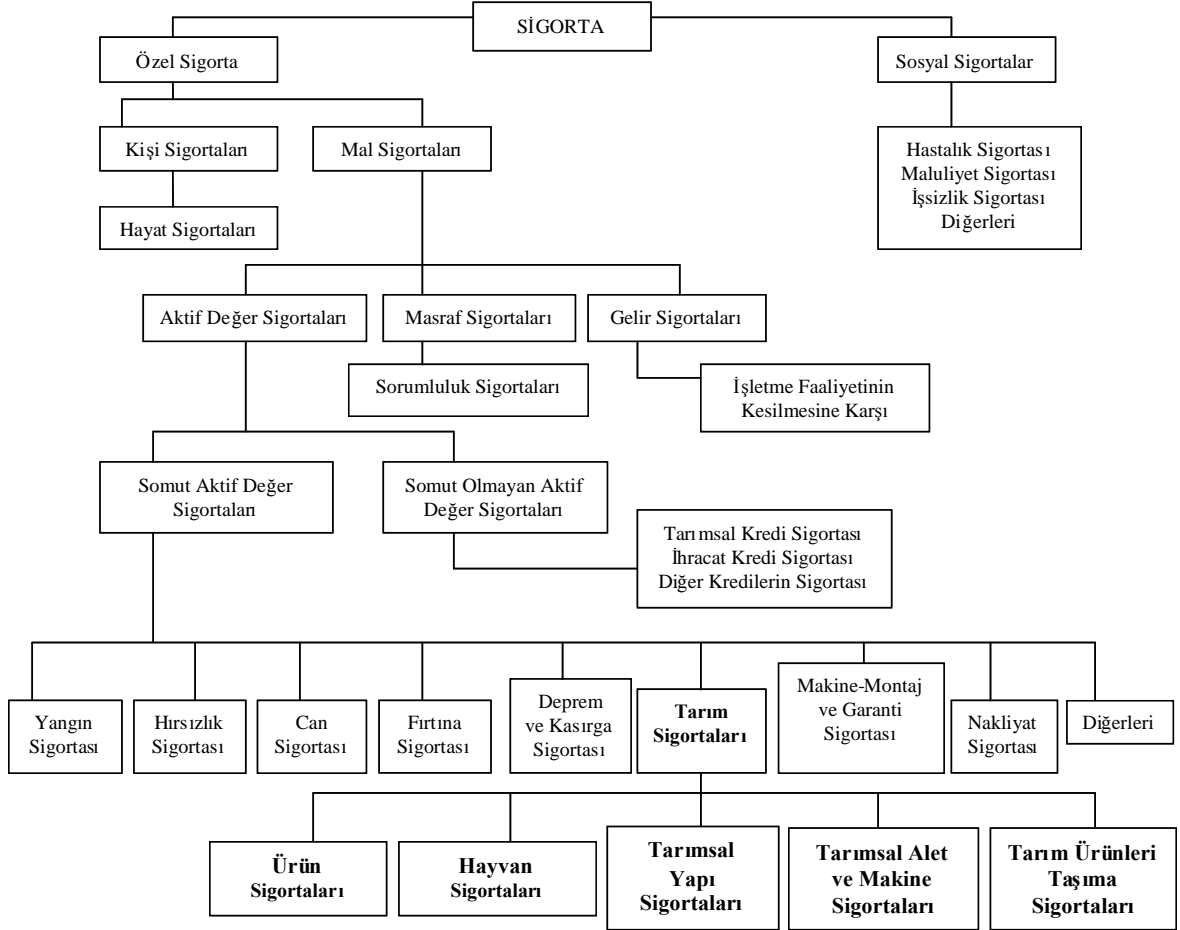
¹ Eksik sigorta, poliçede yazılı sigorta bedelinin, sigortaya konu olan malın gerçek ve makul değerinin altında olması durumudur.

² Aşkın sigorta terimi, tazminat poliçelerinde söz konusu olan bir kavramdır. Poliçedeki sigorta bedelinin, sigorta konusunun gerçek ve makul değerinin üzerinde olması halidir.

birlikte gösterilen Tarım sigortaları konusuna ayrıntılı olarak değineceğiz (Özbolat, 2007: 235).

Şekil : 1

Sigorta Dallarının Sınıflandırılması ve Tarım Sigortasının Yeri

Kaynak: Tanrıvermiş, 1994: 11

1.2. Tarım Sigortacılığının Tanımı ve Kapsamı

Dünyada insanların, bitkilerin ve hayvanların yaşamlarını etkileyen çok çeşitli risk ve belirsizlikler bulunmaktadır. Bu faktörler; bireylerin mallarını ve hayatlarını, bitki ve hayvanların da hayatlarını önemli ölçüde etkileyerek büyük hasarlar meydana getirmektedir. Riskler ekonominin çeşitli kesimlerini farklı düzeylerde etkilemekte ve hasarlar da farklı boyutlarda olmaktadır. Kuşkusuz tarım sektörü için önemli olan risklerin, diğer sektörler için aynı olumsuz etkileri göstermeleri beklenmemelidir. Bu nedenle, her

sektöre yönelik olan faktörlerin olumsuz etkilerine karşı alınabilecek önlemlerin nitelikleri de farklılık gösterebilmektedir (Tanrıvermiş, 1994: 1).

Tarım sektörü, bitkisel üretimin yanı sıra, çiftlik hayvanlarının üretimi ile de ele alındığında tüm alt sektörleriyle birlikte çok büyük bir sektör olarak dikkat çekmektedir. Aynı zamanda, gelişen dünyada artan nüfus sonucunda yetersiz beslenme ve açlık gibi beslenme sorunlarının giderek hızlanan bir şekilde artış göstermesi, sağlıklı, düzgün ve sürekli bir tarımsal üretimin dolayısıyla da tarım sektörünün önemini bir kat daha artırmaktadır (Dinler, 2000: 1117).

Tarımsal ürünlerin nitelik ve nicelikleri sadece kullanılan kaynaklara ve teknoloji düzeyine bağlı değildir. Tarımsal üretimin genellikle açıkta yapılması nedeniyle, üretici tarafından kontrol edilemeyen iklim koşulları, hastalık ve haşereler gibi faktörler elde edilecek ürünün miktarını ve kalitesini etkilemektedir. Kısaca tarımda iklim ve toprak koşulları, sadece yetiştirilecek ürünlerin seçiminde değil, üretimin miktar ve kalitesi üzerinde de etkili olmaktadır. Normal koşullar altında tarımsal üretimde meydana gelebilecek kayıplar veya düşüşler olarak ifade edilen riskler, üretici gelirinde istikrarsızlıklara neden olmaktadır (Tanrıvermiş, 1994: 1).

Tarımın dünya nüfusunun beslenmesindeki rolünü etkili bir şekilde başarması; tarımsal üretimi tehdit eden doğal risklerin yönetimiyle doğrudan ilişkilidir. “Tarımda doğal risklerin yönetimi” ana başlığı altında yer alan “Teknik koruma önlemleri” ve “Risk transferi programları” çerçevesinde doğal risklerin olumsuz etkilerinden korunma sağlanmaktadır. Ülkeler doğal risklerin etkilerini, daha onlar felaket haline gelmeden teknik önlemlerini alarak, önemli ölçüde azaltmaktadırlar. “Tarım Sigortası” olarak tanımlanan risk transferi programları çerçevesinde yürütülen çalışmalarla “Doğa” olayları büyük ölçüde “Afet” olmaktan çıkarılmaktadır. Tarım sigortası ile tarım işletmesindeki malları (bitkisel ürünler, çiftlik hayvanları, tesis ve barınaklar ile tarım malzemeleri) ve canları (çiftçi ailesi ve 3. şahıslar) tehdit eden riskler, çiftçinin, devlet’in ve ülke ekonomisinin üzerinden alınıp, sigorta sistemlerine transfer edilmektedir (II. Tarım Şurası 7. Komisyon, 2004: 54).

Tarım sigortası; tarım sektörünün ve kırsal kesimin bütün sorunlarına çözüm olmamakla birlikte, sağlıklı gelişmesini sağlayabilecek bir özelliğe sahiptir. Tarım sektöründe üreticiler ne kadar önlem alırlarsa alsınlar doğal afetleri engellemeleri mümkün olmamaktadır. Bu nedenle de üreticilerin, risk ve belirsizliklere karşı kullandıkları en temel yöntemin polikültür tarım³ olduğu söylenebilir. Fakat, polikültür tarım, ihtisaslaşmayı engellemektedir. Oysa ki her faaliyet alanında olduğu gibi tarımda da girdi başına verimlilik artışı, ihtisaslaşma ile mümkün olmaktadır. Tarım sigortaları uygulamalarının olmadığı bölgelerde üreticiler, üretimlerini güvence altına almak amacıyla polikültür tarıma yönelmekte, bunun sonucunda da verimlilik dolayısıyla, üretim hacmi düşmektedir. Tarım sigortalarının önemi bu noktada ortaya çıkmaktadır (Demir, 2003: 1).

Sigorta, birçok kimse için olması muhtemel olan, ancak kimi nasıl ve ne zaman etkileyeceği belli olmayan riskler için şahısların birbirlerine verdikleri karşılıklı garantidir. Böylece sigorta teminatıyla, aynı risklerle karşı karşıya olan şahısların beklenen olayın gerçekleşmesi durumunda zararları tazmin edilecektir. Tarım ürünlerinin karşı karşıya bulunduğu riskler diğer alanlara oranla daha farklı nitelikte ve daha fazla sayıdadır. Tarım sigortası bu farklı nitelikteki ve çok sayıdaki çeşitli doğal, sosyal ve ekonomik riskleri üreticiden devlete veya diğer sigortacılara transfer etmekte kullanılan etkili bir araçtır (Tanrıvermiş, 1994: 2).

Tarım sigortası, tarımdaki risk ve belirsizliklerden dolayı meydana gelebilecek zararın sözleşme şartları çerçevesinde karşılanmasını güvence altına alan bir sistemdir. Geniş anlamda tarım sigortası, çiftçilerin her türlü doğal afet, hastalık ve kazalar neticesi ürün ve hayvanlarda meydana gelen zarar ve kayıpların teminat altına alınmasını kapsar (www.izgiey.com).

Tarım sigortasının amacı, aynı risklerle karşı karşıya olan üreticilerin ödedikleri primlerle oluşturdukları fon aracılığıyla, zarara uğrayan üreticilerin zararlarını tazmin etmektir. Üretici zararlarını azaltacak ve üreticilere yardımcı olacak önemli bir organizasyon olan tarım sigortası, uygulaması en zor olan sigorta branşlarından birisidir. Tarım sigortası üreticinin geçim kaynağı olan bitkisel ve hayvansal ürünleri çeşitli tehlikelere karşı teminat altına almakta, üretici gelirindeki dalgalanmaları önlemekte,

³ Polikültür tarım, bir yörede yıl içinde çeşitli ürünleri yetiştirmeyi amaçlayan tarım türüdür.

üreticiyi üretimini artırmada daha fazla teknik ve teknoloji kullanımı için teşvik etmekte, riskleri üreticiden sigorta işletmesine taşıyarak paylaşımını sağlamakta ve böylece ulusal ekonomiye hizmet etmektedir (Tanrıvermiş, 1994: 2).

1.3. Tarım Sigortacılığının Gerekliliği ve Yararları

Çiftçinin maruz kaldığı şahsi tehlikeler, az veya çok tarım alanının dışında çalışanlarınkine benzemektedir. Her şeyden önce çiftçi de bir aile reisidir ve bakımıyla mükellef olduğu kimseler vardır. Onların bugünü ve yarınlarını emniyet altına almak zorunluluğunu duymaktadır. İşlerini düzene sokmadan veya borçlarını ödemediği takdirde ailesinin mali sıkıntılara düşmesi ihtimali çok kuvvetlidir. Aynı şekilde, geçirebileceği bir kaza veya hastalık sonucu, yahut yaşlanması sebebiyle çalışamaz hale gelmesi de, gerek kendisinin gerekse ailesinin geçimini tehlikeye düşürebilecektir. Bütün bu ve bu gibi rizikolar, çiftçinin huzurunu bozacak, çalışma gücünü zayıflatacak ve en mühimi, çiftçi istikbal endişesi ile biraz para biriktirmek veya hiç olmazsa borçlanmamak için, üretiminde verim anlayışını sağlayacak yeni yatırımlar yapmaktan çekinecektir (Eraktan, 1970: 9).

Ayrıca don, kuraklık, sel, yangın veya salgın hayvan hastalıklarının ortaya çıkması durumunda ürünün zarara uğraması, o bölgede tarımsal nüfusun kıtlık ve yoksulluk çekmesine, mevcut varlıklarının kaybına veya uzun süre borçlu kalmalarına neden olabilmektedir. Fakat, tarım sigortası yoluyla ürününü, hayvanını veya diğer tarımsal varlıklarını sigorta ettiren çiftçiler çeşitli riskler ile karşı karşıya kaldıklarında zararlarının ödeneceğini ve mali sıkıntıya düşmeyeceklerini bildikleri için, faaliyetlerini daha güvenli olarak yapmakta ve üretimlerini arttırmak içinde teknik bilgi ve araçlardan daha fazla yararlanmaya istekli olmaktadır. Tarım sigortası yaptırmış olan çiftçiler, doğal afetlerin meydana geldiği yıllarda emek ve sermayelerinin karşılığını sigortadan alabileceği için işletmenin ve çiftçinin gelir dengesi olumsuz yönde bozulmamaktadır (Güngör, 2006: 32).

Tarım sigortası, üreticinin mali gücünde meydana gelen eksilmeleri karşılayarak, tarım işletmesinde mali dengeyi bir ölçüde sağlayan hem sosyal hem de ekonomik bir araçtır. Bu nedenle hemen her ülkede tarım sigortasının gelişmesi için çalışmalar yapılmakta ve devlet tarım sigortasına hem direkt hem de dolaylı yollardan yardımda

bulunmaktadır. Çünkü gelişmiş ülkelerinin çoğunda tarım kesimine yönelik vergi muafiyeti, kredilerin konsolide edilmesi, düşük faizli kredi verilmesi gibi devlete doğrudan mali yük getiren uygulamaların birçok sakıncaları görülmüş ve bu tür yardımların üreticinin ekonomik düşünce yeteneğinin yeterince gelişmesini engellediği fikri benimsenmiştir. Bu nedenle birçok ülkede devlet tarım kesimine yönelik yardımlarının önemli kısmını tarım sigortası yoluyla yapmakta, böylece hem üreticinin gelirinde ki dalgalanmalar bir ölçüde önlenebilmekte ve hem de üreticinin modern üretim yöntemlerini kullanımı teşvik edilmektedir. Sanayi ve hizmetler sektöründe belirli bir üretim planı çerçevesinde brüt gelir kolayca tahmin edilmektedir. Ama tarımda, ürün verimleri ve fiyatları önemli değişiklikler gösterebileceğinden, üretim dönemi sonunda elde edilecek brüt gelirin tahmini birçok belirsizlikler ve güçlükleri içerir. Çeşitli risk ve belirsizliklere bağlı olarak meydana gelen parasal kayıplar, başka gelir kaynağı olmayan üreticileri önemli ölçüde etkilemektedir. Diğer taraftan, tarım ürünlerinin çoğunun zorunlu gıda maddeleri olması ve yurtiçi gıda üretiminin güvence altına alınabilmesi için üreticilerin yeniden üretim gücünün korunması gereklidir. Genellikle devletler, bu hedefe ulaşabilmek için tarım sigortası modelini yeterli bir araç olarak görürler (Tannvermiş, 1994: 43).

1.4. Tarım Sigortacılığı ve Risk Yönetimi

Günümüzde, iklim değişikliği küresel ısınmaya neden olmakta, kuraklığa yol açmakta, su arzının miktarını ve kalitesini düşürmekte, tropikal bölgelerde tarımsal ürün arzını azaltmakta ve deniz seviyesinin yükselmesine neden olmaktadır. İklim değişikliğine bağlı olarak her sene daha sık, beklenmedik ve şiddetli şekilde görülen doğal afetler, enerji maliyetlerini, doğal kaynakları, şirketlerin değerini ve toplumların refahını etkileyerek, global ekonomi için bir tehdit oluşturmaktadır (Acar, 2006: 109).

Tarım sektörü kendine özgü özellikleri sebebiyle çeşitli risk ve belirsizliklerle karşı karşıyadır. Bu risk ve belirsizlikler tarım işletmelerinde bitkilerin, hayvanların ve işletmede bulunan insanların yaşamlarını olumsuz etkilemekte ve tarımsal üretimde dalgalanmalar oluşturmaktadır. Bu dalgalanmalar da tarımsal gelirlerde istikrarsızlığa neden olmaktadır. İşletmelerdeki mal ve canları tehdit eden doğal riskler tarımsal işletmelerdeki en önemli risklerdir. Doğal afetlere yol açan meteorolojik kaynaklı 28 çeşit risk içinde kuraklık, don, dolu, şiddetli yağış, sel, su baskını ve fırtına tarımsal açıdan önemli zararlara yol açan belli

başlı doğal riskler olarak öne çıkmaktadır. Bir bölgenin coğrafi özellikleri, topografik yapısı ve iklim yapısı meteorolojik risklerin sıklığını ve şiddetini belirleyen faktörlerdir. Tarımsal üretimde genellikle büyük hasarlara (felaketlere) yol açan bu meteorolojik kaynaklı risklerin kontrol altına alınması çok zor olup, çoğu zaman imkânsızdır. Gelişmiş ülkelerde doğa olaylarının felakete dönüşmesinin önlenmesi için yapılan tüm çalışmalar “Risk Yönetimi” adı altında toplanmıştır (Barış, 2007: 14; Bora, 2009a: 66).

Tarım sektöründe sıkça başvurulan ve en etkili risk yönetim araçlarından birisi Tarım Sigortasıdır. Bilindiği gibi sigorta sistemi, risk transfer mekanizmaları sağlayarak, toplumun ve iş çevrelerinin olası yükümlülüklerini ekonomik olarak en etkin şekilde yönetmesini sağlamaktadır. Bu mekanizmalar günümüzde iklim değişikliği gibi olayların da etkisiyle doğal afet riskinin daha da arttığı bir ortamda son derece önemli hale gelmiştir. Sigorta, fırtınalar ve seller gibi doğal afetlerden kaynaklananlar da dâhil olmak üzere, karşı karşıya kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek muhtemel maddi kayıpları en aza indirmek için kişiler ve kuruluşlar tarafından en sık başvurulan yöntemlerden birisidir (Altınözlü, 2007: 66).

1.4.1. Risk Kavramı ve Tarımsal Risk ve Belirsizlikler

Risk, yaşamın her aşamasında karşılaşılabilecek bir kavramdır. Öyle ki, sadece devletler, büyük şirketler ya da karmaşık işlemler söz konusu olduğunda değil, bireylerin sıradan günlük hayatlarında bile çok sayıda riskin olduğu rahatlıkla görülebilir. Böylesine yoğun bir şekilde insanoğlunun yaşamında yer edinmiş bu kavram tam olarak nedir? Riski nasıl tanımlamak gerekir? (Çipil, 2008: 1)

Türk Dil Kurumu yayınlamış olduğu Türkçe sözlükte riski; Fransızcada “risque” kelimesinden gelmekte olan ve zarara uğrama tehlikesi, riziko anlamına gelen bir kelime olarak tanımlamaktadır. Riskin tanımına teknik açıdan bakıldığında ise farklı literatürlerde, birçok farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Bunlardan birkaçı şöyledir (Çipil, 2008: 2; Özbolet, 2007: 73):

Finansal açıdan risk; bir yatırımdan elde edilecek getirinin beklenenden farklı olmasıdır. Genellikle, tarihsel veri ya da ortalama getiri ile elde edilen beklenen getirinin standart sapması hesaplanarak bulunur.

Sağlık açısından risk; bir hastalığa veya kazaya maruz kalmayı artıran her türlü fiziksel, davranışsal, psikolojik, akli, gelişimsel ya da çevresel faktördür.

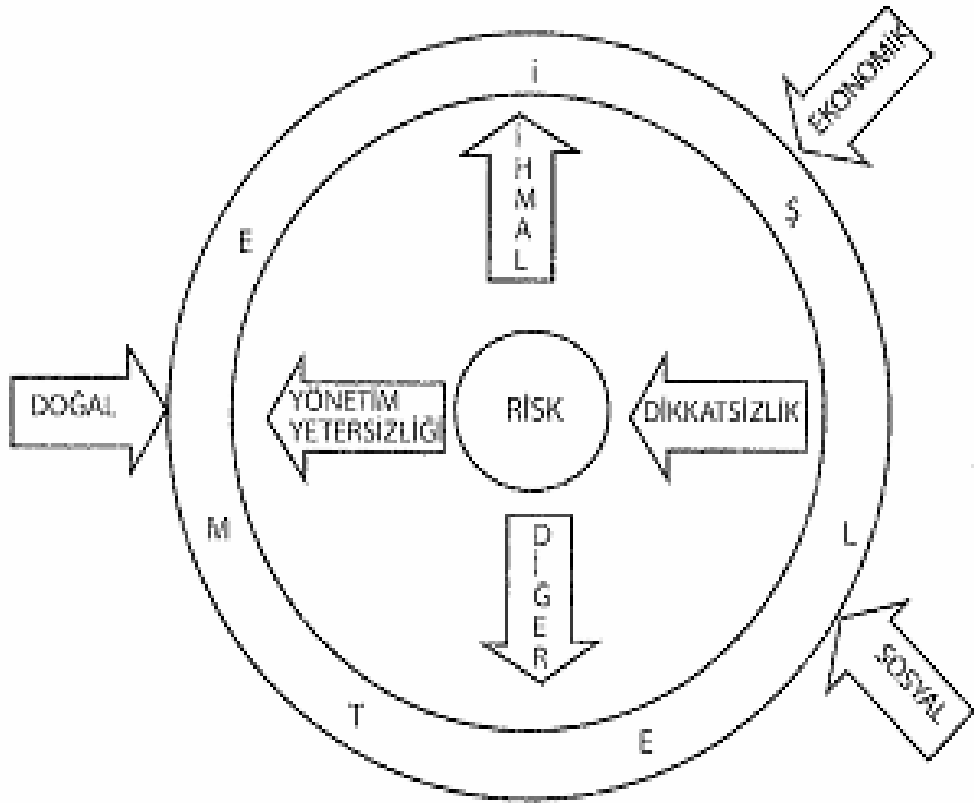
Bütün bu tanımlardan yola çıkarak biz genel olarak riski, gerçekleşme olasılığı olan fakat ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan, istenmeyen olaylar olarak ifade edebiliriz. Risk kavramı nasıl değişik şekillerde tanımlanıyorsa, risk türleri de birçok farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Finansal ve finansal olmayan riskler, statik ve dinamik riskler, temel ve özel riskler, saf ve spekülasyon riskleri bu sınıflandırma türlerine örnektir (Çipil, 2008: 4).

Risk kavramı halk arasında belirsizlik ve tehlike kavramları ile aynı anlamda ve birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Fakat bu kavramlar aslında farklı anlamlar ifade etmektedirler. Risk olması muhtemel veya meydana gelme ihtimali istatistiksel yöntemlerle tahmin edilebilen hasar ihtimalidir. Ancak bu olay tarafların iradesi dışında gerçekleşir. Olması şüpheli veya olma tarihi belli olmayan bir olaydır. Bu yönden risk objektif bir olaydır. Belirsizlik ise gelecekte olma ihtimali istatistiksel yöntem ile tahmin edilemeyen sübjektif bir olaydır. Aynı şekilde risk ile tehlike terimleri de birbirlerinden farklıdır. Risk zarara konu olan malı, tehlike ise zarara sebep olan faktörü ifade etmektedir (Tanrıvermiş, 1994: 21).

Tarım, risk ve belirsizliklerden en çok etkilenen alanlardan birisi belki de birincisidir. Tarımsal üretim, doğal koşullara bağlı olması nedeniyle, doğal, sosyal ve ekonomik olaylardan etkilenmekte ve bağımlı hale gelmektedir. Bu nedenle tarım işletmelerinde yöneticiler risk ve belirsizlikle karşı karşıya bulunmaktadır. Örneğin yumurta tavukçuluğunda, normal koşullarda kınılmadan dolayı meydana gelebilecek yumurta kayıpları istatistiksel yöntemlerle yaklaşık olarak tahmin edilebildiğinde risk; kuru koşullarda üretim yapılan hububat yetiştiriciliğinde, yeterli yağışın olmaması nedeniyle meydana gelebilecek kuraklık zararı ise belirsizliktir (Çetin, 2007: 15-16).

Risk ve belirsizlik tarım işletmelerinde bitkilerin, hayvanların ve insanların yaşamlarını olumsuz etkilemekte, tarımsal üretimde dalgalanmalara neden olmaktadır. Tarımsal üretimde oluşan bu dalgalanmalar, tarımsal gelirden istikrarsızlığa yol açmaktadır. Tüm işletmelerde olduğu gibi, tarım işletmeleri de bir süreç olarak işletme içinden ve dışından kaynaklanan risk ve belirsizliklerin etkisi altında tedarik, üretim ve pazarlama faaliyetlerini devam ettirmektedirler. İşletme içi riskler, ihmal, yönetim yetersizliği, tecrübesizlik, dikkatsizlik gibi daha çok insan faktörünün diğer olumsuz özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Buna karşın tarımsal üretimi etkileyen dışsal kaynaklı risk ve belirsizlikler; doğal, sosyal ve ekonomik olarak üç grupta toplanabilir (Çetin, 2007: 15-16).

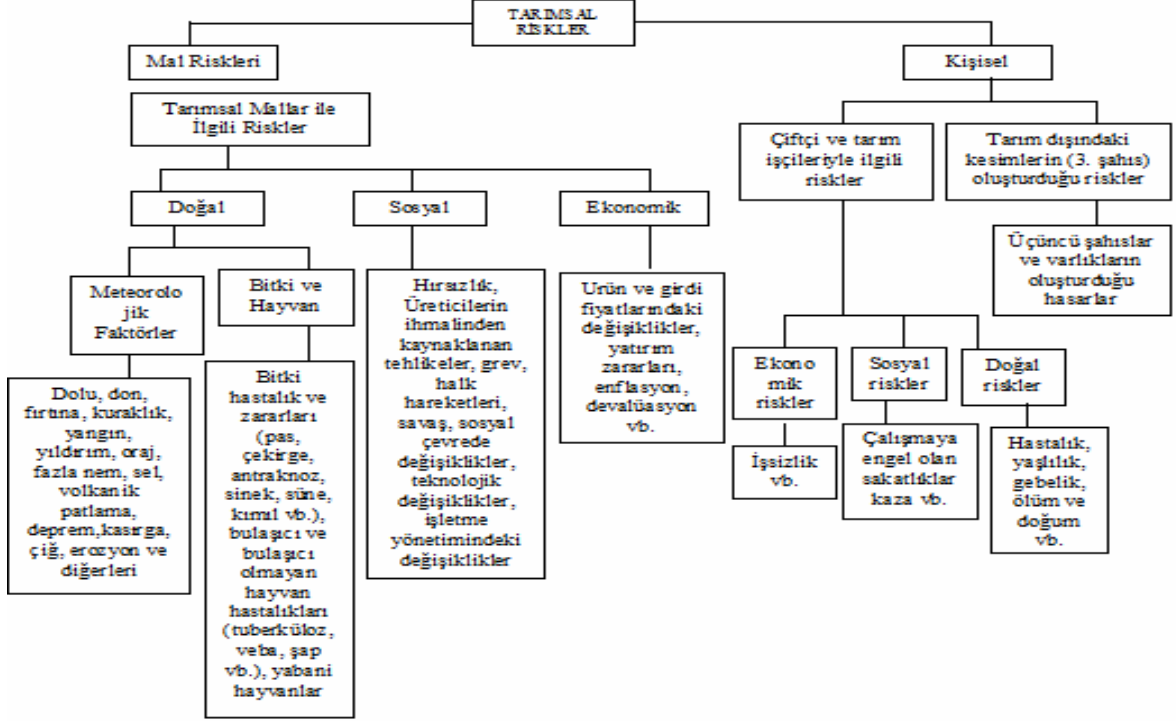
Şekil : 2
İşletme Faaliyetini Etkileyen Riskler

Kaynak: Çetin, 2007: 16

Şekil : 3

Tarımsal Risklerin Sınıflandırılması

Kaynak: Tanrıvermiş, 1994: 24

Yukarıda şekil 2’de bir tarımsal işletmenin faaliyetlerini ve tarımsal üretimi etkileyen riskler bir arada görülmektedir. Şekil 3’de ise yukarıda belirtilen tarımsal risk ve belirsizliklerin sınıflandırılması ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir.

1.4.1.1. Doğal Risk ve Belirsizlikler

Kuraklık, dolu, don, aşırı yağışlar, sel gibi doğal afetler ve arazide taban suyunun yükselmesi, hastalık ve haşereler tarımsal üretimde ki başlıca doğal risk ve belirsizlik örnekleridir. Bitkisel ürünlerden optimal verimin alınabilmesi, uygun iklim ve toprak koşullarıyla birlikte bakım işlemlerinin en iyi şekilde yapılması ve girdi kullanım seviyelerine bağlıdır. Genel olarak dolu, don, kuraklık, sel vb. meteorolojik faktörler ürün veriminde yıldan yıla dalgalanmaya neden olmaktadır. Toprak faktörleri ise ürün veriminde yıldan yıla dalgalanmaya değil de, verimin bir arazi parçasından diğerine değişmesine neden olmaktadır. Bitkisel üretimin genellikle açıkta yapılması nedeniyle, meteorolojik faktörlerin üretim miktarında meydana getirdiği dalgalanmanın şiddeti,

hayvansal üretime oranla çok daha yüksektir. Her ne kadar besin maddesi yetersizliği nedeniyle iklim faktörleri hayvansal üretimi olumsuz etkilese de, hayvanların hareket edebilme yetenekleri, belirli bir barınak koşulları içerisinde yetiştirilmeleri ve bakım ve beslenme koşullarının iyi bir şekilde planlanması ile bu risklerin etkileri bir ölçüde hafifletilebilir. Hayvansal üretimde meteorolojik faktörlerden çok bulaşıcı hayvan hastalıkları, büyük miktarda hasar meydana getirebilmektedir. Dünyada son yıllarda etkisini iyice gösteren küresel ısınma ve sera etkisi sonucunda meteorolojik karakterli doğal afetlerin sayı ve şiddetlerinde önemli artışlar olduğu gözlemlenmektedir. Kuraklık en büyük risktir. Susuzluğun meydana getirdiği kuraklık, önlem alınmadığında medeniyetlerin sonunu dahi getirebilir. Kuraklıkla çok yakın ilişkili olan sel, ardından fırtınalar, kasırgalar, don, dolu gibi riskler ve bunların dünyaya verdikleri zararlar gün geçtikçe artmaktadır. Farklı ülkelerde, farklı doğal risklerin etkisi ile oluşan büyük maddi kayıplar Dünya ekonomisini de büyük ölçüde tehdit etmektedir. Aşağıda tablo 1’de 2007 yılında yaşanan ve hasara yol açan en büyük 10 olay gösterilmiştir. Tabloyu incelediğimizde sadece bu hasarların bile Dünya ekonomisine verdiği zararın 50 milyar doların üzerinde olduğu görülmektedir (Dinler, 2003: 2; Tannvermiş, 1994: 23).

Tablo 1:
2007 Yılında Dünyada Hasara Yol Açan En Büyük 10 Doğa Olayı

TARİH	OLAY	ÖLÜM	TOPLAM KAYIP (US\$ m)	SİGORTALI KAYIP (US\$ m)
16.07.2007	Deprem	11	12.500	300
(18-20).01.2007	Kış Fırtınası	49	10.000	5.800
Haziran-Ağustos 2007	Sel	650	6.800	
Haz.07	Sel	4	4.000	3.000
Tem.07	Sel	1	4.000	3.000
(4-8).06.2007	Gonu Hortumu	70	3.900	650
(28.10)-(6.11).2007	Sel	22	3.000	700
Eki.07	Orman Yangını	8	2.500	1.900
(15-17).11.2007	Sidr Hortumu	3300	2.300	
(13-17).4.2007	Kış Fırtınası	23	2.000	1.566

Kaynak: Munich Re, NatCat Service, 2007

Tablo 2:
2007 Yılında Yaşanan Doğa Olaylarından Kaynaklanan Hasarların Önceki Yıllarla Karşılaştırılması

YIL	OLAY SAYISI	ÖLÜM	TOPLAM KAYIP (US\$ m)	SİGORTALI KAYIP (US\$ m)	BAŞLICA OLAYLAR
1994	680	13.000	89.000	21.000	Deprem (Northridge)
1995	615	20.800	172.000	16.000	Deprem (Kobe), Sel (Kuzey Kore)
...
2000	890	10.300	38.000	9.600	Sel (İngiltere), Tayfun (Saomei)
2001	720	25.000	40.000	12.000	Tropikal Fırtına (Allison), Dolu Fırtınası (Amerika)
2002	700	11.000	60.000	14.000	Sel (Avrupa)
2003	700	109.000	65.000	16.000	Sıcak Dalgası (Avrupa), Deprem (İran/Bam)
2004	650	235.000	150.000	47.000	Kasırga (Atlantik), Tayfun (Japonya), Tsunami
2005	670	101.000	220.000	99.000	Kasırga (Atlantik), Deprem (Pakistan)
2006	850	20.000	50.000	15.000	Deprem (Yogyakarta/Endonezya)
2007	950	15.000	75.000	30.000	Kış Fırtınası (Kyrill), Sel (İngiltere)

Kaynak: Munich Re, NatCat Service, 2007

Yukarıda tablo 2’ de ise 2007 yılında yaşanan doğa olaylarından kaynaklanan hasarların önceki yıllarla karşılaştırılmasına yönelik bazı bilgiler verilmiştir. verilen rakamları incelediğimizde de meteorolojik karakterli doğal risklerin seneler itibariyle dalgalanmalar yaşadığını fakat yaşanan dalgalanmalara rağmen bu risklerin Dünya ekonomisine verdikleri zararın yüksek boyutlarda olduğunu görmekteyiz.

Bütün sektörler incelendiğinde, yukarıda tablo 1 ve tablo 2’de verilen meteorolojik karakterli doğal afetlerin etkilerinde tarım sektörünün çok özel bir konumu ve önemi olduğunu görüyoruz.bu nedenle iklim koşullarından ve meteorolojik doğal afetlerden en çok etkilenmekte olan tarım sektörü “üstü açık fabrika” olarak tanımlanmaktadır (Dinler, 2003: 2).

Şekil : 4

Potansiyel İklim Değişikliğinin Tarımsal Üretim Ve Tarımsal Üretimle İlişkili Riskler Üzerine Etkisine İlişkin Senaryolar

Senaryo	Etkilenen Parametre	2020(Artış)	2050(Artış)
Sıcaklık Etkisi			
- İyi İhtimal	Ortalama Sıcaklık	0.5 °C	1 °C
	Sıcaklık Değişimi	5%	10%
	Don Olaylarının Sıklığı	0%	0%
- Kötü İhtimal	Ortalama Sıcaklık	1 °C	2.5 °C
	Sıcaklık Değişimi	10%	30%
	Don Olaylarının Sıklığı	20%	30%
Dolu			
- İyi İhtimal	Ciddi Dolu Olaylarının Sıklığı	5%	10%
- Kötü İhtimal	Ciddi Dolu Olaylarının Sıklığı	10%	30%
Kuraklık			
- İyi İhtimal	Ciddi Kuraklık Olaylarının Sıklığı	10%	20%
- Kötü İhtimal	Ciddi Kuraklık Olaylarının Sıklığı	15%	30%
Salgın Hastalık			
- İyi İhtimal	Hasar Seviyelerinin Oluşma Sıklığı	10%	15%
- Kötü İhtimal	Hasar Seviyelerinin Oluşma Sıklığı	20%	30%

Kaynak: Ortloff, 1998: 4

Tarımsal yönetimde başarı büyük ölçüde daha önceden belirttiğimiz sıcaklık, yağış dağılımları, dolu, don, kuraklık gibi olayların gerçekleşmesi gibi meteorolojik parametrelere bağlıdır. Bu riskler iklim koşullarında meydana gelen değişimler dolayısıyla artma eğilimindedirler. Yukarıda şekil 4’de tarımsal üretime ilişkin çeşitli risklerin, iklim değişikliği nedeniyle 2020 ve 2050 yıllarında nasıl değişim göstereceğine ilişkin iyi ve kötü senaryoları içermektedir. Bu senaryolara göre belirtilen risk gruplarının ilerleyen yıllarda tarımsal üretime etkisinin artarak devam edeceği sonucuna varabiliriz (Ortloff, 1998: 3).

Meteorolojik karakterli doğal risklerin yanı sıra tarımsal üretimi etkileyen bir diğer doğal risk unsuru da bitki ve hayvan hastalık ve zararlılarıdır. Tarımsal üretimin miktar ve kalitesi üzerine hastalık ve zararlılar oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Hastalık ve zararlılar hem bitkisel üretimde hem de hayvansal üretimde önemli kayıplara neden olabilmektedir. Tarım ürünlerine geniş ölçüde zarar veren çeşitli hastalık ve zararlıların ortaya çıkmaları, çoğalmaları ve çevreye dağılmaları tamamen iklim koşullarına bağlıdır. Çöl çekirgelerinin rüzgârın etkisine bağlı olarak Akdeniz bölgesine gelmesi, yağış ve nemin fazlalığı nedeniyle bitkisel ürünlerde mantari hastalıkların artması, uzun süreli sıcaklık ve kuru iklim koşullarına bağlı olarak zararlı böceklerin hızla çoğalması ve yayılması bu duruma örnek olarak verilebilir (Tanrıvermiş, 1994: 36).

Bitkisel üretimde ürün kayıplarının oluşmasına neden olan faktörler, parazit olmayan hastalıklar, paraziter hastalıklar (bakteriyal, fungal ve viral), zararlı hayvanlar olarak üç kısımda incelenebilir. Genelde böcek zararları, bitkisel ürünlerin çeşitli kısımlarının kemirilmesi ya da yok edilmesi şeklinde kendini göstermektedir. Ortalama olarak bitkilerde zararlıların meydana getirdiği kayıp %10 olarak kabul edilmekte olup bu oran tropik bölgelerde %25 veya daha yüksek oranlarda olabilmektedir. Dünyada ise hastalık ve zararlıların oluşturduğu ürün kayıpları yaklaşık %36 olup, bu miktarın %14’ünü çeşitli zararlılar, %12’sini hastalıklar ve %10’unu yabancı otlar oluşturmaktadır. Gerekli olan önlemlerin alınmaması durumunda, bitkisel üretimde büyük ölçüde kayıp meydana getiren hastalık ve zararlıların oluşturdukları hasarın boyutları hakkındaki bilgiler yetersiz olmakta ve bunlar ancak bazı gözlem verilerine dayanmaktadır (Çetin, 2007: 64).

Hayvansal üretim meteorolojik faktörlerden etkilense de, hayvansal üretimi etkileyen en önemli doğal risk kaynağı bulaşıcı hayvan hastalıklarıdır. Hayvan sağlığını olumsuz etkileyen ve aynı zamanda ekonomik kayıplara neden olan birçok bulaşıcı hayvan hastalığı mevcuttur. İnsanların temel gıda kaynaklarını oluşturan hayvanların en önemli hastalıkları; infeksiyöz karakterde olan bulaşıcı ve öldürücü hastalıklar (bakteriyel, viral, protozoon, mantar vb.) ve infeksiyöz olmayan hastalıklar olarak iki grupta toplanabilir. FAO (Food and Agriculture Organization), WHO (World Health Organization) ve OIE (World Organization for Animal Health) hayvan sağlığı yıllığında Türkiye dâhil dünyadaki tüm ülkelerde, hayvan hastalıkları önemlilik derecelerine göre üç gruba ayrılmıştır. Birinci grupta 26, ikinci grupta 79 ve üçüncü grupta 32 hayvan hastalığının önemli miktarda hasara neden olabilecekleri belirtilmiştir (Tanrıvermiş, 1994: 37).

1.4.1.2. Ekonomik Risk ve Belirsizlikler

Kısa sürede tarımsal ürün arzının talebe uydurulamaması, bitkisel ve hayvansal ürünlerin yapısal bozulmalarından ve fiyat değişmelerinden meydana gelen hasılat kaybı, dağıtım kanallarından doğan aksamalar, devlet müdahaleleri ve dış ticaretteki değişiklikler gibi faktörler ekonomik risk ve belirsizlikler meydana getirmektedir (Güngör, 2006: 34). Girdi ve çıktı fiyatlarındaki dalgalanmalar, gelir artışı ve kayıplarına neden olmaktadır. Girdi temini de bir risktir. Yine uzun dönemde fiyat değişimi ve ilgili malların fiyatları birçok kararı etkileyen risk faktörleridir (Şahin ve Miran, 2007: 60).

Dünyada ekonomik ve sosyal açıdan önemli yere sahip tarım sektörünün başlıca karakteristiklerinden biri bu sektörde ekonomik faaliyete ilişkin risk düzeyinin diğer sektörlerle göre yüksek oluşudur. Bu yargı, aslında, gelişmiş ülkelerden çok, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin tarımı için geçerlidir. Tarım sektöründe bir yandan üretim bir yandan da ürünün pazarlaması aşamalarında önemli düzeyde riskle karşılaşmaktadır. Üretim aşamasında yüksek risk, doğaya bağımlılıktan kaynaklanmaktadır. Tarımsal üretimde doğaya bağımlılık gelişmiş ülkelerde teknolojinin yardımıyla bir ölçüde giderilirken, gelişmekte olan ülkelerde genellikle teknoloji kullanım düzeyi bu yöndeki gelişmeyi güçleştirmektedir. Pazarlama aşamasında, özellikle fiyat dalgalanmalarından kaynaklanan belirsizlik üreticilerin gelirlerini etkilemektedir. Örneğin, Türkiye’de bir yandan global etkilerle tarımsal korumacılık terk edilirken, bir yandan da serbest piyasa

düzeninin gerektirdiği örgütlü ve iyi işleyen bir tarımsal pazarlama sisteminin oluşturulamaması pazarlama riskini artırmaktadır (Uysal, 2005: 147-148).

Tarım sektöründe görülen bu riskler nedeniyle, üreticiler yetiştireceği ürünleri belirlemede güçlükler çekmektedir. Tarımsal işletmeler, üretimden pazarlamaya kadar devam eden süreçte karşılaştığı risklerin etkileri sonucu, işletme ölçeklerini büyültemezler. Tarımsal işletmeler belirsizliklerin olumsuz etkilerinden mümkün olduğu kadar az etkilenecekleri bir yapıya girerek kendilerini korumaya çalışırken, hem gelişme dinamiklerini kaybederler, hem de ülke tarımı gelişemez (Şahin ve Diğerleri, 2008: 154).

1.4.1.3. Sosyal Risk ve Belirsizlikler

Emek yoğun işletmelerde işgücünün zamanında ve yeterince temin edilmesindeki aksamalar, küçük aile işletmelerinde uzmanlaşmanın zorluğu, hırsızlık, göç, savaş gibi faktörler sosyal risk ve belirsizliği meydana getirmektedir (Güngör, 2006: 34).

Doğal şartlar altında yetiştirilen, don, sel, hastalık, kuraklık ve dolu gibi olayların etkisi altında bitkisel ve hayvansal tarım ürünlerinde, bazı yıllar büyük zararlar olmakta, birçok çiftçinin bu yüzden bir veya birkaç yıl bekleyerek yetiştirdiği bitki ve hayvanlardan beklediği ürünü alamadığı veya tamamen kaybettiği sık sık rastlanan olaylardır. Kontrol edilemeyen doğal afetler ve hastalıklar sonucu çiftçinin geliri yıldan yıla dalgalanmalar göstermekte, yeterli geliri sağlayacak ürünü alamadığı yıllarda ise çiftçilerin zor duruma düştükleri görülmektedir (Akçaöz ve Diğerleri, 2006: 93).

Tarım işletmelerinin önemli kısmının küçük aile işletmeleri olması, toprak dağılımındaki dengesizlikler, üretim tekniğindeki eksiklikler ve doğal afetlerin etkisiyle üretim miktarında yıllar itibariyle meydana gelen dalgalanmalar tarımda gelir dağılımını olumsuz etkilemektedir. Tarımda aşırı nüfus nedeniyle toprağın sürekli nüfus baskısı altında olması, işgücünün yoğun olarak ancak belirli bir yetiştiricilik devresinde çalışabilmesi ve sermayenin önemli bir kısmının toprak sermayesinden oluşması da gelir dağılımını etkilemektedir. Küçük tarım işletmelerinde normal koşullarda elde edilen gelir ile ancak yıllık aile giderleri ve yatırım giderleri karşılanabilmektedir (Tanrıvermiş, 1994: 39-40).

Ayrıca milli gelirin bölüşümü bakımından kırsal ve kentsel kesim arasında önemli farklar bulunmaktadır. tarımda gelirin düşük ve nüfus artış hızının yüksek olması tarım arazilerinin giderek daha da fakirleşmesine neden olmaktadır (Çetin, 2007: 65).

Türkiye'deki tarım işletmelerinde sermaye birikimi için gerekli olan tasarruf sadece büyük işletmelerce yapılabilmektedir. İşletmelerin yaklaşık %5'i gelirinden bir kısmını tasarruf edebilmekte, geriye kalan %95'lik kısmın ise geliri ya ancak yeterli olmakta ya da ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır (Çetin, 2007: 65).

1.4.2. Tarımda Risk Yönetimi ve Tarım Sigortaları

Risk yönetimi; işletmelerin mevcut ve gelecekteki varlıklarının güvence altına alınmasına yönelik olarak, meydana gelmesi muhtemel bir riskin oluşmaması için yerine getirilmesi gereken faaliyetlerin rasyonel olarak tespiti ve bunun en uygun biçimde yönlendirilmesi faaliyetidir. Etkili bir risk yönetimi hasara maruz kalma olasılığının derecesini düşürerek, işletmenin istikrar içinde faaliyetine devamını sağlar (Özbolet, 2008: s.79).

Tarımda özellikle doğal risklerin tarım işletmesine etkileri sadece onların hayvansal ve bitkisel üretimlerine zarar vermekle kalmamakta, bitkisel ve hayvansal üretimin gerçekleşmesinde kullanılan tarımsal varlıklar (binalar, seralar, ekipmanlar, alet ve makineler vb.)'ın oluşabilecek zararlardan etkilenmesi sonucu gelecek dönemlerde üretimin sürdürülmesi ya güçleşmekte ya da tamamen ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle genellikle tarım sektörünün gelişmiş olduğu ülkelerde doğal risklerin felaket haline dönüşmesini önleme veya oluşabilecek zararı belirli düzeylerde tutabilme çabalarına yönelik uygulamaların tümü risk yönetimi adı altında bir bilim dalı olarak gelişme göstermektedir. Tarımda risk yönetimi alanında yapılan araştırmalara bağlı olarak kurulan denemelerin sonuçları uygulamada koruma önlemi bağlamında etkin olarak kullanılmaktadır. Doğal risklerin etkilerini azaltmak için alınan teknik önlemlere, kuraklık riski karşısında minimum su harcayan sulama sistemlerinin kullanılması, az su tüketen bitki desenine ve bodur meyveciliğe yönelme örnek olarak verilebilir. Ayrıca don riskine karşı ısıtma ve yağmurlama sistemleri, dolu ve fırtınaya karşı koruma örtüleri ve ağları, dolu ön uyarı sistemleri ve buna bağlı olarak roket atışları ile dolunun yağmura

dönüştürülmesi gibi bir dizi teknik önlem tarımda bitkisel üretimi doğal risklerden korumak amacıyla kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra biyoteknolojinin eseri olan, don, dolu ve fırtınaya dayanıklı bitki çeşitlerinin geliştirilmesi şeklindeki kültürel önlemler de risk yönetim teknikleri içinde uygulamaya dönük çalışmalardır. Risk yönetimi ile ilgili çalışmalara dünyadan daha somut örnekler vermek gerekirse; İsrail’de, Golan tepelerinde siyah ağ uygulaması sonucu don, dolu, kuş zararı ve fırtına zararı önlenmektedir. Ayrıca araştırmacıların don, dolu ve fırtınaya dayanıklı özellikle ürettikleri ağaçlar yetiştirilmektedir. İtalya’da kivi bahçeleri naylon örtülerle, Fransa’da elma bahçeleri antivirüs ağlarla korunmaktadır. Dolu yağışının etkisini azaltan dolu ağları İspanya’da sebze ve meyve ağaçlarının üzerine serilmektedir (Dinler, 2000: 1118; Dinler, 2003: 3; Çetin, 2007: 19).

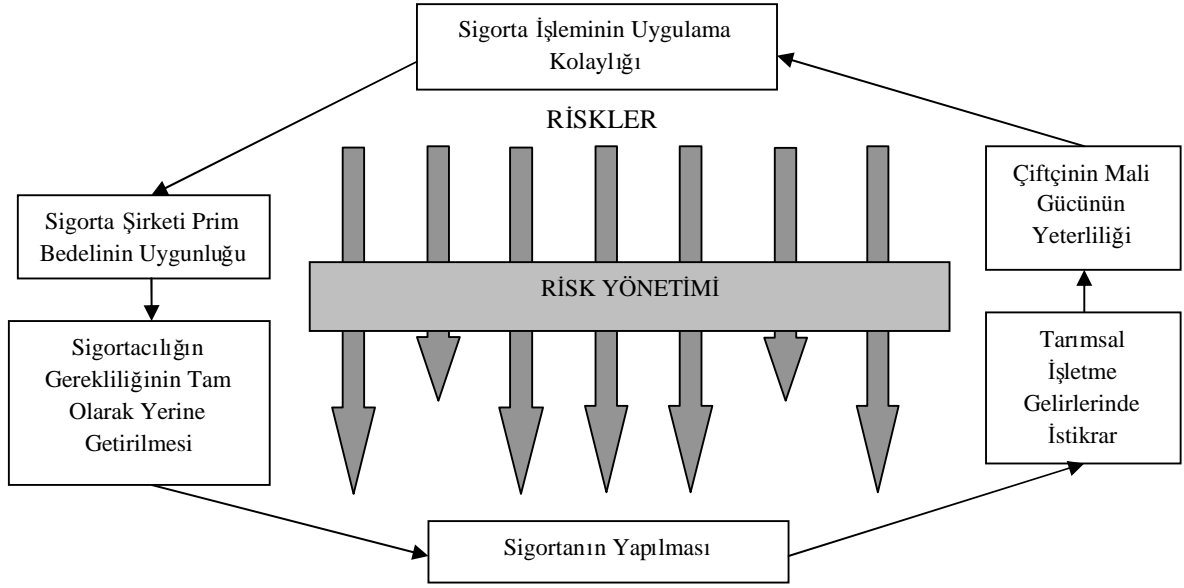
Gelişmiş ülkelerde oldukça yaygın olarak kullanılmaya başlanan risk yönetimi konusu tarımsal üretimde ortaya çıkması olası zararları daha olmadan ortadan kaldırma veya azaltma gibi önlemlere öncelik vererek risklerin tam olarak gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkabilecek zararları akılcı bir şekilde azaltmayı amaçlamakta ve bunu bazı konularda büyük ölçüde başarmakta ise de, bitkisel üretimde doğal risklere karşı en etkin önlem tarım sigortasıdır ve uygulama alanı bulunduğu ülkelerde gelişebildiği ölçüde tarım işletmeleri için bitkisel ve hayvansal üretimi güvence altına almak ve üreticilerin varlıklarını yönünden uğrayacakları zararları karşılama bakımından giderek önem kazanmaktadır (Çetin, 2007: 20).

Sigortalama işlemi sonucunda doğal kaynaklı birçok riskin tarımsal üretim veya varlıklar üzerine yapacağı zararların risk transfer sistemi vasıtasıyla yapılandırılmış olan tarım sigortaları organizasyonuna aktarılması mümkün olmaktadır (Çetin, 2007: 20).

Aşağıda Şekil 5’de, yukarıda anlatılan durum, daha kolay anlaşılabilir bir biçimde ortaya konulmuştur.

Şekil : 5

Tarım Sigortacılığının Başarılı Olabilmesi Koşulları

Kaynak: Çetin, 2007: 21

1.5. Tarım Sigortasının Çeşitleri

Tarım sektörü, dünya nüfusu açısından taşıdığı kritik önemin yanı sıra, ekonomik, sosyal, siyasal, teknolojik ve kişisel risklerden yüksek düzeyde etkilenen, son derece hassas bir faaliyet sahası olarak kendine özgü bir yapıya sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, tarımın insanlığın beslenmesindeki fonksiyonunu etkili bir biçimde yerine getirmesi; tarımsal üretimi tehdit eden risklerin yönetimiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, gelişmiş ülkeler, uyguladıkları çeşitli korumacılık politikaları, risk yönetim programları ve bu programlar içerisinde önemli bir yer alan; tarım sigortası uygulamaları ile risk paylaşımını ve transferlerini gerçekleştirmektedirler. Gelişmiş ülkelerde tarım sektörünün uygulamalarına bakıldığında zaman, sorunların çözümünde sigorta sektörüne büyük bir görev düştüğü görülmektedir. Bunun yanında konunun diğer tarafları olan devlet ve çiftçilerinde sağlıklı bir alt yapının oluşması, organizasyonların gelişip güçlenmesinde katkıda buldukları gözlenmektedir. Bu sayede, devletler bir yandan artan meteorolojik doğal risklere karşı çiftçilerini ve üretimini korumakta, diğer taraftan bir felakete karşılaşıldığında, bunu ödeyebilecek bir sigorta güvencesi sağlamaktadır (Utkueri, 2005: 24).

Tarımsal sorunların çözümünde sıkça kullanılan tarım sigortaları, genellikle ürün ve hayvan hayat sigortaları şeklinde uygulansa da, ülkelerin coğrafi konumu ve iklim koşulları gibi özelliklerine bağlı olarak, içerikleri bakımından uygulamada ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir.

Tarım sigortalarında çeşitli ülke örnekleri incelendiğinde aşağıdaki gibi bir genelleme çerçevesinde sigorta çeşitlerinin açıklanması mümkündür (Çağatay, 2008: 72).

1.5.1. Ürün Sigortası

Temel olarak mahsuller için uygundur. Çiftlik hayvanlarına ait ürünler, genel olarak ürünün çok hızlı üretilmesi (örnek süt) veya yavaş süreç (örnek buzağuların beslenip üretime hazır hale gelmesi süreci) takip etmesi gerçeğine bağlı olarak mahsul ölçme sorunlarına neden olurlar. Çünkü kesin hasat zamanı yoktur (bu durum da moral tehlikelerin perspektifini artırır). Bununla beraber, tüm ürünlerin de kesin hasat zamanı yoktur. Bu ürünlere örnek olarak seralarda yetiştirilen ürünler verilebilir. Bu tür ürünleri sigortalamak daha zordur. Mahsüller normal olarak bilinen (örneğin tarihsel verilere göre mahsülün zarar görmesi olasılığının hesaplanmasına yol açan dolu) tehlikelere karşı sigortalanırlar. Sigorta bireysel mahsüller ve bölgesel mahsüllere temel alınarak yapılabilmektedir. Bireysel mahsül sigortasında, çiftçiye tazminat ödemesi, sadece kayıp tutarının daha önceden öngörülen hazırdaki mahsul tutarının (bölgesel mahsül sigortasında, çiftçiye ödeme sadece çiftçinin kaybının daha önceden kararlaştırılan hazırdaki bölgesel mahsülün altında kalması durumunda ödeme yapılır) altında kalması durumunda yapılır. Ürün sigortasının dünyada tek riske dayalı sigorta, birden çok riske dayalı sigorta ve bütün risklere (tehlikelere) karşı sigorta gibi uygulamaları mevcuttur (Güngör, 2006: 54-55).

1.5.1.1. Tek Riske Dayalı Sigorta

Bu sigortalarda sadece bir riske karşı koruma sağlanmaktadır. Ürünlerin bir tehlikeye karşı sigortası pek çok ülkede uygulama sahası bulmuş ve oldukça yaygın bir duruma gelmiştir. Bu sigorta şeklinde, ürünlerin dolu, yangın, sel, don gibi yalnız tek bir tehlikeye karşı korunmaları söz konusudur. Tek riske dayalı sigortalar içinde en yaygın olanları dolu, don ve yangın sigortalarıdır (Eraktan, 1970: 29).

Belçika, Almanya, Hollanda ve İngiltere de kullanılan ana ürünler dolu veya tek riske dayalı sigortalardır. Baltık ülkelerini de kapsayan bazı kuzey ülkelerinde ürün sigortasına talep diğer ülkelere oranla daha düşüktür. Bu ülkeler sistemlerini geliştirmekte olan ülkelerdir. Örneğin Finlandiya’da özel ürün sigortası az gelişmiştir fakat devlet, doğal risklerden sonra oluşan verim hasarlarının telafi edilmesine yardımcı olmaktadır (Bielza ve diğerleri, 2007: 9).

1.5.1.2. Birleşik Risklere Dayalı Sigorta

Bu sigortalar dolu başta olmak üzere birkaç riski bir arada içermekte ve bazı ülkelerde çok sayıda riski içeren (MPCI-Multi Peril Crop Insurance) sigorta ürünleri olarak bilinmektedir (Çağatay, 2008: 72).

Ürünlerin birden çok tehlikeye karşı sigortalanması, tek riske dayalı sigortadan daha yeni bir teşebbüstür ve birçok ülkede uygulama alanı bulunmaktadır. Fakat her ülke, kendi doğal koşullarının gerektirdiği rizikoları teminata almakta, bu bakımdan sigortalanan tehlikeler değişik olabilmektedir (Eraktan, 1970: 48).

Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya ve İsveç gibi ülkelerde tek riske ve birleşik riske dayalı sigortaların ikisi de kullanılmaktadır. Sadece dolu ve yangın, don, yağmur ve rüzgâr gibi ilave birkaç risk teminat kapsamındadır. Kuraklık, en zor sigortalanabilen sistematik risklerden biri olduğu için (çünkü çok geniş alanları etkilemektedir) genellikle birleşik risklere dayalı sigortaların kapsamında değildir (Bielza ve diğerleri, 2007: 9).

1.5.1.3. Bütün Tehlikelere Karşı Sigorta

Ürün sigortasının en gelişmiş ve en modern şeklini ifade eden bu sigortalama şekli sigorta sektörünün iyi yapılandığı ülkelerde görülmektedir. ABD, Japonya, Kanada, Seylan, Yeni Zelanda ve Brezilya gibi ülkelerde, bitkisel ürünler bütün risklere karşı tek bir poliçe ile sigortalanmaktadır. Japonya, Brezilya ve Seylan’da sigorta uygulaması zorunlu, ABD ve Kanada’da ise isteğe bağlıdır. Bütün tehlikeleri kapsayan ürün sigortalarının

uygulandığı ülkelerde devlet tarım sigortalarını hem mali hem de maddi olmayan diğer politik araçlarıyla desteklemektedir (Çetin, 2007: 10).

1.5.2. Verime Dayalı Sigorta

Bunlar belirli bir verim düzeyini garanti eden sigortalardır ve bölgesel ortalama verim veya ferdi geçmiş verim verilerine dayalı olarak uygulanır. Ana risk kuraklık olabilmektedir (Çağatay, 2008: 72).

İspanya’da devlet, çiftçi sendikaları ve sigorta şirketleri ile işbirliği içinde sistemi yürütmektedir. Bütün sigorta şirketleri koasürans⁴ yoluyla havuzu işletir ve verim sigortası politikalarında çoğu risk teminat altına alınmıştır. Avusturya, Fransa, İtalya ve Lüksemburg gibi ülkelerde de gelişmiş bir sistem mevcuttur ve sigorta kontratlarına bağlı olarak çoğu iklimsel risk teminat altına alınmıştır (Bielza ve diğerleri, 2007: 9).

1.5.3. Gelir Sigortası

Gelir Sigortası poliçeleri parsel bazında ürün verim kaybı ve ürün birim fiyat değişikliği riskinin her ikisini de kapsar. İşletme Gelir Sigortasında ise; bitkisel ürünler ve çiftlik hayvanlarının dahil olduğu tüm işletme gelirinin sigortası söz konusudur (TARSİM Karadeniz Bölge Koordinatörlüğü Teknik Sunum, 2009: 11).

1.5.4. Gelir İstikrar Hesabı

Devlet tarafından yönetilen, desteklenen ve bir hasar meydana gelmesi halinde çiftçinin para çekebildiği bireysel fondur. “Gelir İstikrar Hesabı” uygulamasında, çiftçiler bankada açılan hesaba her yıl belirli bir miktar para yatırmaktadır. Devletin de parasal katkıda bulunduğu bu hesaptan büyük bir hasar olduğunda çiftçi tarafından para çekilebilmektedir. İspanya’da patates üreticileri için sadece bir bölgede uygulanmış olan “Gelir İstikrar Hesabı”, Avustralya’da da Devletin finansal teşvikleriyle uygulanmaktadır.

⁴ Koasürans, aynı anda birden fazla sigorta şirketinin aynı riske teminat vermesidir. Bir koasüransa katılan sigorta şirketlerine de *koasürör* denir.

Kanada’da yaygın bir şekilde uygulanmakta olup, uygulama sonuçlarına göre revize edilmiştir (TARSİM Karadeniz Bölge Koordinatörlüğü Teknik Sunum, 2009: 11).

1.5.5. Endeks Sigortası

Bu sigorta verim veya bitkisel gelişim esasına göre hava durumu endeksleri, uydu görüntüleri diğer unsurlardan elde edilen verilerle oluşturulan endeksler dikkate alınarak hesaplanmaktadır (Çağatay, 2008: 72).

Endeks sigortasına ilişkin Avrupa da sadece üç örnek bulunmaktadır. İspanya’da, meralar için, bitki örtüsüne ilişkin uydu görüntülerine bağlı olarak bir sigorta ürünü 2001’den beri mevcuttur. İngiltere’de konuyla ilgili istatistiklere ve vadeli emtia alım-satım kontratlarının fiyatlarına bağlı olan endeks bazlı bir sigorta programı 1998’de piyasaya sürülmüştür. Verimde %10, vadeli alım satım kontratlarında %5’e kadar olan düşüşler teminat kapsamındadır. Avusturya’da da ekilir alanlarda ki kuraklık riskine karşı meteorolojik verilere dayalı bir dolaylı endeks sigortası ilk defa 2007 yılında ticarileştirilmiştir (Bielza ve diğerleri, 2007: 9).

1.5.6. Hayvan Hayat Sigortası

Hayvan hayat sigortası çeşitli bazı rizikoların gerçekleşmesi ve hayvanın ölmesi öldürülmesi veya kestirilmesi suretiyle hayatına son verilmesi sonucunda meydana gelen zararı karşılamak amacıyla yapılan bir sigorta ürünüdür (Özbolet, 2007: 297).

Hayvan hayat sigortalarında ana riskler sağlık ile ilgili risklerdir. Bu riskler çoğunlukla ulusal veya Avrupa düzeyinde hastalık imha programları çerçevesinde yönetilir. Bunların yanı sıra salgın olmayan hastalıklar, kazalar, doğal iklimsel olaylar (sel vb.) da hayvanlar üzerinde direkt etkilidir. Bu tür olaylar hayvanların otlanmalarını veya yiyecek bulmalarını dolayısıyla da hayatlarını etkilemektedirler (Bielza ve diğerleri, 2007: 12).

Dünyaya baktığımızda, ülkelerde her hayvan ve her riskin değil, ülkelerin yapısı, hayvancılığa verilen önem ve hangi tür hayvancılığın yaygın olduğuna bağlı olarak belirli hayvan türleri ve belirli risklerin sigortalandığını görebiliriz.

EK-1 ve EK-2’de verilen tablolarda Avrupa’da uygulanan tarım sigortası çeşitlerine ilişkin birkaç ülke örneği sunulmuştur. Bu tablolardan hangi ülkelerin hangi tür sigortaları nasıl uyguladıkları açıkça görülmektedir.

1.5.7. Diğer Tarım Sigortası Çeşitleri

Tarım sigortasının yukarıda anlatılan çeşitlerinin yanı sıra daha farklı isimlerle anılan ve daha farklı içeriklere sahip olan başka çeşitleri de mevcuttur. Örneğin, Türkiye’ye baktığımızda tarım sigortasının devlet tarafından desteklenen ve TARSİM tarafından sunulan; Bitkisel Ürün Sigortası, Hayvan Hayat Sigortası, Kümes Hayvanları Hayat Sigortası, Sera Sigortası ve Su Ürünleri Sigortası gibi çeşitlerinin olduğunu görmekteyiz. Bunlar üçüncü bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir. Türkiye’de uygulanan ve özel şirketlerce sağlanan diğer sigorta çeşitleri de mevcuttur. Bunlardan birkaçı şunlardır:

Yarış Atı Sigortaları: Aygır sigortası, Türkiye’de ilk olarak Başak sigorta A.Ş. tarafından başlatılmıştır. Bu sigorta ile damızlık amaçlı yetiştirilen aygırlar güvence altına alınmaktadır (Çetin, 2007: 112).

Deve Kuşu Sigortaları: Hayvancılık sektöründe, önümüzdeki yıllarda büyük bir pazara sahip olacak devekuşu üretimi son yıllarda Türkiye’de de hızla artmaktadır. Kolay bir bakımla yetiştirilen deve kuşlarının eti ve yumurtası gıda sektöründe, iç yağı kozmetik sektöründe, kemikleri ve yumurtasının kabuğu hediyelik eşya yapımı ve hayvan yemi üretiminde, derisi ayakkabı ve çanta yapımında ayrıca tüyleri anti statik özelliği ile mikro elektronik ekipmanlarında temizleme malzemesi olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’de devekuşu üretimine başlanması beraberinde devekuşu sigortası ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Devekuşlarını her türlü bulaşıcı hastalık, vahşi hayvan parçalanması, zehirlenme, yaralanma, sakatlık, doğal afetler ve yangın nedeniyle meydana gelecek

mecburi kesim ve ölümlere karşı teminat altına alacak bir sigorta devekuşu üreticilerine sunulmuştur (Çetin, 2007: 112-113).

Tarım Alet ve Makineleri Sigortası: Tarım alet ve makineleri kaza, hırsızlık, yangın, yıldırım, kırılma, donma, patlama gibi risklerle karşı karşıyadır. Tarım makinelerinde oluşan hasar hem üreticilerin mali yönden önemli ölçüdeki zararı yüklenmesine, hem de bir kaza sonucunda üçüncü şahısların malları ve hayatlarında meydana gelebilecek zararların söz konusu üreticilerce karşılanması sorununu ortaya çıkarmaktadır. Traktör, biçerdöver, harman makineleri, kendi yürür diğer tarım alet ve makinelerinin çeşitli risklerin neden olduğu mali kayıplar ile kaza sonucu üçüncü şahısların mali ve hayatında oluşan kayıplar makine sigortası kapsamı içinde incelenmektedir. Türkiye’de her yıl çok sayıda traktör ve biçerdöver kaza yapmakta, yanmakta veya çeşitli şekillerde zarar görmektedir. Traktör ve biçerdöver gibi karayolları üzerinde hareket eden tarım makinelerinin zorunlu mali sorumluluk sigortasının yapılması gerekmektedir. Bunun dışındaki risklere karşı kasko sigortasının yapılması ise isteğe bağlıdır. Traktör ve biçerdöverin trafik ve kasko sigortalarında uygulanan tarife fiyatları; marka, model ve tip, imal yılı, bakım durumu, kullanım amacı ve sigortanın kapsadığı risklere göre değişmektedir. Bu kriterlere göre motorlu taşıtların değerleri Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSRSB) tarafından her 3 ayda bir yeniden belirlenmekte ve Hazine Müsteşarlığı’nın onayı ile yayınlanmaktadır (Tanrıvermiş, 2005: 111-112).

Tarım Ürünleri Taşıma (Nakliyat) Sigortası: Tarım ürünleri taşıma sigortası, ürünler ve hayvanların bir yerden başka bir yere taşınmaları sırasında hem ürünlerin miktar ve kalitesi, hem de taşıt araçlarında oluşabilecek hasarları tazmin etmektedir. Tarım ürünlerinin diğer ürünlerden büyük ölçüde farklı özelliklere sahip olması nedeniyle bunların taşınmaları özel önem istemektedir. Bu nedenle bu ürünlerin taşıma sigortaları özel olarak incelenmektedir. Taşıma sigortası, bağımsız bir dal olarak gelişmemiş ve nakliyat sigortaları içine alınmıştır. Türkiye’de tarım ürün borsalarının gelişmesine paralel olarak depolanmış ürünlerin çeşitli nedenlerle bozulma, çalınma, hırsızlık, yangın gibi risklere karşı sigortalanması büyük önem taşımaktadır (Tanrıvermiş, 2005: 112).

İKİNCİ BÖLÜM

2. TARIM SİGORTACILIĞININ GELİŞİMİ

Çeşitli ülkelerde tarımın ulusal ekonomi içindeki payı (ekonomik gelişmişlik seviyesine bağlı olarak) önemli miktarlarda değişmektedir. Bunun sonucunda da, tarihsel süreç içerisinde ekonomide tarımın önemine bağlı olarak, çeşitli ülkelerde tarım sigortasına duyulan gereksinim ve tarım sigortacılığının gelişimi farklılık göstermiştir. Ayrıca, Tarım sigortasının, uygulama güçlüklerinden dolayı diğer sigorta türlerinden daha sonra faaliyete geçmiş olması, diğer sigorta türleri kadar yaygınlaşmamış ve hatta bazı ülkelerde uygulamaya dahi geçememiş olması da tarım sigortacılığının gelişiminde etkili olmuştur (Güngör, 2006: 43; Tanrıvermiş, 1994: 73).

2.1. Türkiye’de Tarım Sigortacılığı (TARSİM Öncesi Dönem)

Türkiye’de tarımsal sigortaya duyulan gereksinim 20. Yüzyılın başlarından itibaren kendini göstermiştir. İlk olarak 1926 tarihli Türk Ticaret Kanunu’nun 1316. ile 1319. maddelerinde tarımsal sigortanın konusu ele alınmış ve konunun yasal dayanağı oluşturulmuştur. Bu tarihlerde bazı uzmanlarca bazı ülkelerdeki uygulamalar incelenmiş ve bazı yabancı uzmanlar ülkeye getirilerek Türkiye’de tarımsal sigortanın uygulanabilme olanakları ile ilgili raporlar hazırlanmıştır. Genel olarak bu çalışmalarda; tarım sigortasının devlet kurumunca yapılmasının gerektiği ve öncelikle Türkiye ekonomisi açısından son derece önemli olan pamuk, tütün, üzüm gibi ürünlerin yetiştirildiği alanlarda zorunlu sigorta yapılmasının gerektiği belirtilmiştir. Çünkü bu çalışmalar Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun ilk yıllarına rastlamakta ve bu nedenle çeşitli doğal afetlerin yol açtığı hasarlara ilişkin herhangi bir istatistiksel veri ve meteoroloji kayıtları bulunmamaktadır. Tarımsal sigortaya konu olan risklerin yığın olaylar meydana getirmeleri nedeniyle ödenecek tazminatların büyüklüğü, ekonomideki mali sorunları bir miktar da olsa artıracığından, ülke genelinde zorunlu sigorta uygulaması yerine, öncelikle

pilot bölgelerde zorunlu sigorta uygulamasının daha yararlı olacağı belirtilmiştir. Bu uygulamalardan elde edilecek deneyimlerle ülke genelinde tarımsal sigortanın uygulanması daha kolay olacaktır (Tanrıvermiş, 1994: 73).

Cumhuriyetinin ilk yıllarında ilk olarak T.C. Ziraat Bankası'nca tarım sigortası ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. 1937 tarih ve 3202 sayılı T.C. Ziraat Bankası Yasası'nda konuya yer verilmiştir. Konu 1938 yılında "Köy ve Ziraat Kongresinde" de tartışılmıştır. Bu dönemde yukarıda da belirttiğimiz gibi, Türk Ticaret Kanunu'nun 1316. ve 1319. maddelerinde tarım sigortalarının yasal yönleri düzenlenmiştir. Ticaret Bakanlığı'nca 1940 ve 1944 yıllarında "Zirai Sigorta Kanun Tasarısı" hazırlanmış ve bu tasarı 1952 ve 1956 yıllarına yinelenmiştir. 1960 yılında mecliste yapılan çalışmalar sonucunda Tarım Sigortası Kanunu Tasarısı, 1976-1980 yıllarında Tarım Bakanlığı'nca iki adet Tarım Sigortası Kurumu Kanun Tasarısı, 1988 yılında yine mecliste yapılan çalışmalar sonucunda Tarım Sigortası Kurum Kanun Tasarısı, 1993 yılında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nca Tarım Ürün Sigortası Kanun Tasarısı ve 1995 yılında Hazine Müsteşarlığı'nca Tarım Sigortalarının Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı hazırlanmıştır. 1999 yılında hazırlanan üç ayrı taslak (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Tarım Sigortaları Vakfı, Hazine Müsteşarlığı) konu ile ilgili kişi ve kuruluşların katılımıyla Hazine Müsteşarlığı'nca düzenlenen bir dizi toplantıda değerlendirilmiş, sonuçta Hazine Müsteşarlığı'nca "Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı" hazırlanmıştır. Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanan yeni kanun tasarısı kamuoyunda tartışmaya açılmıştır (Çetin, 2007: 34).

Tarım sigortaları konusunda bazı özel şirketlerde çalışmalarda bulunmuşlardır. 1956 tarihinde Şeker Sigorta A.Ş., Uluslararası Dolu Sigortası Kurumu Başkanı Emil Fah'ı Türkiye'ye getirmiş ve bir rapor hazırlatmıştır. Bu rapora dayanarak 1956 yılında Türkiye'de ilk defa Dolu Sigortası uygulamasına başlanmıştır. 1960 yılında aynı sigorta şirketi, hayvan hayat sigortası alanında ki çalışmalarına başlamıştır. 1960 yılında bu alana ikinci bir sigorta şirketi olarak Başak Sigorta A.Ş. girmiş ve dolu ve hayvan hayat sigortaları konularındaki faaliyetine başlamıştır. Başlangıçta Şeker Sigorta A.Ş. yalnız şeker pancarı yetiştirilen illerdeki tarım işletmelerinde yetiştirilen şeker pancarı, pancar tohumu ve hububatın dolu sigortasını yapmıştır. Dolu sigortasına ilişkin çalışmalar, daha sonra diğer sigorta şirketlerinin de bu alanda faaliyet göstermeye başlamalarıyla birlikte şeker pancarı, üretilen illerin dışındaki tarım alanlarının da sigorta kapsamına alınmasını

sağlamıştır. Böylece pamuk, tütün, çeltik, üzüm, fıstık, fındık gibi ürünlerde tarım sigortasına konu olmuştur (Tanrıvermiş, 1994: 74).

Türkiye’de tarım alanlarının hemen her tarafının dolu yağışından etkilendiği ve çok büyük hasarlar meydana geldiği bilinmesine rağmen yukarıda belirttiğimiz dolu sigortası yapan mevcut sigorta şirketleri bu potansiyeli değerlendirecek yeterli altyapıyı tam olarak kuramamış, istenilen ölçüde etkin ve yaygın çalışma gösterememişlerdir. Bunun en belirgin göstergesi, ekili alanların %98’ine dolu yağın bu ülkede, ekili alanların ancak %2’sinin sigortalı olmasıdır. Bu oran yıldan yıla değişmekle birlikte %0,8 ile %2 arasındadır. Bu durum sigorta şirketlerinin konuya ne derece önem verdiklerinin de açık bir ifadesidir. Sigorta sektörü ile tarım sektörlerinin konuyu ve birbirlerini tanımasıyla, birlikte tarım sigortasının sağlıklı bir sisteme kavuşturulması konusundaki çalışmalar 1987 yılında başlatılmıştır (Dinler, 2000: 1119-1120).

1987 yılında “Tarım sigortalarını tarımcılar yapmalıdır!” söylemiyle başlatılan çalışmalarda tarım sigortalarının çok yönlü geliştirilmesine yönelik hazırlanan “Türkiye için Tarım Sigortaları’nı Geliştirme Planı” çerçevesinde Tarım ve Sigorta Sektörü’nde Devlet, Çiftçi Birlikleri ve Sigorta Şirketleri üçgeninde planlı bir çalışma dönemi başlatılmıştır (Dinler, 2003: 6).

“Tarım sigortalarını tarımcılar yapmalıdır!” söylemiyle başlatılan ve uygulamaya konulan planda, öncelikle mevcut dolu sigortalarının altyapısının oluşturulması, yaygınlaştırılması ve daha sonra Devlet’in çiftçinin primlerini destekleyerek, kuraklık, sel ve don gibi risklerin de sigortalanabilmesini sağlayacak çalışmalar yer almıştır. Türkiye için risk haritalarının çıkarılması, üniversite eğitimleri programında konunun yer alması ve bağımsız hasar organizasyonuna ilişkin faaliyetler, planın önemli alt başlıklarını oluşturmuştur. Bitkisel ürünlerin yanı sıra çiftlik hayvanlarının da aynı sistem içinde sigortalarının gerçekleştirilmesi sağlanacak plan hedeflerinin en sonunda ise; çiftlikteki can ve malların tüm risklere karşı güvenceye alınması için çalışmaların yapılması öngörülmektedir (II. Tarım Şurası 7. Komisyon, 2004: 56).

1995 yılına gelindiğinde, o güne kadar sürdürülen mevcut dolu sigortalarının geliştirilmesi, daha sonra devlet desteği sağlanarak, “Birden Çok Riske Karşı Ürün

Sigortaları (MPCI)” uygulamalarına geçilmesi için uygun modelin “ Tarım Sigortaları Havuzu” olduğu görüşüyle dolu sigortaları alt yapı çalışmaları başlatılmıştır. Bu çerçevede, öncelikle dolu sigortaları uygulamalarındaki sorunların giderilmesi, Türkiye’de tarım sigortalarının geliştirilmesi ve uygun sistemlerin kurularak bazı faaliyetlerin bağımsız bir merkezden yürütülmesi amacıyla, 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı (TSV) kurulmuştur. Tarım sigortaları branşında faaliyet gösteren resmi ve özel tüm sigorta ve reasürans şirketlerinin Tarım Sigortaları Vakfı’na üye olmasından sonra özellikle, tarım ürünleri hasar tespitinin aynı teknik bilgilerle bağımsız uzmanlar tarafından belirlenmesi sağlanarak, çiftçinin hasarlarını gerçek değerlerle ödemek amacıyla ortak hizmet veren bağımsız bir hasar havuzu oluşturulmuştur. Diğer taraftan vakıf, sigortalı olanların yanı sıra, sigortasız ürün ve risklere ait bütün istatistiksel verileri de, ayrıca bilgi bankası şeklindeki bir veri havuzunda toplamakta ve değerlendirmektedir. Tüm veriler CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) içerisinde ayrı ayrı analiz edilmekte ve prim fiyatlarına esas teşkil edecek aktüeryal çalışmalar yapılmaktadır (Güngör, 2006: 58–59).

Tarım sigortasının Türkiye’de öneminin anlaşılmaya başlanmasıyla birlikte, konu kalkınma planlarında da ele alınmaya başlanmıştır. 1985 – 1989 yıllarını kapsayan Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda tarım ürün sigortasının kurulması için çalışma yapılmasına değinilmiştir. 1990 – 1994 yıllarını kapsayan Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ise tarım sigortasının geliştirilmesi öngörülmüştür. 1996 – 2000 yıllarını kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda da, üretici gelirlerine istikrar kazandırmak amacıyla tarım sigortası sisteminin geliştirilmesi öngörülmüştür (Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1985: 37; Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1989: 36; Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1995: 62).

1998 yılı hükümet programında yer alan “Tarımsal Politikalarla İlgili Yapısal Değişim Projesi “ tarım ürünleri sigortası yasasının çıkarılması ve devlet desteğinin sağlanmasını öngörmektedir. Bu proje çerçevesinde ilgili kurumların katılımı ile Hazine Müsteşarlığınca yürütülen çalışmalarda üç ayrı yasa taslağı yer almış, sonuçta Hazine Müsteşarlığı tarafından “Tarım sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı” başlığında yayımlanmıştır (Demir, 2003: 3).

Sözü geçen 1998 yılı hükümet programında yer alan “ Tarımsal Politikalarla İlgili Yapısal Değişim Projesi çerçevesinde hazırlanan “Tarım Sigortaları Teşviki Hakkında Kanun Tasarısı” devlet desteğinin sağlanması ve havuz sisteminin kurulmasını öngörmektedir. Ancak, çiftçinin primine destek olacak yeterli devlet desteğinin sağlanamayacağı görüşüyle kanun çıkarılamamıştır. 2000 yılında Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın başlattığı Tarım Reformu Uygulama Projesi–TARUP (Reform Implementtation Project–ARIP) çerçevesinde tarımda devlet destekli doğal afet sigortalarının başlaması öngörülmüştür. 2001 yılında program çerçevesinde tarım sigortalarını engelleyen iki yasadaki biri olan 5254 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmıştır. 2090 sayılı diğer yasa yürürlükte olmasına rağmen hasar ödemelerine ilişkin fon iptal edildiği için uygulamada aktif değildir (Tümtaş, 2007: 46).

Bu arada 2001 – 2005 yıllarını kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da yine konuya yer verilmiş ve ürün sigortasının yanı sıra ürün sigortasının alt yapısını oluşturacak olan Çiftçi Kayıt Sistemi'nin geliştirileceği ve Tarım Bilgi Sistemi'nin kurulacağı dile getirilmiştir (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000: 132-133).

2003 yılında, ARIP Projesi çerçevesinde Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan tarım sigortaları kanun taslağının Türkiye'de ki mevcut sistemleri kaldırarak, yerine ülke koşullarına uygun olmayan bazı başarısız sigorta uygulamalarının geliştirilmesini ve sistemin bir KİT vasıtasıyla yürütülmesini önerdiği bilinmektedir. Başta, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı olmak üzere, ilgili tüm kurumların taslağa karşı çıkmalarına ve yeni taslak önerileri sunmalarına rağmen, taslakta bir yıl boyunca hiçbir olumlu değişiklik söz konusu olmamıştır. Dünya Bankası'nın güdümünde hazırlanan bu taslak, Başbakanlık tarafından reddedilmiştir (II. Tarım Şurası 7. Komisyon, 2004, s.59).

2004 yılında, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nca yeni bir kanun tasarısı taslağı hazırlanmıştır. Başbakanlık tasarısı 12 Temmuz 2004 tarihinde TBMM'ne gönderilmiştir. 2005 yılında da uzun yılların uğraşı olarak ortaya konulan 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu 21 Haziran 2005 tarih ve 25852 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (II. Tarım Şurası 7. Komisyon, 2004, s.59).

Tarım sigortasına ve Türkiye’de ki gelişimine ilişkin olarak konuya, tarım şuralarında daha geniş yer verilmiş ve tarım sigortasına Devletin destek vermesinin altı çizilmiştir. Tarım sigortasına ilişkin sorunların irdelenmesine ve çözüm önerilerine entelektüel bir yaklaşım sağlanmış olmasıyla birinci tarım şurası, tarım sigortalarının gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır (Güngör, 2006: 60).

1997 yılında tüm sektörlerin katılımı ile gerçekleştirilen ve devletin bu konudaki çalışmalarına yön veren önemli kararların alındığı birinci tarım şurası’na ait çalışma belgesinde “Tarım Sigortaları Havuzu” şu şekilde yer almıştır: “Tarım sigortalarının gelişmesi, devlete, sigorta şirketlerine, çiftçi birliklerine ayrı ayrı görev ve sorumluluk yüklemesinin yanı sıra bu üçünün birlikte organizasyonunu zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla tarım sigortaları branşında faaliyet gösteren sigorta ve reasürans şirketlerinin devletin desteğinde bir araya gelerek bir üretim havuzu (pool) oluşturması ve devletin sigortayı cazip kılması için sigorta primine ve/veya hasara katkıda bulunması gereklidir. Tarım Sigortaları’nın gelişmesine yönelik istatistiki verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve hasar tespitleri gibi çalışmaları ülke genelinde yürüten Tarım Sigortaları Vakfı ile sigorta ve reasürans şirketleri böyle bir organizasyonun ilk adımlarını atmışlardır” (Atabay ve diğerleri, 2006: 18).

İkinci tarım şurası yedinci komisyon sonuç raporunun hedefler ve stratejiler bölümünde de tarım sigortalarına ilişkin kısa, orta ve uzun vadeli hedef ve stratejilerden şu şekilde bahsedilmektedir (II. Tarım şurası 7. Komisyon, 2004, s.71-73);

Birbirinden farklı ekolojik koşullarda çok çeşitli tarım ürünleri potansiyeline sahip ülkemizde doğal risklerin etkileri aynı anda ve değişik yörelerde son derece olumsuz sonuçlar vermektedir. 2004 yılında don, sel, kuraklık ve dolu risklerinden etkilenen tarım ürünlerinin zararının 1.9 katrilyon TL civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu durum tarım sigortalarında acil önlem alınmasında önemli bir etki yapmıştır. Tarım Sigortaları Kanun Tasarısının Başbakanlık tarafından 12.07.2004 tarihinde TBMM’ye gönderildiği ve şu günlerde Tarım Komisyonunda görüşüleceği düşünüldüğünde kısa vadeli hedef, kanun tasarısının en sağlıklı şekilde çıkması ve uygulamaya konulmasının sağlanmasıdır.

İlgili kanunun uygulamaya başlanmasıyla, devlet desteği sağlanarak; bugüne kadar sigorta edilemeyen don, sel, kuraklık gibi riskler sigorta edilebilecek, sigorta sektörü ile kamunun ortak çalışması sonucu; mevcut sistemler daha da geliştirilerek kurulacak havuz sistemi ile kıt kaynakların ekonomik kullanımı sağlanacaktır. Orta vadede öncelikle tarım ürün sigortalarının ülke genelinde yayılımını hedefleyen çalışmalar yürütülmelidir. Bu arada bitkisel ürün sigortalarının yanı sıra çiftlik hayvanları sigortalarının da geliştirilmesi aynı bütünlükte sağlanmalıdır. Bu dönemde tarım ürün sigortalarının yaygınlaşmasının ardından verime bağlı sigorta uygulamalarının yanı sıra “gelir sigortası” uygulamalarının başlatılması hedeflenmelidir.

Uzun vadede; tarımda risk yönetimlerinin tüm paydaşlarca bilinip uygulandığı, risk transferine ilişkin bitkisel ürün ve çiftlik hayvanları sigortaları sistemlerinin kurulduğu, çiftçinin neden sigortaya ihtiyacı olduğu yönünde bilinçlendiği, bu nedenle sadece ürün, hayvan, makine ve tesislerinden oluşan mallarının değil, hayat, ferdi kaza ve emeklilik gibi sigortaları kapsayan sigortaların da yer aldığı tek bir paket poliçe ile “yaşam garantisinin” sağlandığı bir dönemi hedeflemektedir.

Yukarıda anlatılanların ışığında, 1920’lerden başlayıp 2000’li yıllara gelene kadar tarım sigortasının Türkiye’deki gelişimine baktığımızda devletin belirli bir döneme kadar konuya olan ilgisizliği ve özel sigorta şirketlerinin cılız girişimleri net bir şekilde göze çarpmaktadır. Sonrasında ise özellikle 1980’li yılların sonu ve 1990’lı yılların başlarında konuya ilişkin çabalar ve yapılan ciddi çalışmalar tarım sigortası konusunda Türkiye’de çok ciddi bir eksikliğin olduğunun ve bu konunun devletin ilgilenmesi gereken önemli konulardan birisi olduğunun açık bir göstergesidir. Özellikle 1980’li yılların sonlarında başlayan bu çalışmalar bugünkü sistemin temelini oluşturmuştur. EK-3 ve EK-4’de verilen tablolarda tarım sigortalarının tarihsel süreçte Türkiye’de nasıl bir değişim gösterdiğinin görülmesi açısından, 1963-2005 yılları arasında tarım sigortalarına ilişkin toplam direkt primler, toplam tazminatlar, hasar/prim oranları ve yıllara göre direkt prim artışları gibi sayısal bilgiler gösterilmektedir.

Tablolar dikkatli incelendiğinde özellikle Türkiye’de tarım sigortası konusuna gerekli önemin verilmeye başlandığı 1980’li yılların sonlarından itibaren toplam direkt primlerde önemli artışların olduğu görülmektedir. Yine Tarım Sigortaları Vakfının

kurulduğu 1995 yılı ve sonrasındaki yıl da toplam primlerde %274 ve %188 gibi çok ciddi artışların olduğu dikkati çekmektedir.

Türkiye’de tarım sigortacılığının 14 Haziran 2005 tarihinde Tarım Sigortaları Kanunu’nun yayınlanmasından ve Devlet Destekli Tarım Sigortalarına geçilmesinden sonraki gelişimi üçüncü bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.2. Dünyada Tarım Sigortacılığı

Tarımsal üretimde belirsizlik doğuran doğal risklerin başında dolu, don, yangın, kuraklık, fırtına, sel felaketleri sayılabilir. Bunlara bitkisel ve hayvansal üretimdeki hastalık riskini de eklemek gerekir. Gelişmiş ülkelerde doğa olaylarının afete dönüşmesini önlenmesinde yapılan tüm çalışmalar “Risk Yönetimi” adıyla anılmaktadır. Diğer sektörlerde olduğu gibi tarımda da risk yönetiminde riskleri önlemede öncelikle “Koruma Önlemleri” alınmakta, teknik olarak önlemler yeterli olmadığında, meydana gelecek zararı karşılamak üzere “Tarım Sigortası” uygulamaları devreye girmektedir (Çağatay, 2008: 71-72).

Günümüzde tarımsal üretimi tehdit eden doğal risklerin oluşturduğu “verim” kayıplarından sonra ekonomik risklerin oluşturduğu “gelir” kayıpları da sigorta sistemleri içerisinde transfer edilebilmektedir. Tarım işletmesindeki malları (bitkisel ürünler, çiftlik hayvanları, tesis ve barınaklar ile tarım makineleri) ve canları (çiftçi, ailesi ve üçüncü şahıslar) tehdit eden risklerin etkileri devletin ve ülke ekonomisinin üzerinden alınıp, sigorta sistemlerine transfer edilmektedir (Tümtaş, 2007: 23).

Dünya’da modern anlamda tarımsal sigorta uygulamaları 1770-1800 yılları arasında Avrupa’da başlamıştır. İlk kez İrlanda’da sigorta kooperatiflerince hayvan sigortaları ve Almanya’da ise dolu ve yangın sigortaları yapılmıştır. Ancak ilk uygulamalar deneyimin yetersizliği, sigortalı sayısının artırılamaması, prim oranlarının düşük ve çoğu kez sabit olarak belirlenmesi, hasar dengesinin kurulamaması, devlet desteğinin yetersizliği, reasürör⁵ bulma güçlüğü gibi nedenlerle başarısız olmuştur. 19. ve 20. yüzyılda önce

⁵ Reasürans, sigorta teminatı verilen rizikoların sigortalanmasıdır. Reasüransta uzmanlaşan şirketler ve bu şirketlerin bünyesinde çalışan konusunda uzman kişiler de reasürör olarak adlandırılır.

Avrupa ülkeleri ve daha sonra ABD ve Japonya gibi ülkelerde geniş kapsamlı tarım sigortaları uygulamaları başlamıştır. Dünya’da uygulanan tarım sigortalarının çeşitleri, işletme çeşitleri ve kapsamlarına, ülkelerin ekonomik gelişmişliklerine, ülke ekonomisi içinde tarımın yeri ve önemine bağlı olarak değişmektedir. Dünya’da bazı ülkelerin uyguladığı modeller ön plana çıkmıştır ve diğer ülkeler tarafından da benimsenmiştir. Örneğin İspanya’nın uyguladığı model birçok ülkenin tarım sigortası modelini etkilemiştir (Güngör, 2006: 43-44).

Dünya’da çeşitli ülkelerde uygulanan tarım sigortalarının kapsamaları, uygulanış tekniği ve organizasyonlarının ülkelerin sosyal, ekonomik ve çalışma düzeylerine bağlı olarak planlandığı ve yürütüldüğü dikkati çekmektedir. Sigortanın kapsamına alınan risklerin sayısı ve sigorta tekniği de; yetiştirilen ürünlerin doğal risklerden etkilenme derecesi, doğal risklerin meydana gelme sıklığı, hasarın miktarı, tarım sektörünün genel ekonomideki yeri önemi gibi faktörler göz önüne alınarak belirlenmektedir. Bu nedenle tarım sigortalarını başarılı olarak uygulayan ülkelerin tarım sigortaları modelleri, Türkiye ve diğer gelişmekte olan ülkeler için uygun bir model olmayabilir. Ancak gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden faydalanılarak başlangıçta onların yaptığı bazı yanlışlıklardan korunmak veya yerleşmiş genel uygulamalardan yararlanmak mümkün olabilir (Çetin, 2007: 23).

Tarım sigortalarının gelişmiş ülkelerdeki bazı uygulama ayrıntılarına girilmesi Türkiye’de sistemin geliştirilmesi açısından da faydalı olacaktır (Çağatay, 2008: 73).

Aşağıda, Türkiye’de mevcut sistemin oluşturulması aşamasında örnek olarak incelenen İspanya, ABD ve Meksika’nın tarım sigortası sistemleri başta olmak üzere Dünyadan bazı ülkelerin tarım sigortası sistemleri incelenmiştir.

2.2.1. Amerika Birleşik Devletleri

ABD’de tarım sigortası sistemi 1938 yılında Tarım Bakanlığına bağlı Federal Ürün Sigorta Şirketi (FCIC) ve birkaç özel sigorta şirketi aracılığıyla bir kamu-özel işbirliği

şeklinde uygulanmaya başlanmıştır. Başlangıçta özel sigorta şirketleri tek riske dayalı (don, dolu, yangın, sel, rüzgar vb...) sigorta ürünlerini başarılı bir şekilde sunmuştur. Devlet ise özel şirketlerin birden çok riske karşı teminat veremeyeceği düşünüldüğü için çiftçilere doğal afet yardımları yaparak sisteme katkıda bulunmuştur. Yani, ürün sigortası ile katkı ve afet yardım ödemelerinin yan yana uygulandığı programlarla sistem yürütülmüştür. Fakat zamanla çiftçilerin çoğunun yapılan afet yardımlarına güvenmesi ülkede tarım sigortalarının gelişmesini engellemiştir. 1980 yılına gelindiğinde ise Federal Ürün Sigorta Yasası çıkartılmıştır ve Federal Ürün Sigorta Şirketi (FCIC) özel sigorta şirketleri ile birlikte faaliyette bulunarak bölgesel ve spesifik tarım ürünleri için sigorta ürünlerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirmeye başlamıştır. Fakat bununla beraber, yapılan doğal afet yardımları devam etmiş ve 1994 yılına kadar kaldırılamamıştır. 1994 yılında yapılan bir takım çalışmalar sonucunda Ürün Sigortası Reform Yasası çıkartılmıştır. Bu yasayla primlerin ve idari masrafların sübvansede edilmesi yoluyla tarım sigortalarında yasal olarak devlet desteği sağlanmaya başlanmıştır. Aynı zamanda doğal afet ödemeleri ürün sigortası ile bağlantılandırılarak Birden Çok Riske Dayalı Ürün Sigortası (Multi Peril Crop Insurance-MPCI) poliçeleri geliştirilmiştir. Devlet desteğiyle yürütülen MPCI halen Amerika'da uygulanan en yaygın sigorta sistemidir (Tümtaş, 2007: 33; Wenner ve Arias, 2002: 5; Wenner, 2005: 32).

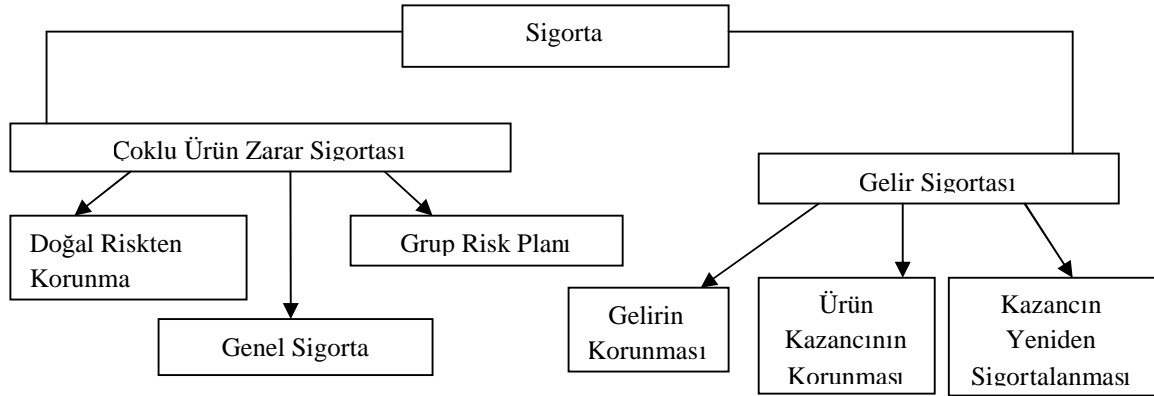
Amerika'da bugün Tarım Sigortası Sistemi Kamu- Özel ortaklığı şeklinde sağlanmaya ve yönetilmeye devam etmektedir. Fakat FCIC'nin yönetimi yine Tarım Bakanlığına bağlı olan ve üreticilerin ekonomik istikrarını kuvvetlendirmek ve korumak için güvenilir bir risk yönetimi desteği sağlamak amacıyla 1996 yılında kurulan Risk Yönetimi Kurumu (Risk Management Agency- RMA) tarafından yapılmaktadır. Yani RMA ve FCIC Tarım Sigortası Programlarının yürütülmesinde ortak olarak çalışmaktadırlar. Özel sigorta şirketleri de, sistemde acenteleri aracılığıyla tarım üreticileri için Tarım Sigortası Poliçelerinin satışını yaparlar. ABD'de tarım sigortalarında devletin rolleri aşağıda sıralanmıştır (Güngör, 2006: 45; Klein ve Krahm, 2008: 33):

- Çiftçilere sağlanan prim desteği,
- Sigorta kapsamı ve teminat düzeylerinin belirlenmesi,
- Satış ve hizmetlerde özel sigorta şirketlerine yapılan ödemeler,
- Reasürans desteği,

- Özel sigorta şirketlerinin ARGE harcamalarına finansman desteği,
- Eğitim ve araştırma programlarının yürütülmesi,
- Reasürans şirketlerinin ve uygulanan programların denetlenmesi.

Aşağıda şekil 6’da Amerika’da ana ürün ve gelir sigortası çeşitleri gösterilmektedir.

Şekil : 6
Amerika’da Ana Ürün ve Gelir Sigortası Çeşitleri

Kaynak: Çetin, 2007: 30

ABD’de mevcut sistemde sunulan sigorta ürünlerinde geniş çaplı iki kategori mevcuttur. Bunlar; çoklu ürün zarar sigortası ve gelir sigortasıdır. Çoklu ürün zarar sigortası; doğal riskten korunma, genel sigorta ve grup risk planı olarak üç kısımda ele alınmaktadır. Gelir sigortası ise; gelirin korunması, ürün kazancının korunması, kazancın yeniden sigortalanması olarak sınıflandırılmaktadır. Uygulanan program çerçevesinde sigortası yapılan risk alanı, doğal riskten korunma ve genel sigorta programında kişisel üretim riskine karşı, grup risk planında ise bölgesel risk planına göre yapılmaktadır. Gelir sigortası uygulamasının tüm çeşitlerinde, sigortalanacak risk alanı kişisel gelir riskine göre yapılmaktadır (Çetin, 2007: 30).

ABD’de sigorta şirketleri bütün sigorta tekliflerini kabul etmek zorunda olduklarından, böyle bir sigorta programının devam edebilmesi için, devletin primlere katılmasını yanı sıra aynı zamanda özellikle ilk dönemlerde reasüransı da sağlaması gerekmektedir. ABD’de reasürans sistemi sigorta şirketleriyle hükümet arasındaki Standart

Reasürans Antlaşması (SRA) ile düzenlenmektedir. SRA eyalet düzeyinde uygulanmakta ve böylece portföyün bir kısmı koruma altında olmaktadır. Reasürans koruması bölgenin risk durumuna göre değişmektedir. Reasürans orantılı ve orantısız olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. Reasürans için çeşitli risk konuları oluşturulmuştur. Pozitif deneyimler, devlet reasüransının giderek azalmasına ve özel sigorta sektörünün kapasite kullanımının artmasına yol açmaktadır. Şirketlerin saklama payları uluslararası reasürans piyasasında reasüre edilmektedir (Tümtaş, 2007: 35-36).

ABD’de gelişimini ve özelliklerini incelediğimiz tarım sigortası sisteminin verimine baktığımızda ise toplam ekilebilir alanların sigortalanma oranının yüksek bir hızla artış gösterdiğini görmekteyiz. ABD’de toplam ekilebilir alanların büyüklüğü 200 milyon hektardır. 1980 yılında bu alanları sadece 9,4 milyon hektarı yani %5’i sigortalı iken 1992 yılında bu rakam 32 milyon hektara yani %16’ya, 2000 yılında ise 80 milyon hektara yani %40’a çıkmıştır. Bugün ise toplam ekilebilir alanların %70’inden fazlası sigortalı durumdadır. Devletin çiftçilere sağladığı prim desteklerine bakıldığında ise 1992 yılında devlet çiftçilere 700 milyon \$ tutarında prim desteği verirken bu rakam 2001 yılında 1.8 milyar \$’a 2005 yılında ise 3 milyar \$’a çıkmıştır. Devlet toplam primlerin %50’sini sübvansede etmektedir. Ayrıca devlet sigorta şirketlerinin idari masraflarının %24,5’na kadar karşılamaktadır. Bu oranın rakamsal değeri de 648 milyon \$’dır. Sistemde sigortalanan ürün yelpazesi de oldukça geniştir. 1994 yılında 59 farklı ürün sistem dâhilinde sigortalanmaktayken 2004 yılında bu sayı 100’e kadar çıkmıştır ve artarak günümüze kadar devam etmiştir. Yine sistemde çiftçiler değişik teminat çeşitlerini seçebilmektedirler. Ana teminat doğal teminattır. Fakat ana teminat oranı çok düşük bulunduğundan (ürün bedelinin yaklaşık %30’u) çiftçilerin çoğu ana teminata ek olarak daha geniş kapsamlı teminatlar almayı tercih ederler. Çiftçi ortalama verimi %50 ile %75 arasında ve FCIC tarafından belirlenen fiyatın %60 ile %100 arasında herhangi bir oranı seçebilmektedir. Seçilen teminat kapsamına göre çiftçi ilave olarak primin bir kısmını öder. Ülkede en çok satın alınan teminat kapsamı çiftçi ve devletin primi eşit olarak paylaştığı %65 verim ve %100 fiyat garantisidir (Wenner, 2005: 32).

2.2.2. Meksika

Meksika’da tarım sigortalarının geçmişi 1942 yılına dayanır. Bu yıllarda tarım sigortalarına ilişkin ilk denemeler Tarım Kooperatifleri tarafından, doğal afetler sonucunda yaşanan gelir düşüşlerini önlemek amacıyla kurulan fonlar gibi ortak düzenlemelerden ve bazı özel sigorta şirketlerinin teşebbüslerinden ibarettir. Fakat bu fonlar yaşanan doğal afetlerin sıklığı ve kapitalizasyonun uzun zaman gerektirmesi gibi nedenlerden dolayı iyi işlememiştir. 1961 yılına gelindiğinde ise Bitki ve Hayvancılık Sigortası Kanunu kabul edilerek, devlet tarafından yönetilen ulusal ürün ve hayvan sigortası şirketi (ANAGSA) kurulmuştur. 1961 yılında kurulan ANAGSA 1963 yılına gelindiğinde resmen işlemlerine başlamıştır ve ulusal kalkınma bankaları olan Banco Ejidol ve Banco Agricola (bu iki banka daha sonra Banco Nacional De Credit Agricola-BANRURAL adı altında birleşmiştir) ürün sigortası poliçelerini satmakla görevlendirilmiştir (Wenner ve Arias, 2002: 8).

ANAGSA tüm riskler için tarım sigortası poliçelerine %45 ile %60 oranında prim sübvansiyonu sağlamaktaydı. Fakat ANAGSA’nın en önemli özelliği sigorta için devlete ait tarımsal kalkınma bankasına başvurulması ve tazminat ödemelerinin de banka aracılığıyla yapılmasıydı. Yani bir bakıma ANAGSA programı gerçekte bir banka sigortacılığı gibiydi. Bütün risklerin teminat kapsamına alınması ve devletin çiftçi primlerine sübvansiyon desteği vermesi sonucunda sigorta edilen ekili alanların ve sübvansiyon edilen primlerin miktarı çok yüksek boyutlara ulaşmıştı. Fakat gerek yapılan işlemlerin denetiminde eksik kalınması, gerek aktüeryal fiyatlandırmaların sağlıklı bir şekilde yapılması ve dolandırıcılık (banka çalışanları tarafından yanlış bilgilerle doldurulan ve tahrif edilen çiftçi sigorta dosyalarından kaynaklanmıştır) nedeniyle ANAGSA inanılmaz derecede yüksek kayıplara maruz kalmıştır. Bir noktada yapılan hasar (tazminat) ödemeleri BANRURAL’in kredi tahsilâtlarının %70’i kadar olan bir parasal düzeye ulaşmıştır. Tüm risklerin teminat kapsamına alınması nedeniyle özellikle yüksek riskli bölgelerde hasar/prim oranları %110,5 gibi yüksek rakamlara ulaşmıştır. Bu durum sadece ürün sigortalarında değil hayvan sigortalarında da geçerlidir. Sonuçta gelinen durum ve yüklenen yüksek maliyetler nedeniyle ANAGSA 1982 yılında kapatılmıştır (Wenner ve Arias, 2002: 8; Wenner, 2005: 36).

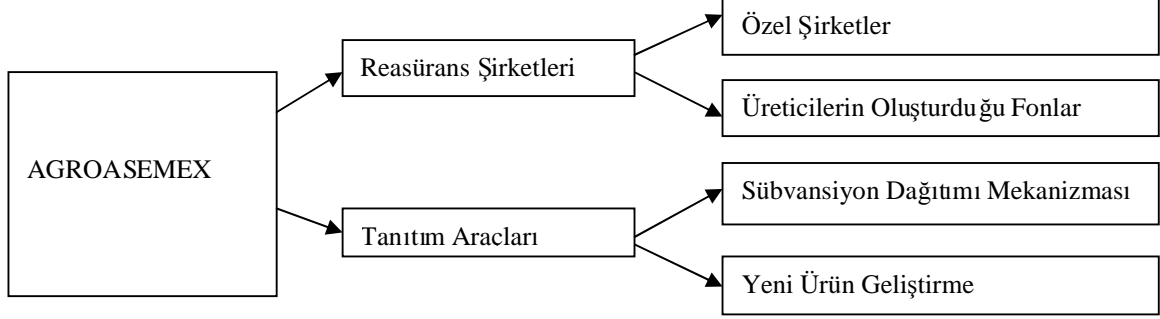
1991 yılında yeni bir ürün sigorta şirketi AGROASEMEX kurulmuştur. AGROASEMEX kendinden önceki şirketin (ANAGSA) aksine sadece yerel ve özel sigorta şirketlerine reasürans desteği sağlamakta (sadece önerilen 5 Tarım sigortası ürünü için) ve ülkedeki üreticilerin oluşturduğu yaklaşık 200 müşterek sigorta fonundan oluşan FONDOS (Fondos De Aseguramiento- FONDOS)'a da teknik danışmanlık hizmeti vermektedir ve FONDOS için federal prim sübvansiyon programını yönetmektedir. FONDOS, çiftçilere havuz kaynaklarından yararlanabilme ve kendilerini grup olarak sigorta ettirebilmelerine imkân tanıyan müşterek sigorta⁶ fonlarının toplandığı bir havuzdur. Devlet AGROASEMEX aracılığıyla tarım sigortaları konusunda yasal uygulamalar, prim desteklerinde ki yenilikler ve yapılacak değişiklikler, reasürans şirketlerinin oluşumu gibi hususlarda yönlendirmeler yapmakta ve sisteme katkıda bulunmaktadır (Wenner ve Arias, 2002: 8).

AGROASEMEX, reasürans şirketleri ve tanıtım araçları olarak başlıca iki kısımdan oluşmaktadır. Reasürans şirketleri de özel şirketler ve üreticilerin oluşturdukları fonlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Tanıtım araçları bölümü ise sübvansiyon dağıtım mekanizması ve yeni ürün geliştirme olarak sınıflandırılmaktadır. AGROASEMEX, ürün ve hayvan sigortaları için gerekli olabilecek teknik materyallerin bir araya getirilmesi ve bunların geliştirilmesinden sorumludur. Bu kurum sigorta pazarına, kamu ve özel şirketlerin katılımını teşvik etmekte, yeni risk yönetim araçlarının pazara transferini sağlayarak gelişimine katkıda bulunmaktadır. Temel amacı, tarım sektörünün üretim kapasitesini ve sermayesini korumaktır. Tarım sektöründe, risk yönetim araçlarının uygulanabilirliğini ve etkinliğini sağlamak da diğer önemli hedeflerinden biridir. Reasürans şirketleri, sigorta şirketlerinin cirolarını kontrol eder. Alternatif yöntemler kullanım yoluyla sigorta maliyetlerini azaltır. Teknoloji transferi yaparak bunları denetler. Tanıtım araçları sayesinde, özel ve sosyal katılımın iştiraklerini sağlar, ürün ve hayvan üreticilerinin oluşturdukları fonların güçlendirilmesine yardımcı olur, alan bakımından verimli ve risk olasılığı yüksek alanlarda teknolojik gelişimin sağlanması için bölgede faaliyette bulunan çiftçileri bu yönde harekete geçirir. Aşağıda şekil 7'de yukarıda anlatılan AGROASEMEX'in organizasyonel yapısı verilmiştir (Çetin, 2007: 27-28).

⁶ **Müşterek Sigorta:** Sigortalı ve sigortacının rizikoları belli oranda paylaşmasıdır. Teminat kapsamındaki risklerin gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen bir hasardan muafiyet indirildikten sonra kalan miktar esas alınarak sigortacının üzerinde tutulan müşterek sigorta oranında tazminat hesaplanır.

Şekil : 7

AGROASEMEX'in Organizasyon Yapısı

Kaynak: Çetin, 2007: 28

AGROASEMEX ile birlikte, modern sigortacılık tekniklerinin iyi kullanılması neticesinde bir önceki sistem olan ANAGSA'ya oranla gözle görülür bir iyilişme söz konusudur. Kıyaslama yapıldığında hasar/prim oranları 1999 yılında ürün sigortaları için %64,6, hayvan sigortası içinse %78,6 olarak belirlenmiştir. Bu oranlar ANAGSA ile karşılaştırıldığında gayet iyi rakamlardır. 2000 yılında çıkarılan yasalarla daha da sağlaştırılan bu gönüllü sigorta programı ile birlikte Meksika'da sigortalı tarım alanlarının büyüklüğü AGROASEMEX'in kurulduğu 1991 yılında 636 bin hektar iken 2000 yılında 1.9 milyon hektara çıkmıştır. Aynı şekilde hayvan sigortasında da 1991 yılında ülkedeki sigortalı hayvan sayısı 576 bin iken 2000 yılında bu rakam 9.7 milyona çıkmıştır. Yine 2000 yılı itibariyle baktığımızda AGROASEMEX Meksika'da ki 21.9 milyon hektarlık ekili alanı 1.9 milyon hektarını yani %8'ni sigortalamıştır. 1991 yılında bu oran 576 bin hektarla sadece %2,5'dur. AGROASEMEX bugün hala çalışmalarına başarılı bir şekilde devam etmektedir (Wenner ve Arias, 2002: 8; Wenner, 2005: 37).

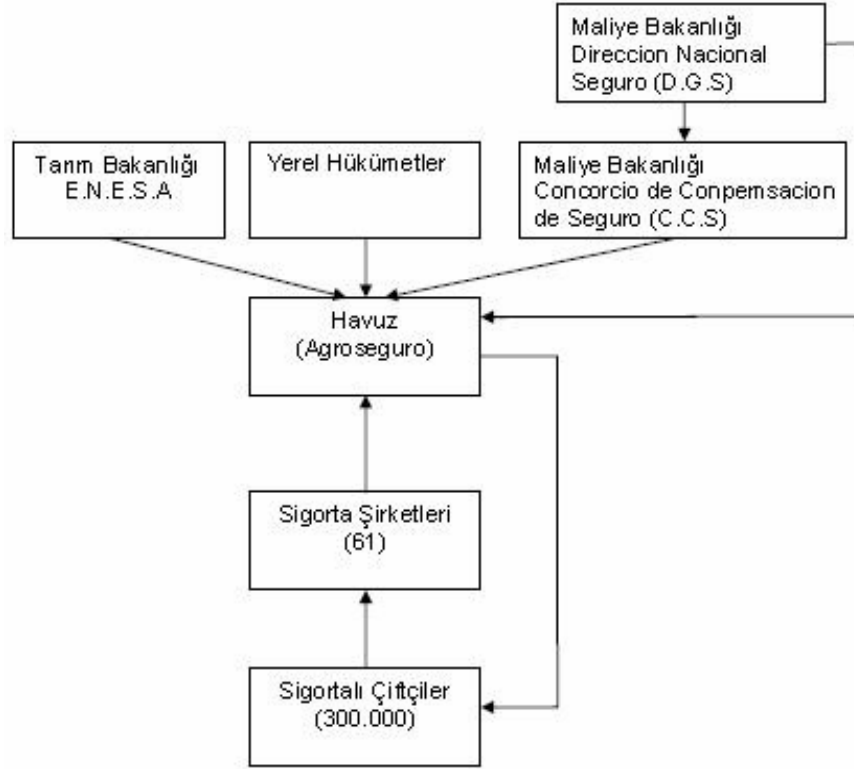
2.2.3. İspanya

İspanya'da tarım sigortası, 20. yüzyıl başlarında uygulama alanı bulmuştur. Fakat 1978 yılına kadar yeterli önemi kazanamamıştır. 1978 yılında tarım sigortası kanunu çıkarılmış olup, bu kanunla İspanya'da tarım sigortasının sürekli gelişiminin zemini hazırlanmıştır. İspanya sistemi, özel ve kamu karma modelini esas almaktadır. Bu modelde çiftçilerin kurum ve kuruluşları da önemli rol oynar. 1978 yılında kurulan ve çok sayıda

riski bir arada içeren mevcut sigorta sistemi kamu ve özel sektör tarafından ortak yürütülmektedir. Sigorta, meyve ve sebzeler dahil çok sayıda ürünü kapsamaktadır. Üreticiler sigorta kapsamını ve riskleri kendileri belirleyebilmekte, hatta buna tüm riskleri kapsayan poliçelerde dahil edebilmektedirler (Çağatay, 2008: 76; Güngör, 2006: 49).

İspanya’da kamu-özel işbirliğine dayanan bugün ki sistemin üç temel aktörü vardır. Bunlar; Entidad Estatal De Seguros Agrarios (ENESA), Agrupacion Esponala De Entdades Aseguradas De Los Seguros Agrarios Combinados (AGROSEGURO) ve Consorcio De Compensacion De Seguros (CCS) dir. Bu kuruluşların her biri sistemde ayrı ve önemli bir rol üstlenmektedir. ENESA, Tarım, Balıkçılık ve Gıda Bakanlığına bağlı bir kuruluştur. ENESA’nın sistem içerisinde, teminat altına alınacak tehlikeleri, ürünleri ve coğrafik bölgeleri gösteren yıllık planları hazırlamak, havuzun (AGROSEGURO) teknik kontrolünü yapmak, çeşitli ürünlerin sigortaya esas fiyat seviyelerini belirlemek, hasar tespit esaslarını onaylamak, yerel hükümetlerle işbirliği yaparak ürün sigortası faaliyetlerini kontrol etmek, tarım sigortalarının yayımını yapmak gibi görevleri vardır. AGROSEGURO, ortak sigorta sistemini paylaşan 61 özel şirketin oluşturduğu bir havuzdur. Özel şirketleri temsil eden bu havuz sigorta ve poliçe işlemlerinin kontrol edilmesi, primlerin ve devlet yardımlarının toplanması, hasarların tespit edilmesi ve ödenmesi, sigorta şartlarının hazırlanması, fiyatlandırma ve yeni sigorta ürünlerinin geliştirilmesi gibi görevleri yerine getirir. CCS ise Ekonomi Bakanlığının kontrolü altında olan, bir reasürans şirketi olarak hareket eden, kendi kaynaklarında sahip bir kamu şirkettir. Bu şirket tarım sigortalarının zorunlu reasüransını gerçekleştirir, müşterek sigorta yapar ve hasar tespitlerini kontrol eder. Fakat sistemde CCS’nin karşıladığı risklerin kapsamı dışında kalmak kaydıyla, özel reasürans şirketlerinden de reasürans sağlanabilir. Bunun yanı sıra CCS devraldığı risklerin bir kısmını başka bir reasürans firmasına da devredebilmektedir. Bunu da havuz ile yaptığı reasürans anlaşmalarından doğan hasar hükümlülüklerini azaltmak için yapar. Bu alanda anlaşma yapılan öncü reasürans şirketi ise Swiss Re’dir. İspanya’da uygulanan tarım sigortası sisteminin organizasyon yapısı şekil 7’de ayrıntılı olarak verilmiştir (Bielza ve diğerleri, 2006: 603; Tümtaş, 2007: 40-42; Wenner, 2005: s.35).

Şekil : 8
İspanya Havuz Modeli

Kaynak: Tümtaş, 2007: 43

Şekil 8’de gösterilen organizasyon yapısı çerçevesinde, sistemde ENESA her yıl hangi ürünlerin sigortalanacağını, hangi risklerin teminat kapsamına alınacağını ve sübvansede edilecek prim miktarlarını içeren operasyonel bir plan geliştirir. Ardından da AGROSEGURO, riske maruz kalma seviyesini, yönetim ve reasürans maliyetlerini göz önünde bulundurup, prim oranlarında bölgesel farklılıklar yaparak her bir ürün için gerekli şartları belirler ve poliçeleri kendi içerisinde bulunan 61 sigorta şirketi aracılığıyla satar. Her şirket sattığı poliçeleri kontrol etmek ve hasar tespitlerini yapmaktan sorumludur. Son olarak, CCS tarafından geçerli ürünler için belirli şartlarda zorunlu reasürans işlemi gerçekleştirilir (Tümtaş, 2007: 43).

Bütün bu sistemde İspanya’da tarım sigortasının temel karakteristikleri şöyledir (Bielza ve diğerleri, 2006: 599):

- Çiftçilerin sisteme katılımı gönüllülük esasına dayanır.

- Merkezi yönetim tarafından çiftçilerin primlerine sübvansiyon uygulanır. Ortalama sübvansiyon, toplam sigorta primlerinin %50'sidir. Bu oranın %40'ı ENESA tarafından, %10'u ise bölgesel hükümetler tarafından karşılanır.
- Tüm sigorta kontratlarında (poliçelerinde) yer alan muafiyet koşulları aynen tatbik edilir.
- Hasar ekspertizi ve ödenecek tazminatın tespit edilmesi işlemleri AGROSEGURO'ya bağlı sözleşmeli eksperler (hasar tespit uzmanları) tarafından yapılır. Hasar tespit sürecinde genellikle, biri hasar bildiriminden hemen sonra, ikincisi ise hasat zamanında olmak üzere iki görevli ilgili alanı ziyaret eder. Sigortalı kişi hasar tespit işlemlerinin sonuçlarına katılıp katılmadığını belirtmek zorundadır. Endeks sigortalarında uydu görüntüleri hasar ölçümleri için referans olarak kabul edilir.
- Yürürlükte olan yasaya göre ürün sigortalarında tazminatlar, tahmini hasat zamanında itibaren 60 gün içerisinde ödenmek zorundadır. Havyan sigortalarında ise bu süre hasarın meydana gelmesinden itibaren 40 gündür. Uygulamada ise tazminatların üçte ikisinin genellikle belirtilen sürelerden önce ödendiği görülmektedir.
- Gelir ve fiyat sigortası tarım sigortası sisteminde şu an bulunmamaktadır. Patates ürünü için geçmişte pilot bir fiyat sigortası uygulaması yapılmış fakat çiftçilerden yeterli talep gelmeyince iki yıl sonra uygulama sistemden çıkartılmıştır.

İspanya'da tarım sigortası ürünleri, üretim ve kapsama alınan risklere göre şu şekilde sınıflandırılabilir (Bielza ve diğerleri, 2006: 600-601):

Tarım ve ürün sigortası başlığı altında; “Birden çok riske dayalı sigorta”, coğrafik temeller üzerine kurulmuş ortalama bir hâsılatı garanti eden “coğrafik temelli hâsılat sigortası”, her bir çiftliğin geçmiş yıllarda elde ettiği hâsılatlara dayalı olan “bireysel temelli hâsılat sigortası” ve çiftçilerden kooperatif tarafından alınan ve ticarileştirilen ürünlerde azalmaya neden olacak bir hasarla karşı karşıya kalındığında yıllık sabit maliyetlerinin karşılandığı “çiftçi birlik ve kooperatifleri için sabit maliyet sigortası” mevcuttur.

Hayvan hayat sigortası başlığı altında; Sığır, koyun, keçi ve kümes hayvanları için olası risklerin çoğunu kapsayan “hayvan çiftlik sigortası”, kazalar nedeniyle çiftlik hayvanlarında meydana gelen toplu hasarların karşılandığı “ çiftlik hayvanlarını toplu ölümleri için sigorta” ve uydudan alınan bilgilere dayalı olan “endeks sigortası” mevcuttur.

Su kültürü sigortası başlığı altında; Çipura, levrek, kalkan, alabalık ve midye olmak üzere beş çeşit deniz ürününe, kimyasal ve biyolojik kirlenme, yağ bulaşması (petrol vs.), deniz fırtınası, gemi kazası, deniz yağmacılarından kaynaklanan zararlar, beklenmeyen ısı değişiklikleri, kuvvetli rüzgar, patlama ve yangın, şiddetli yağmura bağlı olarak deniz tuzluluğunun azalması gibi risklere karşı yapılan “birden çok riske dayalı sigorta” mevcuttur.

Orman sigortası başlığı altında; Şu an sadece yangın, sel ve şiddetli yağmurların bitkilere ve tarım arazilerine verdiği zararları kapsayan “birden çok riske dayalı sigorta” mevcuttur.

İspanya’ da mevcut tarım sigortası sistemi başlangıçta birkaç basit sigorta ürünüyle başlamışken daha sonra neredeyse bütün ürünleri ve ekonomik olarak en önemli hayvanları kapsayacak şekilde hızla genişlemiştir. Örneğin; 1980 yılında sistemde, 10 çeşit tarım ürünü için 5 farklı sigorta ürünü mevcut iken, bu sayı 2000 yılında 3 çeşit hayvan (sığır, koyun ve keçi) ve 5 çeşit su ürününü kapsayacak şekilde 130 çeşit tarım ürünü için 63 farklı sigorta ürününe ulaşmıştır. Ülkede toplam ekilebilir tarım alanlarının %26’sı sigortalı durumdadır. Devlet tarafından uygulanan sübvansiyon oranı ise yaklaşık %50’dir. Bu anlamda İspanya, diğer birçok dünya ülkesine oranla daha ileri bir düzeydir. Birçok dünya ülkesinde, devletin tarım sigortasına yaptığı prim sübvansiyon oranları ve sigorta kapsamına alınan risk ve ürünlerin sayısı İspanyaya oranla daha düşük düzeyde kalmaktadır. Örneğin çoğu ülkede genellikle dolu, don gibi belirli birkaç risk teminat kapsamına alınmaktadır. Yine sigortaya konu olan ürünlerde de, şeker pancarı için şeker içeriği, patates için nişasta içeriği gibi sınırlı ürün özellikleri teminat kapsamına alınmaktadır (Dismukes ve diğerleri, 2004: 28; Wenner, 2005: 35).

İspanya modelindeki başarının temelinde şu unsurlar dikkati çekmektedir (Dinler, 2003: 8-9):

- Yasal düzenleme ve teminat çeşitleri: Tarım ürünleri başlangıçta sadece dolu ve yangın riskine karşı sigorta edilirken, çıkarılan tarım sigortası yasası ile kuraklık, don, sel, fırtına gibi diğer risklere sigorta teminatı içine alınmıştır.
- Devlet desteği ve yasaya uygunluk: Sistemin sürdürülebilir olmasını sağlamak ve risk transferinde çiftçilerin risk maliyetlerini azaltabilmek için Devlet'in yeterli miktarda Devlet desteği sağlanmıştır. Bu sistem içerisinde devlet yasaya uygun olarak tam destek vermiş, yasadan hiçbir ödün vermemiştir.
- Sigorta yaptırmayan çiftçilere Devlet yarımı yapılmaması: Doğal afetler sonucu zarar gören çiftçilere devletin hiçbir şekilde yardım etmeyeceği taahhüt edilerek sigorta teşvik edilmiş, çiftçi sigortaya yönlendirilmiş, sigortaya katkısının dışında çiftçinin devletten her türlü beklentisini ortadan kaldırılmıştır.
- Çiftçi katılımı: Devlet yapılan çalışmalarda ve alınacak kararlarda Çiftçi Birlikleri'nin katılımını sağlamıştır. Böylece çiftçilerin ihtiyaçlarını karşılayacak yeni sigorta teminatlarının geliştirilmesi ve çiftçilerin büyük oranda sigortaya yönlendirilmesinde etkili olmuştur.
- Sistem koordinasyonu: Tarım sigortalarının geliştirilmesi için sistemde yer alan kurumlar farklı sektörlerde de olsa sağlıklı bir şekilde koordine edilerek yakın bir işbirliği sağlanmıştır.
- Sigorta prensipleri: Sigorta uygulamalarında her türlü dış faktörlerden uzak, sadece teknik veri ve analizlere dayanan sigorta prensipleri esas alınmıştır.
- Sisteme güven: Reasürörlerin sisteme olan güvenleri ve devletin risklere reasürans şeklindeki katılımı varlığı sistemin gelişmesinde önemli rol oynamıştır.
- Aktüeryal çalışmalar: Ülke genelinde toplanan risk ve ürünlere ait istatistiki verilerin analizleri sonucu; farklı ürünlerin farklı bölgelerdeki sigorta prim fiyatları havuz tarafından belirlenmektedir. Bu konudaki haksız rekabet önlenerek çiftçilerin güveni sağlanmıştır.

2.2.4. Japonya

Japonya muson kuşağında olduğu için ülkede tarımsal üretim, tayfun ve sel v.b. risklerin neden olduğu ağır kayıplardan sık sık etkilenmektedir. Bu risklerin etkisinden korunmak için de tarım sigortası yaptırılmaktadır. Bunun yanında ülkede tarım sigortasını

sunan özel sigorta şirketleri mevcut değildir. Fakat ülkede çok yönlü bir kamu sistemi mevcuttur (Güngör, 2006: 47).

Japonya'da tarım sigortası sistemi üç aşamalı bir yapıya sahiptir. İlk aşama belediyeler düzeyindedir. Bu aşamada tarım sigortası tarımsal müşterek yardım birlikleri tarafından organize edilir. Fakat doğal afetler çok geniş alanlarda hasarlara yol açtığı için bu hasarlar belediyeler içerisinde yeterli derecede düzgün dağılmaz. Bunun için bu birlikler bu riskleri reasürans yoluyla federasyonlara aktarırlar. Bu aşamada ikinci aşama olan federasyon aşamasıdır. Son aşamada da merkezi hükümet çiftçilerin primlerini ve bir kısım sigorta şirketinin yönetim masraflarını belirli miktarlarda sübvans eder. Devlet tarafından belirlenen bu sübvansiyon oranı değişken olup, birçok sigorta programında %50'dir (European Comission Working Document, 2001: 63).

Ülkede devlet eliyle yalpan bu sigorta sisteminde temel olarak altı adet sigorta sistemi mevcuttur. Bu sigorta programları, sebzeler, çiçekler ve kümes hayvanları hariç neredeyse tüm ürün ve hayvanları kapsamaktadır. Ülkede uygulanan bu altı sigorta programı şunlardır (European Comission Working Document, 2001: 62):

- Pirinç, buğday ve arpa sigortası
- İpek böcekçiliği sigortası
- Hayvan hayat sigortası
- Meyve ve meyve ağaçları sigortası
- Alan ürün sigortası
- Sera sigortası

Yukarıda sayılan sigorta programlarından, pirinç, arpa ve buğday sigortası, ipek böcekçiliği sigortası ve hayvan hayat sigortası programları yurt genelinde geniş bir alanda yaygın olup çiftçilerin bu sigorta programlarına katılımları zorunludur. Çünkü bu ürünler Japon ekonomisi için ayrı ayrı büyük önem teşkil eden ürünlerdir. Ayrıca bu sigorta programlarına çiftçi katılımının zorunlu olması, meydana gelebilecek risklerin verebilecekleri zararların azaltılmasına ve tarımsal üretimde istikrarın sağlanmasına önemli katkıda bulunmaktadır (Çağatay, 2008: 84).

Ülkede ayrıca son dönemde pirinç fiyatlarındaki dalgalanmalardan korunmak üzere pirinç tarımında gelir istikrar programı başlatılmıştır. Uygulanan bu programda, mevcut üretimin olduğu yılda pirinç fiyatlarında bir düşüş yaşanırsa, geçmiş üç yıllık bir periyodun ortalaması alınarak tazminat ödemesi yapılır. Tazminat olarak mevcut pirinç fiyatının %80'i gibi bir kısmı çiftçilere ödenmektedir. Ödenen tazminat miktarının %25'i çiftçiler tarafından %75'i ise hükümet tarafından karşılanmaktadır (Çağatay, 2008: 84; Çetin, 2007: 29).

Japonya tarım sigortası primlerine yüksek oranda sübvansiyon uygulayan ülkelerden birisidir. 2000 yılı verilerine göre Japonya'da tarım sektörüne ayrılan toplam bütçenin %4,4'ü (131,4 Milyon Japon Yen'i) tarım sigortası sistemine ayrılmıştır. Bu rakamın da yaklaşık %56'sı (74,1 Milyon Japon Yen'i) çiftçilere yapılan prim sübvansiyonlarından oluşmaktadır. Yani bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi 2000 yılı verilerine göre Japonya'da çiftçi primlerine yapılan sübvansiyon oranı yaklaşık %56'dır (Kailiang-Wenjun, 2007: 44).

2.2.5. Çin

Çin dünya'nın en hızlı büyüyen ekonomilerinden ve dünya'nın en önemli tarımsal üreticilerinden birisidir. Birleşmiş Milletlerin (BM) verilerine göre; dünya et üretiminin üçte biri, meyve sebze üretiminin dörtte biri ve tahıl üretiminin beşte birinden fazlası Çin tarafından gerçekleştirilmektedir. Çin aynı zamanda dünyanın en büyük beşinci ormanlık alanına sahiptir. Bütün bunlara rağmen Çin hükümetinin yaptığı açıklamalara göre Çin'de 2000-2010 yılları arasındaki 10 yıllık periyotta et ihtiyacının %10, yumurta ihtiyacının %26, sebze ihtiyacının %33, deniz mahsulleri ihtiyacının %37 ve süt ihtiyacının %199 oranında artması beklenmektedir. Artan bu tarımsal üretim ihtiyacına karşı, ülke, ekilebilir alanların sınırlı olması ve mahsullerin sel, kuraklık, tayfun gibi doğal tehditlerin altında olması gibi sorunlarla karşı karşıyadır. Dünya bankası verilerine göre son 30 yılda Çin'de toplam ekilebilir alanların %20'si (yaklaşık 301 Milyon Hektar) doğal afetlerden olumsuz şekilde etkilenmiştir. Sadece 2004 yılında doğal afetlerden dolayı Çinli çiftçiler yaklaşık 18 milyon dolar zarara uğramışlardır. Yine Dünya Bankası verilerine göre Çin'de tarımsal üretimi olumsuz etkileyen en önemli dört doğal afet, kuraklık, sel, dolu ve don'dur. Bunlar içerisinde zarara en çok neden olan doğal afet kuraklıktır. Ülkede yaşanan tüm tarımsal

kayıpların %52'si kuraklık nedeniyle oluşmaktadır. Yine yaşanan kayıpların %28'i sel, %10'u dolu ve %6'sı da don olaylarından kaynaklanmaktadır. Bütün bunlardan dolayı Çin'de tarım sigortasına özellikle son yıllarda çok büyük önem verilmektedir (Hohl ve Long, 2008: 2; Ye-Vergara, 2009: 3-4).

Çin'de tarım sigortası 1950'li yılların başlarında devlete ait sigorta şirketlerinin hayvan sigortası hizmeti vermesi ile başlamıştır. Ardından da 1980'li yıllarda ürün sigortası hayvan sigortasını takiben hizmete sunulmuştur. Fakat bu sigorta ürünleri çok kazançlı olmadığı için sigorta şirketleri bu sigorta ürünlerini satmak konusunda biraz isteksiz davranmışlardır. Hayat ve hayat dışı diğer sigorta ürünlerinin prim hacimlerindeki artışın yanında, ülkede tarım sigortası ürünlerinin prim hacmi 1992-2002 yılları arasında %50 gerilemiştir. 2007 yılında ise Çin merkezi ve yerel hükümetleri çiftçilerin tarım sigortası poliçelerine sübvansiyon uygulamaya karar vererek, çiftlik teknolojilerinin geliştirilmesi ve daha kaliteli bir tarımsal üretimi teşvik edecek şekilde sistemde değişikliğe gitmiştir. 2007 yılında yapılan bu değişikliklerle sistem, 16 vilayeti ve bölgeyi, altı farklı ürün çeşidini, domuz yetiştiriciliği, sığır ve kümes hayvanları için hayvan sigortasını kapsayan çiftçi katılımının gönüllülük esasına dayandığı bir sistem haline almıştır. Bütün bu yapılan çalışmalar sonucunda da Çin'de 2006 yılına kadar 200 milyon doları bulmayan tarım sigortası prim hacmi 2007 yılında yaklaşık 800 milyon dolara, 2008 yılında ise 1800 milyon dolara yükselmiştir. Çin'de merkezi hükümet tarafından çiftçi primlerine yapılan sübvansiyon oranı %25'tir. Fakat merkezi hükümet tarafından yapılan bu yardımın dışında yerel hükümetlerde çiftçi primlerinin %25'ini ayrıca sübvansiyon etmektedirler. Yani Çin'de çiftçi primlerine yapılan toplam sübvansiyon oranı %50'dir (European Commission Working Document, 2001: 4; Keiliang-Wenjen, 2007: 44).

Sistemde ürün sigortası başlığı altında; dolu, don, yangın, fırtına gibi risklere karşı "Tek Riske Dayalı Tehlike Sigortası" ve birden çok risk için "Birden Çok Riske Dayalı Ürün Sigortası" (Multi Peril Crop Insurance-MPCI), hayvan sigortası başlığı altında; yangın, doğal tehlikeler, bulaşıcı olmayan hastalıklar ve kazalar gibi risklere karşı "Hayvan Hayat Sigortası" ayrı ayrı sigorta ürünleri olarak sunulmaktadır. Ayrıca sistemde, ton balığı, orkinos ve karides, su kabukluları, midye gibi deniz ürünlerini doğal tehlikelerden kaynaklanan kayıplara, hastalıklara ve deniz zararlılarına karşı koruyan "Su Ürünleri Sigortası", şemsiye ağacı, okaliptüs gibi ticari amaçla yetiştirilen ürünleri, yangın ve fırtına

gibi risklere karşı koruyan “Ormancılık Sigortası” ve seraları yangın, doğal tehlikeler ve yıkılma gibi risklere karşı koruyan “Sera Sigortası” ürünleri de ayrıca sigorta ürünleri olarak sunulmaktadır (Hohl ve Long, 2008: 5).

2.2.6. Almanya

Almanya tarım sigortası konusunda köklü geleneğe sahip ülkelerden birisidir. Ülkede ilk tarım sigortası şirketi 18. yüzyılda kurulmuştur. Bugüne kadar da ürün sigortası pazarı çeşitli değişikliklere uğrayarak sürdürülmeye devam etmiştir. Günümüzde ülkede tarım sigortası sistemi sağlam bir yapıya sahip olup, bu alanda faaliyet gösteren çoğunluğunu müşterek sigorta şirketlerinin oluşturduğu 14 sigorta şirketi tarafından sürdürülmektedir (Bielza ve diğerleri, 2006: 399).

Almanya’da tarım sigortası uygulamaları devlet tarafından sübvansede edilmediği gibi doğal afetler gibi nedenlerle meydana gelen hasarlar için de herhangi bir devlet yardımı mevcut değildir. Fakat istisnai olarak, olağanüstü ve çok büyük çaptaki doğal afetlerde özel programlar uygulanmaktadır. Buna örnek olarak 1997 yılında yaşanan sel felaketinde federal hükümet, felaketedeler için 256 milyon Euro kadar bir yardım fonu sağlamıştır. Bir yasaya dayandırılması gereken bu özel programların yanı sıra Avrupa Birliği tarafından afet yardım fonları sağlanmıştır. Bu özel programların dışında her eyalet doğal afet yardımlarının düzenlenmesinden ayrıca sorumludur. Eyaletin yapacağı yardım çiftçilerin diğer mali yardımları almamış olmasına da bağlıdır. Örneğin Bavyera eyaletinin bir takım özel şartlarla yapmış olduğu yardımlar, zararın %25’ini karşılamaktadır (Tümtaş, 2007: 30-31).

Yukarıda da belirtildiği gibi Almanya’da tarım sigortasında devlet tarafından bir yardım söz konusu değildir. Dolayısıyla sistemde çiftçi katılımıyla ilgili bir zorunlulukta yoktur. Almanya’da uygulanan sigorta ürünleri büyük ölçüde tek riske dayalı sigorta ürünleridir ve özel sigorta çerçevesinde bağcılık için don, dolu, kaliteye yönelik sigorta ürünleri ve şeker pancarı için şeker içeriğini kapsayan, patates için nişasta içeriği ve spesifik hastalıkları kapsayan, çiftlikler için yangın ve epidemik hayvan hastalıklarını kapsayan sigorta ürünleri mevcuttur. Ayrıca ülkede yine hayvanlara yönelik kaza sigortası da bulunmaktadır. Ülkede sadece bir sigorta şirketi MPCİ hizmeti vermektedir. Bu şirkette

marjinal Pazar koşulları nedeniyle, sınırlı ölçüde sorumluluk alabilmektedir. Tarım sigortası alanında faaliyette bulunan tüm sigorta şirketleri hasar tespit işlemlerini bünyelerinde bulundurdukları hasar tespit uzmanları aracılığıyla yaparlar. Bu hasar tespit uzmanlarının raporlarına göre de tazminat ödemeleri en erken hasarın gerçekleşmesinden 1-2 hafta sonra en geç ise hasattan 2-3 hafta sonra yapılmaktadır. 2005 yılı verilerine göre ülkede toplam ekilebilir alanların büyüklüğü 17.035.020 hektardır. Sigortalı alanların büyüklüğü ise 7.282.975 hektardır. Yani ülkede ekilebilir alanların yaklaşık %43'ü sigortalı durumdadır. Toplam prim üretimi 128.307.663 Euro ve toplam tazminat ödemeleri ise 82.684.685 Euro'dur. Yani ülkede tarım sigortasında hasar/prim oranı yaklaşık %64'dür. Ayrıca ülkede tarım sigortası alanında hizmet veren sigorta şirketlerinin reasürans desteği aldığı 30 adet reasürans şirketi mevcuttur. Bu reasürans şirketlerinden en yaygın olanları; Münchener Rück, Swiss Re Germany, Axa Re, GE Francana ve Partner Re'dir (Bielza ve diğerleri, 2006: 401-403; Çağatay, 2008: 77).

2.2.7. İtalya

İtalya'da doğal afetlerle ilgili olarak, devlet tarafından tarım ürünlerine doğrudan afet yardımı ve ürün sigortalarında prim desteği şeklinde ikili bir sistem yürütülmektedir. Bu bağlamda devlet tarımda risk yönetimi hususunda çiftliklerde, tarımsal alt yapıda, hayvanlarda ve tarımsal üretimde olağandışı olaylar ve doğal afetlerden kaynaklanan hasarları önlemeyi ve telafi etmeyi amaçlayan Ulusal Tarım Dayanışma Fonu vasıtasıyla 1920'den beri faaliyetlerde bulunmaktadır. Daha sonraları sisteme 2000 yılında tarımda yenilikçi sigorta politikalarını teşvik etmek amacıyla Risk Reinsurance Fund (FRR) ve 2003 yılında da tarım sigorta sisteminin sağlıklı işlenmesi için, aktüeryal hesaplamaların daha net ve sağlıklı yapılabilmesi için tarımda, balıkçılık ve su kültüründe, hayvan çiftliklerinde etkili olan doğal ve ekonomik olayları izleyen ve istatistiki olarak değerlendiren bir kuruluş olan Agricultural Risks Databank (BDRA) dâhil edilmiştir (Bielza ve diğerleri, 2006: 447).

İtalya'da çiftçilerin tarım sigorta sistemine katılımı gönüllük esasına dayanır ve sigorta yaptıran çiftçilere devlet tarafından prim sübvansiyonu uygulanır. Fakat afet bölgesindeki tarım alanlarında, pazarlanabilir ürünlerde %20, diğer tarım alanlarında ise %30 üretim kaybı söz konusu olduğunda devlet tarafından üreticilere tarım sigortası yaptırmış olsun veya olmasın %80 oranında doğrudan afet yardımı yapılır. Bunun

dışındaki durumlarda yani doğal afet yardımı kapsamı dışında kalan durumlar içinse devlet tarım sigortası yaptıran çiftçilerin prim ödemelerine yaklaşık %50 oranında bir sübvansiyon yardımı yapmaktadır. Son 5 yıl içindeki bütçe durumu nedeniyle bu oranın %40'indirilmesi düşünülmektedir. İtalya'da da genellikle tek riske dayalı sigorta ürünleri mevcuttur. MPCİ ürünleri ise ilk kez 2003 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Fakat MPCİ, toplam tarım sigortası içinde %2'lik bir yere sahiptir. Üye çiftçilere daha ucuz ve uygun sigortanın sağlanması ve çiftçilerden prim paylarının toplanması görevi sigorta şirketlerine aittir. Hasar tespitleri sigorta şirketlerinin eksperleri tarafından yürütülmekte ve tazminat ödemesi yılın son 20 günü içerisinde doğrudan sigortalıya yapılmaktadır. Sigorta şirketleri için reasürans hizmeti ise büyük ölçüde FRR (Risk Reasürans Fonu) tarafından sağlanmaktadır (Bielza ve diğerleri, 2006: 451; Tümtaş, 2007: 30).

İtalya'da 2005 yılı verilerine göre tarım sigortası primlerinin toplam tutarı 267.192.000 Euro'dur. Bu tutarın 155.233.000 Euro'su devlet tarafından sübvansiyon edilmektedir. Yani devlet tarafından yapılan sübvansiyon oranı yukarıda da değinildiği gibi yaklaşık %50'dir. Ülkede sigortalı tarım alanlarının oranı da toplam ekilebilir tarım alanları içerisinde %8,18'dir (Bielza ve diğerleri, 2006: 452-453).

2.2.8. Fransa

Fransa'da tarım sigorta sisteminde meyve sebze yetiştiriciliği için dolu sigortasına kamu desteği sağlanmaktadır. Ayrıca, önceden tanımlanmamış bazı doğal afetler ve yem ve dolayısıyla hayvancılık üzerinde etkili olan kuraklık için de yine kamu kaynakları aktarılabilmektedir. Tütünde birden çok riske karşı, belirli bir bölgede bağcılıkta yaşanabilecek don riski ile tüm ürünlerde dolu riskine karşı, bazı ürünlerde fırtına riskine karşı ve çiftlik hayvanları için hayvan kaybına yönelik isteğe bağlı özel sigorta çeşitleri bulunmaktadır (Çağatay, 2008: 78).

Fransa'da çiftçilerin tarım sigortası sistemine katılımı yine gönüllülük esasına dayanılır. Devlet tarafından tarım sigortası yaptıran çiftçilerin prim ödemelerine sübvansiyon desteği verilir. Çiftçilerin bu destekten yararlanabilmeleri için sigorta şirketlerince satılan tarım sigortası ürünlerinden birisini satın almaları gerekir. Hangi tip sigorta poliçelerinin desteklendiği ve sübvansiyon edildiği ise devlet tarafından yayınlanan

ilgili yönetmeliklerde belirtilir. 2006 yılı rakamlarına göre devlet tarafından uygulanan sübvansiyon oranı %35'dir. Bazı durumlarda bu oran %40'a kadar çıkabilmektedir. Yapılacak olan sübvansiyon oranı devlet tarafından her sene ayrıca belirlenir. Ülkede mevcut sistemde meyve ve sebzeler için, dolu ve rüzgar sigortası, yine meyve sebze ve üzüm için dolu, rüzgar ve don sigortası olmak üzere tek riske dayalı sigorta ürünleri mevcuttur. Tahıl, mısır ve tütün gibi ülkede oldukça yaygın olan ana ürünler içinse MPCİ ürünleri mevcuttur. Fransa'da toplam ekilebilir tarım alanlarının %23'ü sigortalı durumdadır. Yine toplam ekilebilir tarım alanlarını %22'si ana ürün gruplarından oluşup (tahıl, mısır, tütün) birden çok tehlikeye karşı (MPCI) sigortalanmış durumdadır. 2005 yılının verilerine göre Fransa'da sübvansiyonlar hariç toplam prim tutarları 49.635.217 Euro'dur. Primlere yapılan toplam sübvansiyonların tutarı ise 17.392.788 Euro'dur. Rakamlardan da görülebileceği gibi Fransa'da ortalama sübvansiyon oranı yukarıda da belirtildiği gibi yaklaşık %35'dir. Fransa'da mevcut sistemde reasürans hizmeti ise özel şirketler tarafından sağlanmaktadır. Sistemde şu anda reasürans hizmeti sağlayan öncü reasürans şirketleri; Swiss Re, Munich Re ve SCOR'dur (Bielza ve diğerleri, 2006: 386-387).

2.2.9. Avusturya

Avusturya'da don ve dolu için sigorta prim ödemeleri kısmen kamu tarafından desteklenmektedir. Bunun dışında ülkede çiftlik ya da belli ürün içeriği bazında dolu ve zararlıların verdiği hasarları, mısırdaki kuraklık, don, sel ve fırtınayı, hububatta; zararlıları ve gelişme bozukluğunu, bağcılıkta; don ve doluyu, sebzeçilikte; dolu, fırtına, kar yağışını kapsayacak şekilde, özel sigortalar geliştirilmiştir (Çağatay, 2008: 77-78).

Doğal afetlerden kaynaklanan hasarların karşılanması için Maliye Bakanlığı bünyesinde Doğal Afet Fonu oluşturulmuştur. Bu fonun kaynakları daha çok çığ ve sel gibi afetlerin zararlarını azaltmak amacıyla kullanılmaktadır. Fonun sadece ve küçük bir kısmı dolu ve don sigorta primlerinde çiftçi payını düşürmek amacıyla veya ürün hasarlarında devlet yardımı olarak kullanılmaktadır. Ülkede 1995 yılına kadar dolu sigortalarında primlere yapılan katkı %25 ile sınırlıydı. Çiftçinin ödediği dolu ve don sigortası primini düşürmek amacıyla, 1995 yılında dolu için ve 1997 yılında don için doğal afet fonunda değişiklikler yapılmıştır. Böylece çiftçinin ödediği primin %25'i doğal afet fonu tarafından

karşılanmaktadır. Ayrıca buna ilave olarak primlerin %25'i de merkezi hükümetin tarım bütçesinden karşılanmaktadır. Devletin %50'yi bulan bu prim katkıları doğrudan "Österreichischen Hagelversicherung"⁷'a ödendiği için çiftçiler yardım arama sıkıntısından kurtulmuş olmaktadır. Böylece çiftçiler primlerinin sadece %50'sini ödemektedirler. Dolu teminatı verilen tüm ürünlerde ve don teminatı verilen üzümde teminatlar parasal olarak değişik seçeneklerle sınırlanmıştır. Don teminatı verilen diğer ürünlerdeyse hasar olması halinde yeniden dikim masrafı ödenir. Dolu ve donun dışında "Österreichischen Hagelversicherung" ürünler için değişik teminatlar sunmaktadır. Fakat sel, durgunsu, böcek ve kuş zararları, kuraklık ve fırtına için prim desteği yapılmamaktadır (Tümtaş, 2007: 31-32).

2005 yılı verilerine göre Avusturya'da toplam sigortalı çiftlik sayısı 67.866, toplam sigortalı alan ise 1.079.507 hektardır ki bu rakam ülkede ki tüm ekilebilir alanların %79'una denk gelmektedir. Ülkedeki toplam tarım sigortası prim hacmi 53.1 milyon Euro'dur. Bu rakamın 23.1 milyon Euro'su ise çiftçilere yapılan prim yardımlarından oluşmaktadır (yaklaşık %50). Yine ülkede ki hayvanların 383.817'si yani toplam sigortalanabilir hayvanların %19'u sigortalı durumdadır. Avusturya'da tarım sigortası sisteminde reasürans hizmeti ise özel şirketler tarafında gerçekleştirilmektedir. Bu alanda ülkede en önde gelen firmalar; Munich Re, Scor Germany, Hannover Re, Swiss Re Germany ve Sirius Re'dir (Bielza ve diğerleri, 2006: 260-261).

⁷ Avusturya'da tarım sektörü için uzman sigorta Pazar lideridir. Avusturya'ya ek olarak şirket aynı zamanda Çek ve Slovak sigorta sektörlerinde de faaliyet göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DE TARIM SİGORTALARI HAVUZU VE “TARSİM”

Birinci bölümde ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere, kalkınma planlarında ve tarım şuralarında, tarım sigortalarının geliştirilmesi sürekli olarak, hedefler arasında yer almış, konunun önemi uzmanlarca her fırsatta dile getirilmiştir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecine girdiği dönem içerisinde, gelişmiş ülkelerin tarım sigortası uygulamaları da incelenmiş, İspanya'da uygulanmakta olan ve devletin %50'lere varan mali destek sağladığı modelden esinlenilerek, devlet destekli tarım sigortası ile ilgili 5363 Sayılı Kanun 14 Haziran 2005 tarihinde çıkarılmıştır. Bu kanuna göre de Tarım sigortaları Havuzu ve TARSİM kurulmuştur (Güngör, 2006: 72).

3.1. Tarım Sigortaları Havuzu

Türkiye'de Tarım Sigortaları Havuzu uygulamaya koyulmadan önce, 2004 yılında doğal afetlerden dolayı üretim kaybı 692 milyon YTL, 2005 yılında ise 18 milyon YTL olarak açıklanmıştır. Özellikle 2004 yılında ülke genelinde yaşanan afetlerin 2 milyar YTL zarar oluşturması ve mevcut yasalarla bu zararın karşılanamaması ile ülkemizde tarımsal yapıya uygun tarım sigortaları sisteminin oluşturulması için Hükümetin Acil Eylem Planına aldığı Kanunun çalışmaları hızlandırılmıştır. Tarım Reformu Uygulama Projesi çerçevesinde, Hazine Müsteşarlığı ve Dünya Bankası'nın organizasyonunda seçilmiş ülkelerde uygulanan tarım sigortaları hakkında bilgi almak ve Türkiye'de uygulanabilir bir tarım sigortası sistemi üzerinde kanaat oluşturmak üzere, ilgili kuruluşların temsilcilerinin, İspanya, ABD ve Meksika'da tarım sigortası üzerinde yaptıkları incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda, Türkiye koşullarına uyabilecek en uygun modelin İspanya örneği olduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır (Tümtaş, 2007: 52).

Bütün bu çalışmaların sonucunda 14 Haziran 2005 tarihinde Tarım sigortaları ile ilgili olarak 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çıkartılmıştır (Bkz. EK-5).

Bu kanuna göre(Bora, 2006: 6);

- Kanun kapsamına alınan riskler ile ilgili olarak yapılacak sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması, riskin en iyi koşullarda transferi için uygun ortam oluşturulması, oluşacak hasarlarda tazminatın tek merkezden ödenmesi ve tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması amacına yönelik olmak üzere bir sigorta havuzu kurulmuştur.
- Bu havuza ilişkin tüm iş ve işlemler, bu havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit hisselerle ortak olacakları bir işletici şirket tarafından yürütülmektedir.
- Sigorta şirketleri poliçeleri kendi adlarına düzenlemekte, ancak riskin ve primin %100'nü zorunlu olarak havuza devretmektedirler, ihtiyari olarak da havuzda oluşan riskten retrosesyon⁸ yoluyla pay alabilme hakları vardır.
- Devlet, bu kanun kapsamında yapılacak sigorta sözleşmelerine münhasır olarak çiftçi adına sigorta primine destek sağlamaktadır. Devlet prim desteğinin miktarı her yıl ürün, risk, bölge ve işletme ölçeği itibariyle, Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecektir.

Ayrıca yukarıda belirtilen 14 Haziran 2005 tarihinde çıkartılan tarım sigortalarının yanı sıra 18 Mayıs 2006 tarihinde “Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği” ve “Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” adı altında iki adet yönetmelik yayımlanmıştır (Bkz. EK-6, EK-7).

14 Haziran 2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu 12. ve 13. maddelerine göre, 2006 yılında uygulanması için, 20 Şubat 2006 tarihinde 2006/10105 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı alınmıştır. Bu kararnameye göre (Güngör, 2006: 73-74);

⁸ Reasüransın reasüransıdır. Reasürans yoluyla kabul edilen işlerin, tekrar reasüre edilmesidir. Reasüre edilmiş risklerin devri retrosesyon olarak adlandırılmakta, bu şekilde iş kabul edilen reasürans şirketine ise retrosesyon denmektedir.

- Bitkisel ürünler ve seralar için ülke genelinde dolu ana sigortası teminatına ilave olarak yangın, heyelan, fırtına, hortum ek talimatları da paket halinde, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından Çiftçi Kayıt Sistemine⁹ kayıtlı çiftçilerin arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak verilir. (Kararnamenin 3. Maddesine göre, EK-8'deki listede yer alan ilçelerde, söz konusu teminatlara ilave olarak don sigortası da Tarım Sigortaları Havuzu tarafından verilecektir.)
- Önsoy kütüğü ve soy kütüğüne¹⁰ kayıtlı olan süt sığırları ile kapalı sistemde üretim yapan bio-güvenlik ve hijyen tedbirlerini almış tesislerde yetiştirilen kümes hayvanları için, hayvan hayat sigortası ve kümes hayvanları hayat sigortası genel şartları kapsamında Tarım Sigortaları Havuzu tarafından teminat verilir.
- Bitkisel ürünler için don sigortası uygulaması ilk olarak, ilçelerin sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine göre az gelişmişlik düzeyinde bulunan ve EK-8'de verilen listede ki 90 ilçede pilot uygulama olarak başlatılmıştır.

EK-9'da verilen tabloda, Devlet Destekli Tarım Sigortalarının kronolojik gelişimi, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun mecliste görüşülmesinden başlayarak, ilgili yönetmeliklerin resmi gazetede yayınlanmasına kadar verilmiştir.

5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu ile başlayan yeni tarım sigortaları sisteminin sağladığı bazı avantajlar ise şöyle sıralanabilir (Altınözlü, 2008a, s.60):

- Tarım sigortalarına ilişkin tüm kararlar Havuz Kurulu'nda ilgili tarafların etkin işbirliği ile sağlıklı bir şekilde alınmaktadır.
- Havuz sistemi sayesinde Dünyanın en büyük reasürans şirketlerinden koruma sağlanmakta ve dolayısıyla sistemin devamlılığı sağlanabilmektedir.

⁹ **Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS):** Sağlıklı tarım politikalarının oluşturulması, güncellenmesi, geliştirilmesi ve tarımsal desteklemelerin denetlenebilir, izlenebilir bir şekilde yürütülmesini sağlayan kayıt sistemidir. Devlet Destekli Tarım Sigortasındaki prim desteğinden yararlanmak için Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıt yaptırma ve her sene güncelleme zorunluluğu bulunmaktadır.

¹⁰ **Önsoy Kütüğü Kaydı:** Ana ve babası belirli, ancak ebeveynlerinin verim kayıtları olmayan, mensup olduğu ırkın özelliklerini taşıyan hayvanlar için oluşturulan geçici kayıt sistemi. **Soy Kütüğü Kaydı:** Pedigri düzenlemeye esas olacak bilgilerin düzenli olarak toplandığı veri tabanı. (İnsan ve hayvan topluluklarında, aileden gelen veya aile içi görülen hastalıkların kontrollerinin yapılmasına ve eş seçimlerinin gelecek jenerasyonları ne şekilde etkileyeceği konusuna karar veren bilim dalına pedigri adı verilir.)

- Sigorta uygulamalarında bütünsellik, standardizasyon, verimlilik, ölçek ekonomisi, yüksek güvence ve sürdürülebilirlik sağlanmaktadır.
- Bir sigorta şirketinin tek başına üstlenemeyeceği don, sel, fırtına, kuraklık gibi doğal risklerin teminat kapsamına alınması mümkün olabilecektir.
- Devletin %50 prim desteği uygulamasıyla çiftçilerin sigortayı satın alabilmesi mümkün hale gelmektedir.
- Devletin prim desteğinin yanı sıra olağanüstü hasarlarda ulusal ve uluslararası piyasada sağlanan korumanın yeterli bulunmaması halinde devletin hasara desteği ile sistemin sürdürülebilirliği güvence altına alınmaktadır.

Türkiye'deki tarım sigortalarında sisteme katılım gönüllülük esasına dayanır. Havuz öncesi tarım sigortaları uygulamasında sistemde teşvik ya da zorlayıcılık bulunmamaktaydı. Devletin hiçbir müdahalesi yoktu. Ancak banka kredisi ile satın alınan çiftlik hayvanları için zorunlu sigorta vardı. Dolu sigortalarında sigorta şirketleri arasında sağlanan konsensüs ile köy ve ürün bazında minimum bir fiyat tarifesi uygulanmaktaydı. Poliçe düzenleme ve geliştirme işlemleri sigorta şirketleri tarafından yürütülürken acente ve acente görevi gören banka şubeleri de pazarlama ve satış hizmetleri yürütmektedirler. Hasar tespit organizasyonu ise Tarım Sigortaları Vakfı tarafından yürütülmekteydi. 2002 yılında dolu sigortaları hasar ödemelerinin en geç iki hafta içerisinde yapılmış olması bu konuda bir taraftan çiftçiye güven vermekte, diğer taraftan tarımın dışındaki sigorta branşlarına güzel bir örnek teşkil etmekteydi.

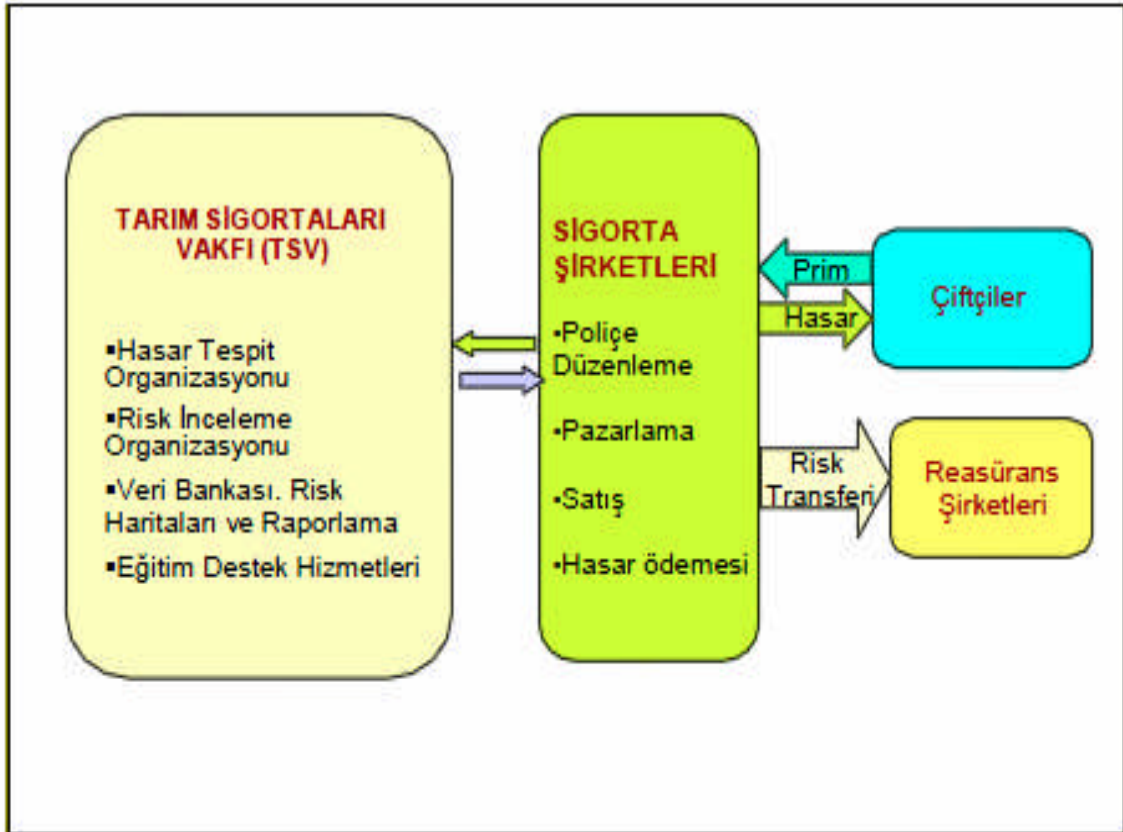
Yeni sisteme genel olarak baktığımızda ise (Kayacı, 2009: 14);

- Devlet-özel sektör işbirliği,
- Havuz uygulaması,
- Çok sayıda riskin teminat kapsanması,
- Devlet desteği,
 - Prim
 - Hasar fazlası (Reasürans Desteği)
- Kayıtlılık esası, gibi özelliklerinin olduğunu görmekteyiz.

Bütün bunların sonucunda yeni sistemin, ürün, risk ve bölge bazında kapsamın genişletilmesini ve uluslararası en iyi uygulamalara bakılarak gelişmiş ülkelerde uygulanan teminatların kademeli olarak sunulmasını hedefleyen, çiftçilerin belirli bir sistem içerisinde kayıtlı olduğu, devletinde ilk kez sistemin içine dahil olduğu, eski sisteme oranla çok daha geniş kapsamlı bir uygulama olan bir havuz sistemi olduğunu görmekteyiz. Türkiye’de tarım sigortalarında eski ve yeni sistemin organizasyon yapıları şekil 9 ve şekil 10’da ayrıntılı olarak verilmiştir. İki sistem arasındaki yukarıda anlattığımız farklılıklar şekillerde de açıkça görülmektedir.

Şekil : 9

Devlet Destekli Tarım Sigortaları Öncesi Tarım Sigortaları Organizasyon Yapısı

Kaynak: Güngör, 2006: 68

Şekil : 10

Devlet Destekli Tarım Sigortalarının Organizasyon yapısı

Kaynak: Demir, 2008: 56

3.1.1. Tarım Sigortaları Havuzunun Kuruluş Amacı ve Görevleri

14 Haziran 2005 tarihinde kabul edilen ve 21 Haziran 2005 tarih ve 25852 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu ile yeni yasal düzenlemelere başlanmıştır. Bu kanunda amaç ‘.. üreticilerin bu kanunda belirtilen riskler nedeniyle uğrayacağı zararların tazmin edilmesinin temin etmek üzere, tarım sigortaları uygulamasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.’, kapsam ise; ‘Bu Kanun; Havuzun kuruluşu, Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler, Havuzun gelir ve giderleri, prim ve hasar fazlası desteği, sigorta sözleşmeleri, reasürans sağlanması ve sigorta şirketlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile katkı ve katılımlarının esas ve usullerini kapsar.’ şeklinde belirtilmiştir. Kapsamda belirtilen havuz, Tarım Sigortaları Havuzu’dur. Havuz kelimesi sigorta literatüründe birden çok sigorta şirketinin bir araya gelerek bir konuda birlikte sigorta yapmak amacıyla güçlerini birleştirmeleri amacıyla kullanılır. Kısacası havuzlar, bir sigorta şirketinin kolaylıkla yüklenemeyeceği riskleri sigortalayabilmek amacıyla kurulur. Tarım sigortaları da özellikle kontrol altına alınamayan ve olasılık hesapları kolaylıkla yapılamayan, çok uzun yılların istatistik verilerine gerek duyulan bir branştır. Bir hasar ile birçok yılın karı gidebilir. Hele günümüzdeki iklim değişiklikleri ve kontrol altına alınamayan, daha önce bu sıklıkta ve bu şiddette olmadığı için tahmin edilemeyen kasırga, tayfun, sel, seylap, deprem risklerindeki artışlar olayı daha da vahimleştirmektedir. Bu nedenle, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu, Md.4’te ‘Bu

Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla Havuz kurulmuştur' denmektedir (Uralcan, 2008: 99-100).

Havuz uygulaması ile (Tümtaş, 2007: 55);

- Bir sigorta şirketinin tek başına üstlenemeyeceği kuraklık ve don gibi doğal risklerin teminat kapsamına alınabilmesi,
- Reasürans katılımının teşvik edilerek reasürans kapasitesi ve kapsamının genişletilmesi,
- Sigorta şirketlerinin bilgi, personel ve mali kaynaklarının ortak olarak daha verimli bir şekilde kullanılması,
- Devletin prim ve hasar fazlası desteğinin etkin şekilde kullanılması,
- Fiyatlarda haksız rekabetin önlenmesi
- Sigortaya katılımın artırılması sağlanacaktır.

Kanunda, sigorta şirketlerine ağırlıklı olarak pazarlama fonksiyonu verilmiş ve sigorta şirketleri satış kanalları olarak düşünülmüştür. Havuz ise, kapsama alınan riskler için sigorta, retrosesyon yapmaya yetkili olacaktır. Sigorta şirketleri bu kanun kapsamında tarım sigortaları alanında elde ettikleri primin tamamını havuza terk etmekle yükümlüdür. Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa sigorta şirketleri kendi adları ile poliçelerini düzenleyecekler ve riskin %100'ünü havuza devredeceklerdir. Bu hükümden kanun kapsamındaki riskler için havuza katılımın zorunlu olduğu sonucu çıkmaktadır. Ancak, bu yönde kanunda açık bir ifade olmaması ve kanunun 6-f maddesindeki "bu kanun kapsamında tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak" ifadesi havuza katılımın şirketlerin isteğine bağlı olduğu yorumunu da getirmektedir (Tümtaş, 2007: 55-56).

Kapsama alınmayan riskler için ise, şirketlerin mevcut uygulamada olduğu gibi, riski kendileri taşımak suretiyle, poliçelerini düzenlemeye devam edecekleri anlaşılmaktadır. Kanun hükümleri uyarınca, sigorta şirketlerinin havuzdan retrosesyon

olarak, riskin de bir bölümünü devralması mümkündür. Şirketlerin ilgili yılın Kasım ayına kadar, bir sonraki yıla ilişkin retrosesyon talep oranlarını belirlemeleri gerekmektedir. Böylece, elde edilecek teknik sonuçlara göre, şirketlerin havuzda oluşacak risklerden alacakları payları da yıllık bazda revize etmelerine imkan sağlanmıştır. Havuza yeterli retrosesyon talebi bulunamaması durumunda, 16'ncı madde hükmüne göre, kalan kısma devlet tarafından iştirak edilecektir. Ayrıca, havuz tarafından üstlenilmiş olan risklerin reasürans anlaşmaları yoluyla koruma altına alınması da mümkündür. Piyasadan yeterli korumanın sağlanamaması olasılığı göz önüne alınarak, Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısmın Devlet tarafından taahhüt edileceği Kanunda belirtilmektedir (Utkueri, 2005: s.30).

Havuz, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığından ikişer, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSRŞB), Ziraat Odaları Birliği ve Havuz işletici şirket TARSİM'den birer üyeden oluşacak 7 kişilik bir yönetim kurulunca yönetilecektir. Bakanlık temsilcilerinden biri bu kurulun tabii başkanı olacaktır. Kurulun görevleri kanunda açıkça sayılmıştır. Buna göre Kurul (Altıntaş, 2005: 32);

- Havuzun işleyişine ilişkin uygulama esaslarını belirleyecek,
- Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla ürün, risk ve bölge bazında prim desteği oranını belirlemek üzere çalışmalar yapacak ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na sunacak,
- Uygulamada karşılaşılan sorunları tespit edecek, çözüme yönelik çalışmalar yapacak ve yaptırarak,
- Hizmet alımı konusunda karar verecek,
- Hasar tespit işlemlerine ilişkin esas ve usulleri belirleyecek,
- Tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapacak,
- Havuz işleticisi şirketle çalışma usul ve esaslarını belirleyen sözleşme yapacaktır.

Havuzun ve havuz işleticisi şirketin sigortacılık yönünden denetimi Hazine Müsteşarlığınca, diğer tüm işlemlerin denetimi Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca yapılmaktadır.

Havuzun gelirleri ise Şu kalemlerden oluşmaktadır (Uralcan, 2008: 100);

- Sigorta Şirketlerinin devrettiği primler,
- Devlet tarafından sağlanan prim desteği,
- Toplanan kaynakların yatırım gelirleri,
- Alınan krediler,
- Genel bütçeden alınacak katkılar,
- Diğer gelirler,

Havuzun gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

3.1.2. Tarım Sigortaları Havuzuna Devlet Desteği

Yeni sistemde tarım sigortaları havuzuna devlet desteği primlerin sübvansiyonu ve hasar fazlası desteği Şeklindedir.

3.1.2.1. Prim Desteği

Tarım ürünleri sigortasında devlet desteğini gerekli kılan en önemli nedenlerden birisi, risklerin ve beraberinde prim fiyatlarının genellikle yüksek olması ve özellikle küçük çiftçilerin ödeme güçlüğü içinde olmasıdır. Bu nedenle konuya hem tarımsal üretimde istikrarın sağlanması ve hem de çiftçilerin sosyal yönden desteklenmesi açısından bakıldığında, çiftçi tarafından karşılanması gereken toplam prim miktarına yapılacak devlet desteğinin önemi ortaya çıkmaktadır. Sistemin rasyonelliğinin sağlanması açısından, devletin doğrudan hasarı sübvansiyon etmesi yerine sigorta primini ve reasüransı desteklemesinin esas alınmış olması çok önemli bir gelişmedir. Bu sayede, devlet zarar sonrasında ortaya çıkarak bütçeden yardım dağıtmak yerine, çiftçileri sigorta sistemine teşvik etmekte, kendisinde hem prim katkısı hem de teminat güvencesi sağlamaktadır. Bu desteğin miktarı, Şekli ve uygulama kriterleri, ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri dikkate alınarak, her yıl Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecektir. Yine 13. maddeye göre prim desteğine ilişkin ödenek, her yıl bütçe kanunu ile bakanlık bütçesinde yer alacaktır. Bakanlık, sigorta Şirketleri tarafından

havuza aktarılabacak olan prim miktarlarını çiftçi kayıtları ile karşılaştırarak prim desteğini hesaplayacak ve gecikmeksizin havuza aktaracaktır (Tümtaş, 2007: 59-60).

2006 yılından bu yana devletin sağladığı prim desteği Bakanlar Kurulu tarafından %50 olarak belirlenmektedir. Yani devlet, sigorta yaptıran çiftçilerin prim ödemelerinin yarısını karşılamaktadır.

3.1.2.2. Hasar Fazlası Desteği

Hasar fazlası desteği hususunda da, üstlenilen riskin reasürans yoluyla dünya piyasasına dağıtılması; tarım sigortasını hem daha ucuz hale getirmesi hem de havuza katılan sigorta şirketlerini büyük zararlara karşı himayesini sağlaması açısından önemli bir etmendir. Havuz işleticisi şirket, havuz tarafından üstlenmiş olunan risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslar arası sigorta, reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde ve yeterli düzeyde koruma temin etmek amacıyla yerli ve yabancı şirket veya kuruluşlarla havuz adına reasürans antlaşmaları yapabilmektedir. Sağlanacak reasürans korumasını teknik ayrıntıları havuz işletici şirket ve reasürans şirketi arasında belirlenir ve havuz yönetim kuruluna sunulmaktadır. Reasürans desteğinin yeterli bulunmaması halinde Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısım devlet tarafından taahhüt edilmektedir (Utkueri, 2005: 33).

3.2. Havuz İşleticisi Şirket ‘TARSİM’

Ülkemizde tarım sektörünü tehdit eden risklerin teminat altına alınabilmesi amacıyla 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanuna göre (Sigortacılık ve BES Faaliyet Raporu, 2008: 48):

- Sigorta sözleşmelerinde standardın sağlanması,
- Riskin en iyi koşullarda transferi için uygun ortam oluşturulması,
- Oluşacak hasarlarda tazminatın tek merkezden ödenmesi,
- Tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik olmak üzere Tarım Sigortaları Havuzu kurulmuştur.

Bu havuza ilişkin tüm iş ve işlemler, havuza katılan şirketlerin eşit hisse ile ortak oldukları Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş. tarafından yürütülmektedir.

3.2.1. Ortaklık Yapısı ve Görevleri

Tarım sigortaları havuzunun işletilmesine ilişkin iş ve işlemler, havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit payla ortak oldukları bir şirket tarafından yürütülmektedir. Kısa adı TARSİM olan bu şirketin açık adı, Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi Anonim Şirketi'dir. Şirket başlangıçta tarım branşında ruhsat almış ve tarım sigortaları havuzuna üye 16 sigorta şirketi tarafından kurulmuştur. Bugün ise şirketin üye sayısı yeni sigorta şirketlerinin de katılımıyla 23'e çıkmıştır. Şirkete üye bu 23 sigorta şirketi şunlardır; Anadolu sigorta, AK sigorta, Ankara sigorta, Aviva sigorta, Allianz sigorta, Axa sigorta, Başak Groupama sigorta, Birlik sigorta, Ergoİsviçre sigorta, Eureko sigorta, Fiba sigorta, Generali sigorta, Güneş sigorta, Güven sigorta, HDI sigorta, Hür sigorta, Işık sigorta, Liberty sigorta, Mapfre genel sigorta, Ray sigorta, SBN sigorta, Yapı kredi sigorta ve Zürich sigorta (Tarsim Faaliyet raporu, 2008: 17).

Havuzun işleyişiyle ilgili tüm çalışmaları yürütecek olan TARSİM'in görevleri ise şunlardır (Bora, 2005: 329):

- Havuz kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda havuzun işleyişiyle ilgili düzenlemeleri yürütmek.
- Hasar tespiti işlemlerini yürütmek.
- Risk paylaşımı ve reasürans uygulamalarını, programlarını hazırlamak, Havuz Kurulu'nun onayına sunmak.
- Havuz Kurulu'nca alınan kararları uygulamak.
- Sigorta şirketlerinden primleri toplamak ve hasarları ödemek.
- Çiftçilerimizi sistem hakkında aydınlatmak, bilgilendirmek, bununla ilgili tanıtım kampanyaları düzenlemek.
- Veri bankası kurmak, veri tabanı çalıştırmak, sistemle ve ülkeyle ilgili istatistikleri yaratmak ve biriktirmek.
- Havuz Kurulu'nun alacağı kararlar doğrultusunda havuzun kaynaklarını yatırıma yönlendirmek.

- Havuz Kurulu'na önerilerde bulunmak.
- Havuzun idaresiyle ilgili bütün işlemleri yerine getirmek.

Görevlerini yukarıda saydığımız devlet destekli tarım sigortacılığının Türkiye'deki tek temsilcisi olan havuz işleticisi şirket TARSİM'in bir şirket olarak misyon ve vizyonu ise şirketin internet sitesinde (www.tarsim.org.tr) şu şekilde tarif edilmektedir;

Misyon: Tarım Sigortaları Kanunu ile amaçlanan Tarım Sigortalarının tanıtılması, yaygınlaştırılmasının sağlanması ve üreticilerin doğal afetlerden ve diğer oluşabilecek risklerden korunması amacıyla yönelik gerekli uygulamaları hatasız ve hızlı bir şekilde yürütmek.

Vizyon: Ülkemizin tarımsal üretim yapılan her bölgesine, tarımı yapılan her ürüne, mümkün olan en geniş kapsamlı sigorta güvencesini sağlayabilen, çiftçimizin güvenini kazanmış, örnek gösterilen bir kurum olmak.

Ayrıca bu misyon ve vizyon çerçevesinde TARSİM'in kendisine belirlediği geleceğe yönelik kurumsal hedefler ise şunlardır (TARSİM Faaliyet Raporu 2006-2007: s.12);

- Tarım kesiminde, bilinirliği ve tanınırlığı yüksek, örnek, saygın bir kurum olmak,
- Dünyanın çeşitli ülkelerinde uygulanan havuz sisteminin, öncü ve örnek temsilcilerinden olmak,
- Devlet, özel sektör işbirliği açısından ülkemizin örnek kurumları arasında yer almak,
- Tarım sigortalarının yaygınlaştırılmasını sağlamak,
- Bilgi sistemleri ve teknolojinin en ileri uygulamalarından faydalanarak güçlü bir altyapı ağına sahip olabilmek ve bu durum için gerekli tüm yatırımları ivedilikle yapmak
- Tüm tarımsal riskleri kapsayacak, topyekûn bir güvence sistemi oluşturabilmek ve uygulamak,

- Tecrübe ve bilgi birikimini diğer havuz sistemleriyle paylaşarak, onların hizmetine sunmak,
- Türkiye'nin tarım alanındaki bölgesel ve ürüne dayalı risk haritasının çıkarılmasını sağlamak,
- Söz konusu risk haritası doğrultusunda, en efektif tarife sistemini oluşturmak,
- Sigortalılar arasında en adil fiyat uygulamasının sağlanabilmesi için, uygun teknik alt yapıyı oluşturmak,
- Hasar tespit ve tazminat ödemeleri ile ilgili süreçleri hızlandırarak, çiftçinin uğradığı zararın en kısa zamanda çözüme kavuşturulmasını sağlamak,
- Eğitimlerle, çiftçinin ve yan kurumların bilinçlendirilmesini sağlamak,
- Dünyadaki tarım sigortaları ile ilgili gelişmeleri yakından takip etmek, bu konuda gelişmiş olan ülkeleri örnek almak, gelişmekte olan ülkelere ise; örnek olmak,
- Kendi alanında yurtiçi ve yurtdışında gerçekleşen tanıtım faaliyetlerini yakından takip etmek,
- Uluslararası risk transfer piyasasını yakından takip etmek, ilişkileri geliştirmek ve ortak projeler gerçekleştirmek,
- Süreçle ilgili yaşanan sorun ve sıkıntıların minimuma indirilmesini sağlamak, çiftçi ile etkin, sonuç odaklı bir iletişim içerisinde olmak.

3.2.2. Şirketin Gelirleri ve Üye Şirketlerin Sorumlulukları

5363 sayılı Kanun'la sigorta şirketlerine de bazı yükümlülükler verilmiştir. Bu kanuna göre, sigorta şirketleri, havuz Yönetim Kurulu tarafından alınan kararlara uymak ve bunları yerine getirmek, prim borçlarına karşılık olarak, havuza, Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 22. Maddesi'nde belirlenen gerekli teminatları vermek ve devlet prim desteği hariç, ilgili olduğu ay içinde tahsil ettikleri primleri, komisyon miktarı düşüldükten sonra takip eden ayın en geç beşinci işgünü akşamına kadar Havuza devretmekle yükümlüdürler (Güngör, 2006: 84).

TARSİM'in gelirlerini ise Havuz tarafından TARSİM'e, Devlet prim desteği dahil, fesih ve iptaller düşüldükten sonra havuz hesabına aktarılan yıllık toplam prim üzerinden

aylık belirli bir oranda ödenen işletme bedeli oluşturur. Kurulca belirlenecek işletme bedeli (Güngör, 2006: 84);

- a) 0-100 milyon TL için % 2'den,
- b) 100-200 milyon TL için % 1,5'den
- c) 200-400 milyon TL için % 1,2'den
- d) 400 milyon TL'den fazlası için % 1'den fazla olamaz.

3.2.3. “TARSİM” Tarafından Sunulan Sigorta Ürünleri

Türkiye’de TARSİM tarafından sunulan Devlet Destekli Tarım Sigortası ürünleri şunlardır (Bora, 2009b: 3):

- Bitkisel Ürün Sigortası
- Sera Sigortası
- Hayvan Hayat Sigortası
- Kümes Hayvanları Hayat Sigortası
- Su Ürünleri Sigortası

3.2.3.1. Bitkisel Ürün Sigortası

Türkiye topraklarının 60 milyon hektarlık bölümü tarım alanı olarak kabul edilmesine karşın, bunun %42’sini ormanlık arazi %40,7’sini ise ekilebilir araziler oluşturmaktadır. Diğer bir ifade ile toplam ekilebilen alanlar 24,4 milyon hektardır. Ekili tarım alanlarının %98’nin dolu riski altında olduğu ve dolu yağışlarının yarısının etkili bir hasara sebep olduğu göz önüne alındığında, Türkiye’de tarım sigortaları açısından büyük bir potansiyelin var olduğu görülmektedir. Karadeniz bölgesinde ki tarım arazileri seylâp (su baskını, taşkın), Akdeniz bölgesinde ki tarım arazileri don ve dolu, Orta ve Doğu Anadolu bölgesinde ki tarım arazileri ise dolu riskine maruz kalmaktadır (Utkueri, 2005: 26).

Türkiye’de 20 Şubat 2006 tarihinde bakanlar kurulunca alınan karara göre; bitkisel ürünler için, dolu ana sigortası ile birlikte yangın, heyelan, deprem, fırtına, hortum ek

teminatları paket halinde; ayrıca açık alanda yetiştirilen meyveler için bu belirtilen teminatlara ilave olarak isteğe bağlı don riski teminatı; ilgili genel şartlar, teknik şartlar, tarife teminatlar kapsamında çiftçi kayıt sistemine kayıtlı çiftçilerin arazi ve ürün bilgileri dikkate alınarak tarım sigortaları havuzu tarafından verilir. Söz konusu karar doğrultusunda, uygulamanın basit ve anlaşılır olması bakımından verilen teminatlar aşağıda görüleceği üzere iki ayrı paket halinde tasnif edilmiştir. Üreticiler sigorta yaptırırken ürününe ve ihtiyacına uygun paketi seçebilmektedirler (Çağatay, 2008: 102).

Paket 1: Tüm bitkisel ürünler için dolu + fırtına, hortum, yangın, deprem ve heyelan risklerinin neden olduğu miktar kaybı

Paket 2: Sadece meyveler için don + dolu, fırtına, hortum, yangın, deprem, heyelan risklerinin neden olduğu miktar kaybı sigorta kapsamındadır.

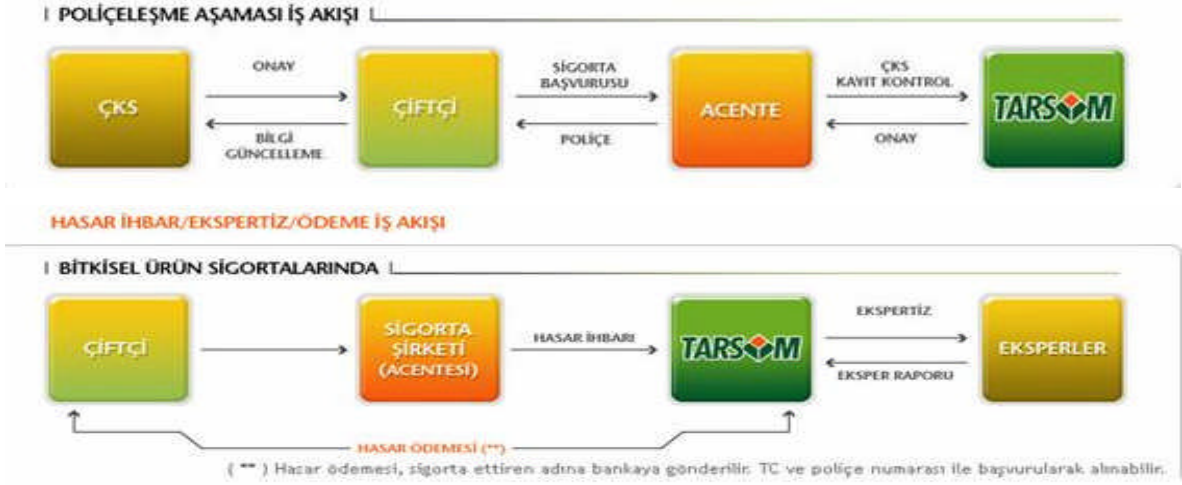
Sigorta teminatı kapsamında bulunan ürünler ve don teminatı kapsamı dışında kalan ürünler EK-10'da verilen tabloda ayrıca verilmiştir.

Bitkisel ürün sigortasında poliçenin düzenlenebilmesi için, çiftçinin o yıla ait arazi ve ürün bilgilerine dair güncel çiftçi kayıt sistemi (ÇKS) kayıtlarının olması gerekir. Çiftçi yani sigortalı, tarım sigortaları havuz işletmesi (TARSİM)'ne üye sigorta şirketlerinden birine veya acentesine başvurur. Sigortacı, TARSİM'in sistemine girerek çiftçi bilgileriyle ilgili sorgulamasını yapar. Onaylanan bilgilere ait poliçeyi düzenleyerek çiftçiye verir. Bitkisel ürün sigortalarında, poliçede yazılı primin %50'si devlet tarafından karşılanır. Sigortalı tarafından ödenecek primin %10'u peşin alınır; kalan prim tutarı da en geç hasat sonunda 1 ay içinde tahsil edilir. Bu sigortalarda hasar ihbarı ise en geç 5 iş günü içinde doğrudan ya da acente aracılığı ile TARSİM'e yapılır. Hasar tespitleri de TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler tarafından yapılır, kesinleşen ve onaylanan tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka aracılığıyla ödenir (Çağatay, 2008: 104; Uralcan, 2008: 100).

Aşağıda şekil 11' de, bitkisel ürün sigortaları için anlatılan poliçe düzenleme aşaması ve hasar tespit işlemleri açık ve ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir.

Şekil : 11

Bitkisel Ürün Sigortalarında Poliçe Düzenlenmesi Ve Hasar Tespiti İşlemleri

Kaynak: www.tarsim.org.tr

3.2.3.2. Sera Sigortası

Seraların, dolu veya doluya ek olarak yangın ve fırtına (hortum) riskleri nedeniyle uğrayabilecekleri fiziki hasarların yanı sıra, seralarda yetiştirilen ürünlerin miktarlarında, söz konusu risklere bağlı olarak meydana gelen eksilmeleri, poliçedeki sigorta bedeline kadar temin eden sigortadır (Güngör, 2006: 64).

Sera sigortası, dolu nedeni ile cam seranın yapısında, camlarında, içinde yetiştirilen ürünlerde doğrudan doğruya meydana gelen hasarları teminat altına alır. Cam seralarda doluya ek olarak (Bölükbaşı ve Pamukçu, 2008: 29-30);

- Fırtına, (cam seralar için)
- Yangın, yıldırım, infilak,
- Sel veya su baskını,
- Deprem ve yanardağ püskürmesi,
- Yer kayması,
- Enkaz kaldırma teminatı,
- Kar ağırlığı,
- Taşıt çarpması,

- Grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri,
- Kötü niyetli hareketler,
- Terör,
- Enflasyon,

gibi risklere endeksli teminat verilebilir.

Cam veya plastik seralar içindeki ürünleriyle birlikte doluya karşı sigorta edilir. İçinde ürün yetiştirilmeyen seralara dolu sigortası yapılamaz.

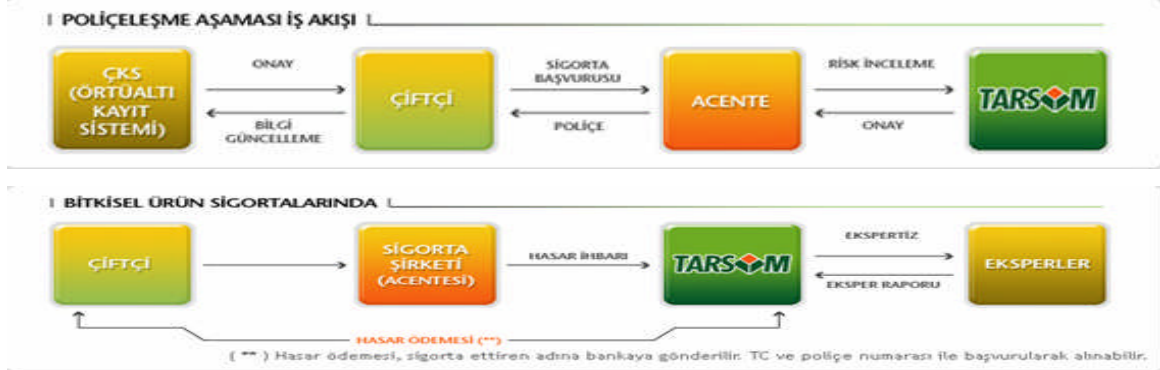
Sera sigortasında sigorta süresi, ürün için her ürün dönemine ilişkin fide ve/veya fidanların seralara dikimi ile başlar, hasadın bitmesi ile sona erer. Seranın cam, konstrüksiyon ve teknik donanımı için süre 1 yıldır (Tanrıvermiş, 2005: 111).

Diğer sigorta türlerinden farklı olarak sera sigortalarında çiftçinin, sigorta yaptırabilmesi için örtü altı kayıt sistemi¹¹ olarak adlandırılan ve o yıla ait sera ve içindeki ürün bilgilerinin tutulduğu güncel kayıtların olması gerekir. Kayıtlarını güncellemiş olan çiftçi ürününü sigortalatmak için TARSİM'e üye sigorta şirketlerinden birine veya bu şirketlerin acentelerine başvurarak, bir beyan doldurur. Sigorta şirketi ya da acente, sigorta ettirenin beyanı ile düzenlenen ön bilgi formunu sisteme kayıt ederek risk inceleme organizasyonunu başlatır. Yapılacak risk incelemesi ile seraya ait özellikler belirlenir ve sisteme kayıt edilir. Seranın özellikleri ile belirlenen risk gurubuna göre sera genel ve teknik şartları, tarife ve talimatlar doğrultusunda prim belirlenir ve poliçe düzenlenir. Sera sigortalarında hasar tespitleri TARSİM tarafından görevlendirilen eksperler tarafından yapılır, kesinleşen ve onaylanan tazminat miktarı en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir. Ülkemizde seraların yaklaşık %2-3'ünün sigortalanabilmiş olması, bu alandaki potansiyelin henüz önemli ölçüde atıl kaldığı ve değerlendirilemediğini göstermektedir (Çağatay, 2008: 106; Tanrıvermiş, 2005: 111; Uralcan, 2008: 101).

¹¹ Örtü altı kayıt sistemi, seralar için çiftçi kayıt sistemine entegre olarak çalışan bir kayıt sistemidir.

Şekil : 12

Sera Sigortalarında Poliçe Düzenlenmesi Ve Hasar Tespit İşlemleri

Kaynak: www.tarsim.org.tr

Sera sigortaları için yukarıda bahsettiğimiz, çiftçilerin poliçe aşamasında izlemeleri gereken yol ve hasar tespit işlemleri Şekil 12’de aşama aşama ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir.

3.2.3.3. Hayvan Hayat Sigortası

Sahibine kazanç sağlayan hayvanların, her türlü adi ve bulaşıcı hastalık veya kaza nedeniyle ölümlerinden dolayı uğranılan ekonomik kayıpları temin eden sigortadır (Güngör, 2006: 63).

Hayvan canlı bir varlık olduğuna göre, insanın karşılaştığı her çeşit riskin aynen etkisi altındadır. İnsanlar için söz konusu olan ölüm, hastalık ve kaza riskleri aynıyle hayvanlar için de söz konusudur. Bundan fazla olarak, hayvan aynı zamanda bir mal gibi çalınma riskiyle karşı karşıyadır (Pekiner, 1974: 50).

Bu sigortada büyükbaş hayvanların sigortalanabilmeleri için ‘Ön Soy Kütüğü’ne ve ‘Soy Kütüğü’ne kayıtlı olmaları gerekmektedir. Soy kütüğü; dünyaca tanınmış ve/veya Türkiye de mahalli olarak geliştirilmiş ırkların özelliklerini gösteren sığırların ırk özelliklerinin ve verim seviyelerinin iyileştirilmesi amacıyla, teknik açıdan genetik özelliklerini tespit ederek ırk ile ilgili üretim ve seleksiyon aktivitelerini yönlendirmek ve bu sayede ekonomik değerlendirmeyi yapabilmek için oluşturulmuş bir sistemdir. Ön soy

kütüğü ve soy kütüğü kayıtlarının amaçları ve faaliyetleri şu şekildedir (Saritepe, 2007: 68; Uralcan, 2008: 102):

- Ön soy kütüğü Kayıtlarının amacı; soy kütüğü sistemine geçişte veri kaybının azaltılması, tohumlama kayıtlarının toplanması, tohumlamanın disipline edilmesi, belgeli damızlık ihtiyacının ülke içinden karşılanması, damızlık hayvan hareketlerinin takibi olup; faaliyetleri ise; işletme tanımlama, hayvan tanımlama ve kayıt, tohumlama kayıtları, buzağılama kayıtları, sürüden ayrılma kayıtları, belgelendirme, gerekli olabilecek raporların hazırlanması ve belgelendirilmesidir.
- Soy kütüğü kayıtlarının amacı; sığır ıslahı kararlarının veri tabanını oluşturmak olup; faaliyetleri ise; işletme tanımlama ve kayıt, aylık süt ölçüm kayıtları, yağ oranı ölçüm kayıtları, sınıflandırma, tohumlama kayıtları, buzağılama kayıtları, sürüden ayrılma ve sürüye giriş kayıtları, belgelendirme, ıslah programı, sürü döl verimi kayıtları, damızlık değer tahmini, gerekli raporların hazırlanması ve değerlendirilmesidir.

Bu sigorta türünde sigortalananak ön soy kütüğüne ve soy kütüğüne kayıtlı süt sığırları için (Çipil, 2008: 161);

- Genel şartlarda yazan istisnalar dışında kalan, her türlü hayvan hastalıkları ve gebelik, doğum ve cerrahi müdahale,
- Her türlü kazalar, yılan ve böcek sokması,
- Zehirli çayır otları ve yeme bağlı zehirlenmeler,
- Her türlü doğal afetler ve güneş çarpmaları,
- Yangın ve infilak sebebiyle meydana gelen, ölüm ve mecburi kesim riskleri ile teknik şartlar çerçevesinde yavru atma riski, sigorta kapsamındadır

Hayvan hayat sigortalarında çiftçi, ön soy kütüğüne ve soy kütüğüne kayıtlı hayvanlarını sigortalatmak için TARSİM'e üye 23 adet sigorta şirketinden birinin acentesine başvurur. Acente, TARSİM tarafından yaptırılan risk inceleme işleminden sonra poliçeyi düzenler. Poliçede yazılı primin %50'si devlet tarafından karşılanır. Sigortalı

tarafından ödenecek primin %25'i peşin alınır, kalan prim tutarı da en fazla 5 taksitle tahsil edilir. Bu sigortada hasar ihbarı en geç 24 saat içinde veteriner hekim aracılığı ile TARSİM'e yapılır. TARSİM tarafından görevlendirilen veteriner hekim hasar ihbarı yapılan hayvanı en kısa süre içerisinde görüp, gerekli incelemesini yaparak 'Çiftlik Hayvanları Sigortaları Büyükbaş Hayvan Hasar Rapor'unu düzenler ve kesinleşen tazminat miktarı en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir (Çağatay, 2008: 107).

Şekil : 13

Hayvan Hayat Sigortalarında Poliçe Düzenlenmesi Ve Hasar Tespit İşlemleri

Kaynak: www.tarsim.org.tr

Hayvan hayat sigortalarında yukarıda anlatılanlara paralel olarak, poliçe aşamasında ve hasar tespitinde izlenen yollar şekil 13'de gösterilmektedir.

3.2.3.4. Kümes Hayvanları Hayat Sigortası

Üretim işletmelerinde bulunan kümes hayvanlarının ölümleri veya zorunlu kesilmelerinden dolayı sigortalının doğrudan doğruya uğradığı maddi zararları karşılar. Bu sigortada, kapalı sistemde üretim yapan, bio-güvenlik ve hijyen tedbirlerini almış tesislerde yetiştirilen kümes hayvanları için (Çağatay, 2008: 108-109; Güngör, 2007: 64) ;

- Genel şartlarda yazılı istisnalar dışında kalan, her türlü kanatlı hayvan hastalıkları,

- Her türlü kazalar ve zehirlenmeler,
- Her türlü doğal afetler,
- Yangın ve infilak sebebiyle meydana gelen ölümler, zorunlu öldürme ve mecburi kesim riskleri sigorta kapsamındadır.

Kümes hayvanları hayat sigortasında poliçenin düzenlenebilmesi için çiftçi, yada işletme sahibinin bu hayvanları bio-güvenlik ve hijyen kuralları sağlanmış kapalı sistemde yetiştirmesi gerekmektedir. Kümes hayvanlarını sigortalatmak için TARSİM' e üye 23 adet sigorta şirketinden birinin acentesine başvurulur. Ancak, acente, TARSİM tarafından yaptırılan risk işleminden sonra poliçeyi düzenler. İlgili poliçenin priminin %50' si devlet tarafından karşılanır. Sigortalı tarafından ödenecek primin %25' i peşin, geriye kalanı ise en çok 5 taksitle tahsil edilir. Bu sigortada hasarların en geç 24 saat içinde TARSİM' e bildirilmesi gerekir. TARSİM tarafından görevlendirilen veteriner, hasar ihbarı yapılan hayvanları ve-veya kümesi en kısa süre içinde görüp, gerekli incelemeleri yaptıktan sonra "Çiftlik Hayvanları Sigortaları Kanatlı Hayvan Hasar Raporu" nu düzenleyerek TARSİM' e bildirir. Kesinleşen tazminat miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka aracılığıyla ödenir (Uralcan, 2008: 103).

Şekil : 14

Kümes Hayvanları Sigortasında Poliçe Düzenlenmesi Ve Hasar Tespit İşlemleri

Kaynak: www.tarsim.org.tr

Kümes hayvanları sigortaları için yukarıda bahsettiğimiz, çiftçilerin poliçe aşamasında izlemeleri gereken yol ve hasar tespit işlemleri Şekil 14’de aşama aşama ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir.

3.2.3.5. Su Ürünleri Sigortası

Karada, havuzlarda yapılan balık yetiştiriciliği veya denizlerde, yüzer ağ kafeslerde yapılan balık yetiştiriciliğinde ölüm veya kayıpları teminat altına alan bir sigortadır. Su ürünleri sigortacılığı kapsam olarak deniz balıkçılığı ve kara balıkçılığı sigortacılığından oluşmaktadır. Bu sigorta ürününün teminat altına aldığı konular şunlardır: Kara balıkçılığında; hastalık, kirlenme/zehirlenme, teknik cihazlarının bozulması, su baskını, sel, elektrik sistemlerinde kısa devre, yıldırım, deprem ve kaza. Deniz balıkçılığında; hastalık, algler, fırtına, kasırga, dalgalar, kirlenme/zehirlenme, kaza, ağların yırtılması ve deprem (Çetin, 2007: 111-112).

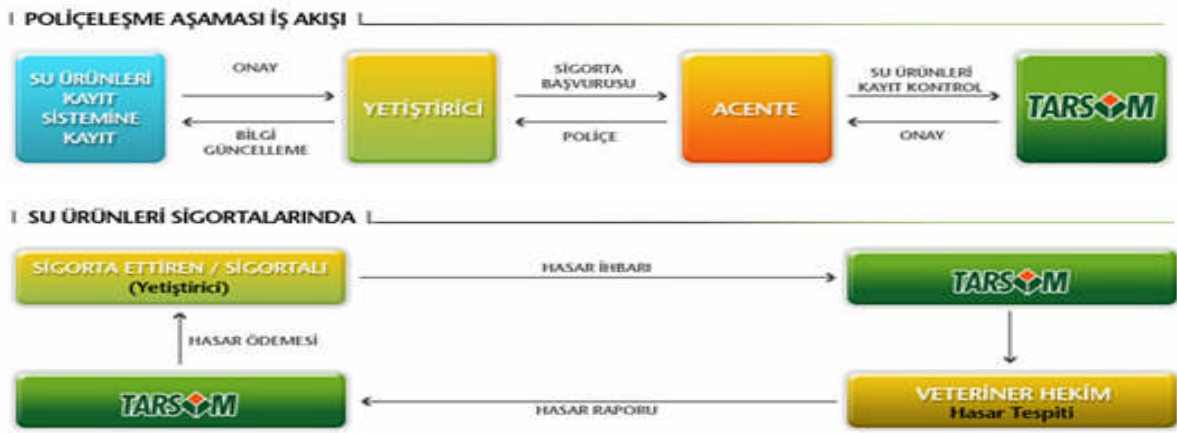
Su ürünleri yetiştiricisi, su ürünlerini sigortalatmak için TARSİM’ e üye sigorta şirketlerinden birinin acentesine başvurur. Acente, TARSİM tarafından yaptırılan risk işleminden sonra poliçeyi düzenler. Poliçede yazılan primin %50’si devlet tarafından karşılanır. Yetiştirme planında beyan edilen aylık ortalama stok değeri üzerinden hesaplanan depo-geçici-prim tutarının¹² sigortalı tarafından ödenecek kısmının %25’ i peşin alınır, kalan prim tutarı da en fazla 5 taksitle tahsil edilir. Poliçe bitiminde; yetiştirme süresi boyunca gerçekleşmiş olan aylık ortalama stok değeri esas alınarak yapılan prim hesabına göre gerekli prim ayarlaması yapılır. Su ürünleri sigortasında hasar ihbar en geç 24 saat içinde TARSİM’ e yapılır. TARSİM tarafından görevlendirilen veteriner hekim hasar ihbarı yapılan su ürünleri stoklarını en kısa süre içerisinde görüp, gerekli incelemeyi yaparak “Su Ürünleri Sigortaları Hasar Raporu” nu düzenler ve kesinleşen tazminat

¹² Depo-Geçici-Prim: Su Ürünleri sigortasında yetiştirme planında beyan edilen aylık stok değerlerinin ortalaması ile prim fiyatının çarpılmasıyla bulunan prim tutarıdır. Poliçe bitiminde; yetiştirme süresi boyunca gerçekleşmiş olan aylık ortalama stok değerleri esas alınarak yapılan prim hesabına göre gerekli prim ayarlaması yapılır. Depo ve kesin primin belirlenmesinde ve ödenmesinde ekli Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlar esas alınır. Kesin prim tutarı, gerçekleşen aylık ürün stoku listeleri üzerinden hesaplanacak ortalama sigorta bedeline sigorta prim fiyatının uygulanması ile bulunur. Sigortacı veya sigortalı, teminat sonunda hesaplanacak kesin prim ile peşinen tahsil olunan depo prim arasındaki farkı iadeye hak kazanır. Yürürlükte bulunan bir sigorta sözleşmesi için aylık ürün stok listeleri gönderilmemişse sigortacı, prim hesabını yetiştirme planında beyan edilen en yüksek sigorta bedeli üzerinden yapar.

miktarları en geç 30 gün içinde yine TARSİM tarafından sigortalıya banka kanalıyla ödenir (Çağatay, 2008: 110-111).

Aşağıda Şekil 15’de su ürünleri sigortaları için anlatılan poliçe düzenleme aşaması ve hasar tespit işlemleri açık ve ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir.

Şekil : 15
Su Ürünleri Sigortalarında Poliçe Düzenlenmesi Ve Hasar Tespit İşlemleri

Kaynak: www.tarsim.org.tr

Tüm bu anlatılan tarım sigortası ürünleri için teminat dışı kalan haller EK-11’ de verilmiştir.

Yukarıda anlatılan sigorta çeşitlerinin içeriklerinden de anlaşılacağı gibi, ülkemizdeki mevcut devlet destekli sigorta sisteminde, tarım sigortası teminatından yararlanmak için çiftçilerin Çiftçi Kayıt Sistemi veya buna entegre edilmiş diğer kayıt sistemlerinde yer almaları gerekir.

Bugün ÇKS kayıtları 81 tanesi Tarım İl Müdürlüğü ve 803 tanesi Tarım İlçe Müdürlüğü olmak üzere toplam 884 veri giriş noktasında yapılmaktadır. ÇKS’den çiftçi, köy, ilçe, il ve bölge bazında kadaströ parsellerine göre arazi, ürün, arazi mülkiyet durumu, arazi kadaströ durumu, sulama ile ilgili sorgulamalar da yapılabilmektedir. Aynı zamanda ÇKS’de, TÜİK ile Birlikte yapılan çalışmalar sonucu AB sınıflandırmasına göre kodlanmış olan 204 ürünün bilgisi bulunmaktadır (Saçlı, 2009: 63).

Öte yandan herhangi bir kayıt sistemine dahil olmamış üreticiler de isterlerse, devletin prim desteği olmaksızın, özel şirketlerce sunulan diğer sigorta ürünlerinden yararlanabilmektedirler.

3.2.4. “TARSİM” Tarafından Yapılan Teknik Çalışmalar

Bitkisel ürün sigortası sisteminin sağlıklı ve hızlı bir şekilde gelişmesini ve sürdürülebilirliğini sağlamak için coğrafi olarak dengeli ve zaman serisi bazında istikrarlı olacak şekilde prim fiyatlarının belirlenebilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla ülkemizde ilk defa TARSİM’ de oluşturulan 12 yıllık köy ve ürün bazında “Dolu Sigortası” istatistikleri analiz edilerek, 6800 köyün “Dolu Tehlike Bölgeleri” revize edilmiştir. Bu istatistiklerden ve meteorolojik verilerden yararlanılarak, aktüeryal prensiplere uygun bir yöntem ile tüm köylerin dolu tehlike bölgeleri hazırlanmıştır. Yine bu istatistikler doğrultusunda “Ürün Dolu Hassasiyet Sınıfları” revize edilmiştir. Uzun dönemli aylık donlu günler ve fırtınalı günlerin sayıları analiz edilerek; ilçe bazında “Fırtına Tehlike Bölgeleri” belirlenmiştir. Meyve türlerinin çeşit bazında fenolojik¹³ özellikleri dikkate alınarak, “Don Ürün Risk Sınıfları” ile tüm ürün türleri için “Fırtına Ürün Risk Sınıfları” oluşturulmuştur. Özellikle don ve fırtına gibi doğal risklerde yüksek olan prim fiyatları, çiftçilerin ödeme güçlerinin üzerinde olması nedeniyle prim fiyatlarını çiftçilerin ödeyebilecekleri düzeye indirilebilmek için hasarlarda muafiyet uygulanması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bununla birlikte düşük oranlı hasarlarda çiftçilere tazminat alabilme imkanı yaratılmak amacıyla, yüksek muafiyet uygulaması yerine “**düşük muafiyet**¹⁴ + **müşterek sigorta**” uygulaması tercih edilmiştir. Örneğin, üzümde hem prim fiyatları hem de muafiyet oranları düşük tutularak %10’un üzerindeki hasarlarda çiftçilerin tazminat alabilmesi sağlanmıştır (Altınözlü, 2008b: s.62).

Teminata konu olan risk ve ürünlerle ilgili doğru bilgi ve istatistiklerin temin edilmesi uygulanan sigorta programlarının başarısını doğrudan etkileyen en önemli

¹³ Fenoloji, doğal olayların tekrar etme zamanlarını inceleyen bir bilim dalıdır.

¹⁴ Muafiyet, teminat kapsamındaki risklerin gerçekleşmesi halinde sigortalıya ödenecek tazminat miktarının hesaplanmasında, hasar oranı ve/veya sigorta bedeli üzerinden düşülecek orandır.

faktörlerdir. Bu nedenle TARSİM tarafından aşağıda belirtilen teknik çalışmalar yapılmıştır (Altınözlü, 2008b: 62):

- Risklerin çeşit bazında değerlendirilebilmesi için bitkisel ürünlerde 3000'in üzerinde çeşitli isimler belirlenmiştir.
- Tarla ürünleri, meyve ve sebze türlerinde, Bakanlık İlçe Tarım Müdürlükleri'nden, ilçe ve çeşitler bazında fenolojik bilgiler temin edilerek sistematik bir şekilde derlenmiştir.
- TÜİK verileri ışığında ilçe bazında üretim değerleri derlenmiştir.
- Belediye Toptancı Halleri, TMO, Üretici Birlikleri, Ticaret Borsaları, vb. kaynakların birkaç yıllık değerlerinden yararlanılarak ürünlerin birim fiyatları hazırlanmıştır.
- Tüm ürünlerde dolu ve don teminatları için son poliçe kabul tarihleri ve son hasat tarihleri saptanmıştır.
- Bitkisel ürünlerde tahıllara ilave olarak ülkemizde ilk defa tür bazında şeftali, nektarin, kayısı, turuncgiller, üzüm, karpuz için Hasar Tespit Formları ve Kılavuzları hazırlanarak hasar tespitlerine bir standart getirilmiştir.

Bitkisel ürün sigortası dışındaki sigorta ürünlerinde de TARSİM benzer çalışmaları yürütmektedir. TARSİM'in sigorta ürünlerin de uyguladığı müşterek sigorta ve muafiyet oranları ile bu konulara ilişkin daha ayrıntılı bilgi ve örnekler EK-12 ve EK-13'de verilmiştir.

Yapılan bu teknik çalışmaların yanı sıra, 2009 yılı itibariyle tarım sigortalarında ilk defa sigorta yaptıranlar için tarife primleri üzerinden %5 başlangıç indirimi, aynı parselde veya işletmede, hasarsız geçen bir dönemi takip eden yeni yılda yeniden sigorta yaptırılması durumunda %10 yenileme indirimi, poliçe prim tutarının peşin ödenmesi durumunda ise %10 peşin ödeme indirimi uygulanmaktadır. Ayrıca hasar önleyici ve azaltıcı önlemleri alınan, dolu ağı ile örtülen ürünler için dolu teminatı prim fiyatının %50'si, rüzgar pervaneleri, sisleme ve yağmurlama sistemleri kullanılan ürünler için, don teminatı prim fiyatının %25'i oranında, Hayvan Hayat Sigortalarında ise; poliçe yenileme durumlarında, hasar-prim dengesi doğrultusunda, çeşitli oranlarda indirimler

yapılabilmektedir. Kooperatiflerde, toplam sigortalanan hayvan sayısının 300 ve üzeri olması durumunda tarife üzerinden %10, hastalıklardan ari işletme belgesine sahip işletmeler için, işletme bazında, mevcut tarife üzerinden %10 indirim uygulanabilmekte; ayrıca, bazı teminatlar ve ürünler için müşterek sigorta oranları düşürülmüş olup, böylelikle bir hasar durumunda çiftçi için daha fazla teminat alabilme imkanı yaratılmaktadır (Altınözlü, 2008b: 63-64).

3.2.5. “TARSİM” in Yakın Dönemde Uygulamayı Planladığı Projeler

Sürdürülebilir tarım sigortaları programlarını gerçekleştirebilmek için öncelikle kalıcı ve sağlıklı bilgi sistemlerinin oluşturulması gerekmektedir. Bu amaçla, hedeflerini belirleyen TARSİM, yaptığı birçok çalışmanın yanı sıra 3 ana projeyi de hayata geçirmeyi planlamaktadır (Altınözlü, 2008a: 63):

Köy Bazlı Tarımsal Veri Toplama Projesi: Türkiye’de yetiştirilen bitkisel ürün türlerinin ekim/dikim ve hasat tarihleri, fenolojik evreleri ve verimleri köy ve çeşit bazında önemli düzeyde farklılıklar gösterebilmektedir. Dolayısıyla, tüm bitkisel ürün türleri için gerekli olan temel verilerin çeşit ve köy bazında derlenerek ‘BİTKİSEL ÜRÜN VERİ TABANI’ nın hazırlanması Devlet Destekli Ürün Sigortasının sağlıklı bir şekilde uygulanmasında önemli rol oynayacaktır (Altınözlü, 2008a: 63).

Tarımsal AR-GE Projesi: Don, kuraklık, dolu, fırtına gibi iklimsel faktörlerin ürün tür ve çeşitleri bazında bitkinin farklı gelişme evrelerinde zarar görme oranlarının karşılaştırmalı olarak belirlenmesi amacıyla Bölgesel Tarımsal Araştırma Enstitüleri’nde araştırma projesinin başlatılması planlanmaktadır (Altınözlü, 2008a: 63).

TARGİS Projesi: Gelişen teknolojik olaylara bağlı olarak Coğrafik Bilgi Sistemleri’nin (CBS) kullanımı pek çok alanda olduğu gibi tarım sigortaları alanında da kaçınılmaz hale gelmiştir. Sürdürülebilir tarım sigortalarını gerçekleştirebilmek için öncelikle kalıcı ve sağlıklı bilgi sistemlerinin oluşturulması gerekmektedir. Tarım Sigortalarını doğrudan ilgilendiren ve parsel bazında değişkenlikler gösteren coğrafya, topografya, toprak, tarım ve meteoroloji verilerinin, sigorta verileri ile entegrasyonu ve bu entegrasyonun etkileşimli haritalar üzerinde görüntülenmesi, incelenmesi, görsel olarak

sorgulanması, analizi ve raporlanması amacıyla TARSİM tarafından TARGİS projesinin uygulanması planlanmaktadır (Bora, 2008: 65).

Bu proje ile (Bora, 2008: 65):

- Dolu, don, yağmur, sel-su baskını ve kuraklık gibi meteorolojik karakterli risklerin her birinin en küçük coğrafi birimler bazında hasar sıklıklarının ve bitkisel ürünlerde meydana getirdiği hasar düzeylerinin tahmin edilmesi,
- Risk haritalarının hazırlanması,
- En uygun teminat koşullarının belirlenmesi,
- Tüm meteorolojik karakterli riskler için prim tarifelerinin daha sağlıklı belirlenebilmesi,
- Hasar tespitlerinin planlanması, yürütülmesi ve sonuçlandırılması süreçlerinin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi,
- Bütün risk faktörlerinin en kritik veri grubu olan mülkiyet ile ilişkilendirilmesi ve karar üretilen bir entegre sisteminin oluşturulması hedeflenmektedir.

3.2.6. Türkiye’de Tarım Sigortacılığında TARSİM Öncesi ve Sonrası Uygulamalar ve Türkiye’nin Dünya’daki Yeri

Gelişen ekonominin en önemli bileşenlerinden biri tarım sektörüdür. Bir ülkenin GSMH’ sı içinde tarım sektörünün payına bakılarak ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında fikir üretmek mümkündür. Örneğin, Türkiye’de tarım sektörü büyük bir potansiyele sahip olup, ülke kalkınmasına değişik yollardan katkı yapmaktadır. Tarım sektörü ülke nüfusunun zorunlu gıda maddeleri ihtiyacını karşılaması, sanayi sektörüne hammadde sağlaması, sanayi ürünlerine talep yaratması, ulusal gelir ve dış satıma katkıları ile büyük öneme sahiptir (Yalçınkaya ve diğerleri, 2006, s.98).

Türkiye’de tarım sektörü yukarıda da anlatıldığı gibi, nüfusun gıda maddeleri gereksinimini karşılaması, tarıma dayalı sanayinin hammadde kaynağını oluşturması, belli bir kesime istihdam olanağı sağlaması, dışa bağımlılığın önlenmesi ve ödemeler dengesi üzerinde önemli etkilerinin olması vb. nedenlerle, ekonomide stratejik rol ve işlevini korumayı sürdürmektedir. Türkiye nüfusunun yüzde 26’sı tarım sektöründe yer almaktadır.

2007 yılı verilerine göre; sektörün toplam istihdam içerisindeki payı yüzde 27,3 dür. Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH) içerisindeki payı ise yüzde 7,7'dir. 107.2 milyar dolar olan 2007 yılı ihracatının yüzde 9,1'i yani 9.769 milyar doları tarımdan sağlanmaktadır. 170 milyar dolar olan 2007 yılı genel ithalatının yüzde 5,8'i tarım ürünleri ithalatıdır. Bu verilere bakıldığında tarımın, ülkemiz ekonomisinde göz ardı edilemeyecek kadar, stratejik bir öneme sahip olduğu ortaya çıkmaktadır (TARSİM Faaliyet Raporu, 2008: 13).

Türkiye, tarım alanları bakımından dünyada 24'üncü, AB'de ise 1'inci; buğday üretiminde dünyada 8'inci, AB'de 1'inci; pamuk üretiminde dünyada 6'ncı, AB'de 1'inci; toplam sebze üretiminde dünyada 2'inci, AB'de 1'inci sırada yer almaktadır. Türkiye'nin tarımsal üretimde dünyadaki yerine ayrı ayrı ürünler olarak bakıldığında da Türkiye kayısı, incir, fındık, kiraz, ayva ve nar üretiminde dünyada 1'inci sırada, nohut, salatalık, karpuz üretiminde 2'nci sırada, patlıcan, Antep fıstığı, biber, mercimek ve domates üretiminde 3'üncü sırada, zeytin ve soğan üretiminde 4'üncü sırada ve şekerpancarı üretiminde 5'inci sıradadır. Ayrıca Türkiye, çay, elma, üzüm, tütün, pamuk, greyfurt, buğday, çavdar üretiminde de ilk 10'dadır. Konuya Türkiye'nin hayvan varlığı açısından bakıldığında da Türkiye; sığır sayısında dünyada 25'inci, AB'de 3'üncü; koyun sayısı dünyada 9'uncu, AB'de 2'nci; keçi sayısında dünyada 20'nci, AB'de 1'inci; kovan sayısında dünyada 4'üncü, AB'de 1'inci; manda sayısında ise, dünyada 19'uncu, AB'de 2'nci sırada yer almaktadır. Türkiye'nin, sahip olduğu ekilebilir tarım alanlarının büyüklüğü de yaklaşık 26 milyon hektardır (TARSİM Faaliyet Raporu, 2008: 13).

Bütün bu açılardan baktığımızda Türkiye'de tarım sigortasının ne kadar gerekli olduğu ve tarımsal üretimin sağlıklı ve istikrarlı bir şekilde devam etmesinin gerekliliği çok net ortadadır.

Türkiye'de tarım sigortalarının gelişimine baktığımızda daha önce de anlatıldığı gibi 1920'li yıllardan veya cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar devlet tarafından yapılan çeşitli girişimler söz konusudur. Devlet tarım sigortasıyla ilgili kanun çıkarmak için bu süre zarfında defalarca girişimlerde bulunmuş, fakat bu girişimler her defasında gerçekleştirilememiştir. Bu nedenden dolayı da Türkiye'de tarım sigortası uygulamaları özel şirketlerin devreye girdiği 1956 yılına kadar hep düşünce ve tasarı aşamasında kalmıştır. 1956 yılında ise başta şeker sigorta olmak üzere, sonraki yıllarda da başak

sigortanın katılımıyla Türkiye’de ilk defa tarım sigortasına ilişkin uygulamalar görülmeye başlanmıştır. Bu şirketler dolu sigortası ve hayvan hayat sigortası alanında çalışmalar yapmışlardır. Başlangıçta sadece şekerpancarı üretilen illerde uygulanmasına rağmen, daha sonraları diğer sigorta şirketlerinin de bu alanda faaliyet göstermeye başlamasıyla sigorta konusu ürün sayısı, diğer bazı tarım ürünlerinin de sigortaya konu olmasıyla artış göstermiştir. Fakat Türkiye gibi tarımsal üretimin, ülke ekonomisindeki yeri oldukça yüksek olan, nüfusunun %26’sı kırsal kesimde yaşayan, toplam istihdam içerisinde tarımsal istihdamın payının yaklaşık %27’ler civarında olduğu bir ülkede, birkaç özel şirketin, birkaç tarım ürününü ve bazı temel riskleri kapsayan tarım sigortası uygulamaları doğal olarak yetersiz kalmıştır. Tarım sigortası konusunda özellikle devletin ilgisizliği 1980’li yıllara kadar devam etmiştir. Fakat daha sonra konunun önemi anlaşılacak, düzenli ve sürekli bir tarımsal üretimin sağlanması için çiftçinin emeklerini yok eden doğal afetlerle savaşta en büyük silah olan tarım sigortası konusunda devlet tarafından somut adımlar atılmaya başlanmıştır. Atılan bu adımlar sonucunda da önce 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı kurulmuş ve 10 yıl boyunca şu anki mevcut sistemin alt yapısı oluşturulmuştur. Sonuçta da Tarım Sigortaları Kanununu yürürlüğe girmiş ve Türkiye’de tarım sigortaları havuzuyla yeni ve modern bir döneme girilmiştir.

Havuz sistemiyle birlikte devlet- özel sektör işbirliği sağlanarak çok sayıda risk ve çok sayıda ürün teminat altına alınmıştır. Özellikle 1950’lerde başlayan ve 1995 yılında kadar devam eden süreçte özel şirketlerce uygulanan klasik tarım sigortası uygulamalarında ki en büyük sorunlardan birisi sigortalanan ürün çeşidinin az olması ve sigortalanan ürünlerinde sadece belirli risklere karşı sigortalabilmesidir. Bu yüzden klasik uygulamalarda tarım sigortası ürünleri, dolu sigortası, don sigortası gibi ürünün sigortalandığı riskin adıyla anılmaktaydı. Fakat yeni sistemde MPCİ uygulamasıyla artık birçok ürün birden çok riske karşı sigortalanamaktadır. Bu durumun temelindeki unsur ise şudur; klasik uygulamalarda sigorta şirketleri sigortaladıkları riskleri tek başlarına üstlenmek zorundaydılar. Durum böyle olunca da sigorta kapsamına alabildikleri risk unsurları sınırlı olmaktaydı. Çünkü tarım alanları bir anlamda üstü açık birer fabrika oldukları için her an her türlü doğal tehlike ile karşı karşıyaydı. Fakat yeni sistemle birlikte tarım sigortaları havuzunun oluşturulmasıyla, tek bir sigorta şirketinin üstlenemeyeceği kuraklık, dolu, don gibi doğal riskler, havuza katılan sigorta şirketleri ve çiftçiler sayesinde teminat kapsamına alınabilmektedir. Yine yeni sistemde devlet çiftçilerin sigorta

primlerini sübvans ederek çiftçilere yardımcı olmaktadır. Böylelikle geliri ne olursa olsun tüm çiftçiler tarım sigortasından yararlanabilmektedirler. Devletin sağladığı prim sübvansiyonlarının miktarı ise her sene ayrı olarak belirlenmektedir. Fakat bu oran mevcut sistem başladığından beri devlet tarafından her sene %50 olarak belirlenmiştir.

Yeni sistemle birlikte değişen en önemli konulardan bir tanesi de tarım sigortasına ilişkin yapılan altyapı, eğitim ve bilinçlendirme gibi çalışmalardır. Tarım sigortalarının uzun yıllar Türkiye’de gelişme kaydedememesinin başlıca nedenleri; sigorta sektörünün öz kaynaklarının yetersiz oluşu, kapasite eksikliği, reasürans temininde ki zorluklar, teknik yetersizlik, eğitilmiş personel açığı, tarımı tehdit eden risklerin çok, çeşitli ve doğal nitelikte olması, tarım sigortası yaptıracak olan kitlenin ekonomik imkanlarının sınırlı olması, sigorta kültürünün gelişmemiş olması, v.b. şeklinde özetlenebilir. İşte bu sorunlar temel alınarak havuz işleticisi şirket TARSİM tarafından birçok çalışma yapılmaktadır. Öncelikle TARSİM Türkiye’nin dört bir yanında bilinçlendirme toplantıları yapmaktadır. TARSİM, çiftçilerin tarım sigortasına ilişkin farkındalıklarını artırmak amacıyla bölge koordinatörlükleri aracılığıyla çalışmalar yapmaktadır. TARSİM bugün Ankara, Adana, Antalya, Giresun, Malatya ve Manisa da ki bölge koordinatörlükleri, kuruluşunda sayısı 9 olan fakat bugün sayısı 23’e kadar çıkmış olan üye sigorta şirketleri ve 6 binden fazla acente ile Türkiye’nin her yerinde çiftçi ile buluşmaktadır. Ayrıca yılda 3 dönem bitkisel sigortalar konusunda, 3 dönemde havyan hayat sigortası konusunda eksper kursları düzenlemektedir. TARSİM teknolojik alt yapı konusunda da çalışmalar yapmaktadır. bu çalışmalar sonucunda sigorta primleri için online prim hesaplama işlemlerinin yapılabileceği, müşterilerin kimlik numaralarıyla, müşterilere ilişkin tüm bilgilerin öğrenilebileceği teknolojik bir altyapıya sahiptir. Uydu görüntüleri ve meteorolojik bilgilerden yararlanılarak risk haritaları düzenlenmekte ve bu haritalara göre teknik hesaplamalar yapılmaktadır. Ayrıca dünyanın en önde gelen reasürans şirketleri ile de görüşmeler yapılmış ve bu şirketlerden biri olan Munich Re ile reasürans antlaşması yapılmıştır (TARSİM Faaliyet Raporu, 2007: 22; TARSİM Faaliyet Raporu, 2008: 13).

Türkiye’de tarım sigortalarının gelişimine rakamsal olarak da bakacak olursak tarım sigortalarının geçmişteki durumu ve tarım sigortaları havuzunun kurulmasından sonraki durumunu daha iyi irdeleyebiliriz. Bu amaçla EK-14 ve EK-15’de verilen tablolarda Türkiye’de devlet destekli tarım sigortası ürünlerinin sunulmaya başlandığı 1

Haziran 2006 tarihinden itibaren günümüze kadar olan süreçte, tarım sigortalarının toplam prim üretimleri, hasar/prim oranları, toplam tazminatlar, prim artış oranları ve prim üretimlerinin tarım sigortası branşlarına göre dağılımı ayrı ayrı gösterilmektedir.

Tablolardan da görülebileceği gibi tarım sigortalarının prim üretimlerinde ki artış trendi 2007, 2008 ve 2009 yıllarında da devam etmektedir. Prim üretimlerinin branşlara göre dağılımındaysa, bitkisel ürün sigortasının önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Toplam prim üretiminin yaklaşık %73'ü yani çok büyük bir kısmı bitkisel üretim sigortasından oluşmaktadır. Geri kalan kısmın yaklaşık %23'ü hayvan hayat sigortasından oluşmaktadır. Yani bitkisel ürün sigortası ve hayvan hayat sigortası toplam prim üretiminin yaklaşık %96'sını oluşturmaktadır. Diğer sigorta ürünlerine ilgi, tablodan da anlaşılacağı gibi daha düşük düzeyde kalmıştır.

Tarım sigortaları havuzunun kurulmasından önce tarım sigortalarının gelişimine baktığımızda EK-3 ve EK-4'te verilen tablolardan da görüldüğü üzere, tarım sigortalarının ülkemizde öneminin anlaşılmaya başlandığı, bu konuda bir anlamda uyanış devri diyebileceğimiz 1980'li yıllara gelene kadar, tarım sigortaları prim hacminde düzenli artışlar gözlemlenmekle birlikte çok önemli değişimler görülmemektedir. 1980'li yıllarda ise ilk kez tarım sigortaları prim hacminde ciddi artışlar yaşanmaya başlanmıştır. Özellikle tarım sigortası konusunda ülkede somut adımların atılmaya başlandığı (Tarım Sigortaları Vakfının kurulması) 1995 yılında ise prim hacminde %274,10'luk çok ciddi bir artış göze çarpmaktadır. Nihayetinde de tarım sigortaları kanununun kabul edildiği 2005 yılından beri, tarım sigortası prim hacminde %100'ün üzerinde bir artış söz konusudur. Bütün bunlardan da özellikle bu yıllarda tarım sigortalarına olan ilginin arttığı sonucu çıkartılabilir.

Ülkemizde tarım sigortalarının hasar/prim oranlarının gelişimi incelendiğinde ise, hasar/prim oranlarının genellikle hep istikrarlı gittiği görülmektedir. 1972, 1996, 1997 ve 2003 yıllarında %100'ü aşan anormal oranlarda gözlenen artışlar hariç, hasar/prim oranları yaklaşık %65'ler civarında seyretmektedir. Tarım sigortalarında en uygun hasar/prim oranının %50 ile %75 arasında olduğu düşünüldüğünde, Türkiye'de özellikle bu konuda bir problem olmadığı söylenebilir. Tarım sigortaları havuzu kurulduktan sonraki yıllar için hasar/prim oranları da yine 2007 ve 2008 için sırasıyla %79,8 ve %51,6'dır. Bu oranlar

istenen veya istenene yakın oranlardır. Tarım sigortalarını, tarım sigortası yapan şirketlerin sayısı açısından incelediğimizde de yeni sistemle birlikte gözle görülür bir artış olduğu söylenebilir. 1963 yılında ülkede tarım sigortası yapan toplam şirket sayısı sadece 2 iken, 2005 yılına gelindiğinde bu sayı 17'ye kadar yükselmiştir. 2005'den günümüze kadarda bu sayı 23'e kadar çıkmıştır ve tarım sigortaları konusunda ülkedeki bilinç arttıkça, bu sayıda ki artışın devam edeceği söylenebilir (Çetin, 2007: 39-41).

Yukarıda da değinildiği gibi Türkiye'de 1995 yılı sonrasında ve özellikle de 2005 yılında Tarım Sigortaları Kanunu'nun çıkartılması ve havuz sistemine geçilmesinden sonra tarım sigortası konusunda geç de olsa önemli adımlar atılmaya başlanmıştır ve hala önemli ilerlemeler sağlanmaya devam etmektedir. Fakat özellikle son yıllarda hızlanan tüm bu çalışmalara rağmen tarım sigortası Türkiye'de henüz istenen düzeye ulaşamamıştır. Öyle ki üretiminde dünya devi olunan kayısı, incir, fındık, kiraz, ayva ve nar ürünlerinin ülkede toplam prim üretimi içerisinde ki yeri sadece yaklaşık %30 civarındadır. Yine bu ürünlere ilişkin poliçe sayısının toplam poliçe sayısı içerisinde ki yeri de sadece yaklaşık %20'dir. Türkiye'de toplam tarım alanlarının sadece yaklaşık %2'sinin sigortalı olduğu düşünülürse bu rakamların ne kadar yetersiz olduğu görülecektir (TARSİM Faaliyet Raporu, 2008: 13).

Tarımda birçok üründe ve alanda dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olmamıza rağmen ülkemizde tarım sigortalarının yaygınlığı oldukça düşüktür. Ülkemizde toplam tarım alanlarının sadece yaklaşık %2'si sigortalı durumdadır. Dünyada ise bizden tarımsal üretim açısından çok geride olan birçok Avrupa ve dünya ülkesinde tarım sigortasının yaygınlık düzeyi bize göre çok daha yüksektir. Örneğin daha önce tarım sigorta sistemleri ayrı ayrı anlatılan ülkelerden; Almanya'da sigortalı alanların oranı %43'dür. Aynı şekilde EK-1'de de görüldüğü üzere bu oran Avusturya'da %78, İtalya'da %8, Portekiz'de %22, İsveç'te %60 ve İngiltere'de %7'dir. Sigortalı tarım alanlarının oranı bakımından önde olduğumuz çok az ülke mevcuttur. Bunlarda Letonya, Litvanya, Estonya ve Finlandiya gibi ülkelerdir. Bu ülkelerde sigortalı tarım alanların oranı %1 veya daha düşüktür. Avrupa dışındaki diğer dünya ülkelerinde de durum benzerdir. ABD'de sigorta alanların oranı %70'in üzerindedir. Yaşadığı aksaklıklar nedeniyle son 20 yılda beş kere sistem değişikliğine gitmiş olan Meksika'da bile sigortalı tarım alanlarının oranı yaklaşık %8'dir.

Bu anlamda, Türkiye’de tarım sigortasının gelişimi için sigortanın zorunlu hale getirilmesi düşünülebilir. Devlet, belirli kategoride ki risklerin, ürünlerin ve çiftçilerin sigortasına bir şekilde katkıda bulunuyorsa, bu kategori için programın zorunlu olmasını isteyebilir. Örneğin, Japonya’da belirli kategoride ki çiftçiler için tarım sigortası zorunludur. Bu çiftçiler hastalıklara ve zararlılara karşı sigorta kurumunun ücretsiz bitki koruma hizmetini almaktadırlar. Bu durum hem çiftçinin ürününde verimliliği artırmakta hem de sigorta şirketinin ödeyeceği tazminat miktarını azaltmaktadır. Bu konuda bir diğer bakış açısı da; madem ki tarım sigortası kırsal kesimin ve bir bütün olarak tarımsal ekonominin yararına aynı zamanda sosyal bir politikadır, o halde trafik sigortası ve deprem sigortası gibi doğal risklerinde zorunlu sigorta kapsamına alınmasının düşünülebileceği şeklindedir. Zorunlu sigorta sisteminin bazı avantajları şöyle sıralanabilir (Tümtaş, 2007: 67):

- Teknik ve mali açıdan zorunlu sigorta programının yürütülmesi daha kolaydır,
- Yüksek riskli ürün, alan ve tehlikelerin seçimi önlenir,
- Sigorta masrafları ve prim fiyatları daha düşük seviyeye iner,
- Daha yüksek düzeyde çiftçi katılımı sağlanır.

Zorunlu sistemin bu avantajlarına karşın uygulanmasında ciddi güçlükleri vardır. Diğer sigorta branşlarından farklı olarak, tarım sigortasında hasarların yapısı çok karmaşık olup, aynı hasar bölgesinde hasarın büyüklüğü ve sıklığı, hasarlı alanlar, ürünlerin çeşitleri, toprak ve iklim koşullarına bağlı olarak çok büyük farklılıklar gösterebilmektedir. Dolayısıyla ürün sigortalarında geçmiş yılların hasar kayıtlarına bakılarak her bölge için uygun prim fiyatları kolayca belirlenemez. Bu nedenle, hasarların sık olmadığı ve şiddetli olmadığı bölgelerde ki çiftçiler fiyatları yüksek bulacaklarından zorunlu sigorta sistemine katılmakta memnun kalmayacaklar ve şikâyet edeceklerdir. Ayrıca zorunlu sigorta programına çiftçilerin katılımı otomatik olarak sağlandığı düşünülse de, çok sayıda çiftçi primleri ödeyemeyecek veya ödemek istemeyecektir. Teminat başlamadan önce primlerin ödenmesi gerektiğinden, primlerini herhangi bir nedenle ödemeyen çiftçiler, bir hasar halinde, tazminat hakkından mahrum kalacağı için sigorta sisteminin dışında kalacak ve bunun sonucu olarak zorunlu sigorta programı çökmek zorunda kalabilecektir. Öyleyse bu durumda yapılması gereken şu an iyi işleyen ve sorumsuz giden tarım sigortası sistemimizi geliştirmek ve daha iyi hale getirmektir (Tümtaş, 2007: 68).

Sistemin daha iyi hale getirilebilmesi içinde şu noktalara dikkat edilmesi gerekir (Tümtaş, 2007: 70):

- Devletin ekonomik kaynaklarının sınırlı oluşu,
- Doğal risklerin prim fiyatlarının çiftçilerin ödeyemeyeceği kadar yüksek oluşu,
- Geleneksel sigorta uygulamasında doğal risklerin hasar tespit masraflarının yüksek oluşu,
- Sigorta şirketlerinin mali kapasitesinin yeterlilik durumu,
- Primlerin peşin toplanmasındaki zorluklar,
- Özel reasürans teminindeki güçlükler,
- Sistemin sigorta prensiplerine göre çalışması gerekliliği,
- Uzun dönemli sağlıklı ve yeterli verilerin olmayışı,
- Çiftçi bilgi kayıt sisteminin henüz kullanılabilir durumda olmayışı,
- Devletin primlere yapacağı katkının miktarı ve sürekliliği,
- Devletin reasürans desteğinin şekli ve sürekliliği,
- Koasürans Havuzu oluşturulmasının gerekliliği,
- Sigorta ile ilgili alınacak kararlarda ve uygulamalarda kısa dönemli politik etkilerin önlenmesi,
- Kırsal kesimde eğitim ve yayın çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmesinin gerekliliği,
- Kırsal kesimdeki yoksulların sigorta sistemine entegre edilebilmesi sorunu,
- Kararların alınışında ilgili tüm kesimlerin işbirliğinin sağlanmasının gerekliliği.

Tarım sigortalarının gelişimini sağlamak için ayrıca diğer ülke uygulamalarının da incelenmesi ve bu konuda karşılaşılabilecek, politik riskler, belirli risklerde yoğunlaşma ve underwriting¹⁵ gibi muhtemel sorunlara da dikkat edilmesi gerekir.

Çeşitli ülkelerde devletlerin tarım sigortası sistemine katılımı sonucunda ortaya çıkabilen başlıca başarısızlık nedenleri genel olarak şunlardır (Tümtaş, 2007: 71-72):

a) Sigortalanamayan risklerin mütemadiyen sigorta edilmeye çalışılması

¹⁵ Yazım riski anlamına gelmektedir.

- b) Çiftçinin karşılayamayacağı miktarda prim ödemesi gerektiren ve çok sık görülen tehlikelerin sigorta edilmesi
- c) Çok sayıda küçük çiftliğin sigorta edilmesi ve bu nedenle yüksek yönetim maliyetlerine maruz kalınması

Yukarıda belirtilen nedenlerin dışında başka faktörlerde başarısızlığa yol açabilmektedir. Bunlardan birisi, devletin sigortalının finansal kapasitesine garanti altına alan teşvik problemidir. Devletin bütün kayıpları otomatik olarak karşıladığını bilen sigorta personeli, çiftçilerin alacaklarını şişirerek (yüksek göstererek) ve evrakları tahrif ederek, dolandırıcılık yapabilmektedirler. Daha önce de anlatılan Meksika'nın ANAGSA programı bu hususta çok güzel bir örnek teşkil etmektedir. ANAGSA'nın Şubat 1990'da feshedilmesinden önce Meksikalı sigortacıların gevşek davranmalarından dolayı son 3 yılın her birinde sigortalanmış alanlardan %75 daha fazla miktarda tazminat tutarı dosyalara işlenmiştir. Sonuçta tarımsal kalkınma bankası BANRURAL bu işlemlerden dolayı çok büyük bir yükün altına girmiş ve sistem çökmüştür.

Bir diğer başarısızlık sebebi ise hükümetlerin, kamuya bağlı sigorta şirketlerini politik nedenlerle zayıflatmasıdır. Bu duruma örnek verecek olursak yine Meksika'da tarımsal sigortalara ödenen toplam tazminatlarla, hükümet seçimleri arasında kuvvetli bir istatistiksel ilişki mevcuttur. Ödenen tazminatların miktarı seçimlerden hemen önce ve seçimler esnasında artmakta, ondan sonraki süreçte ise aynı hızla azalmaktadır. Bu durum sadece Meksika için değil birçok ülke için benzerdir. Hükümetlerin birçok ülkede ve sadece tarım sigortası alanında değil birçok farklı alanda seçim dönemlerinde politik amaçlı olarak değişik bazı uygulamalara gittiği bilinmektedir.

Kamuya ait veya kamunun içinde bulunduğu sigorta programlarının devletten finansal destek sağlamadan ayakta kalabilmesi neredeyse imkânsızdır. Bu durum, yukarıda da belirtildiği gibi bazı konularda devlete çok büyük mali yükümlülükler yükleyebilmektedir. Fakat belirtilen bu problemlere dikkat edildiği takdirde devletin içinde bulunduğu sigorta sisteminin sağlıklı ve faydalı bir şekilde işlemesi mümkündür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarım sektörü, bütün dünyada yapısı gereği doğal, sosyal ve ekonomik risklerden önemli derecede etkilenmektedir. Özellikle dolu, don, kuraklık, sel vb... doğal riskler üstü açık bir fabrika olan tarım sektörüne çok ciddi zararlar verebilmektedir. Bahsedilen bu doğal riskler, son yıllarda bütün dünyayı etkisi altına alan küresel ısınma nedeniyle çok ciddi artışlar görülmektedir. Ayrıca bilim adamları tarafından yapılan araştırmalar da bu artışların devam edeceğine işaret etmektedir. Yapılan araştırmalar, 2050 yılına kadar bütün dünyada dolu olaylarında %10 ila %30, kuraklık olaylarında %20 ila %30 ve salgın hastalıklarda ise %15 ila %30 oranlarında artış yaşanacağına işaret etmektedir. Tarımın gerek dünya nüfusunun beslenmesindeki rolü gerekse de ülke ekonomilerine yaptığı katkı göz önüne alındığında, maruz kaldığı risklerin etkilerinin en aza indirilmesinin önemi ve gerekliliği daha net anlaşılmaktadır. Tarım sektörünün maruz kaldığı risklerin etkilerini azaltabilmek ancak bu risklerin doğru bir şekilde yönetilmesiyle mümkündür. Tarım sektörü için en önemli risk yönetim aracı da tarım sigortasıdır.

Tarım sigortası, üreticileri, tarımdaki risk ve belirsizliklerden dolayı meydana gelebilecek zararlara karşı güvence altına alan bir sistemdir. Tarım sigortası, tarım sektörünün ve kırsal kesimin bütün sorunlarına çözüm olmamakla birlikte, sektörün sağlıklı bir şekilde gelişimini sağlayabilecek niteliktedir. Tarım sigortası üreticinin geçim kaynağı olan bitkisel ürünleri ve hayvanları çeşitli risklere karşı teminat altına alarak üreticinin gelirinde meydana gelebilecek dalgalanmaları ortadan kaldırır ve üreticiyi daha fazla üretmek yönünde teşvik eder. Bunun sonucunda da sağlıklı ve düzenli bir tarımsal üretimin sağlanmasına katkıda bulunur. Ayrıca tarım sigortası üreticinin mali gücünde meydana gelecek azalmaları karşılayarak tarım işletmesinde mali dengeyi sağlayan sosyal ve ekonomik bir araçtır. Tarım sektöründe üreticiler ne kadar önlem alırsa alsınlar doğal afetleri engellemeleri mümkün değildir. Bu nedenle üreticiler bu risklerin etkilerini azaltabilmek için polikültür tarıma yönelebilmektedirler. Fakat polikültür tarım ihtisaslaşmayı engellemektedir. Tarımda verimliliğin artması da ihtisaslaşma ile mümkün olduğundan bu yönde alınacak en modern ve sağlıklı önlem tarım sigortalarıdır. Bütün bu

özelliklerinden dolayı başta gelişmiş ülkelerde olmak üzere, birçok ülkede tarım kesimine yönelik, vergi muafiyeti, düşük faizli kredi, doğal afet yardımları gibi devletlere doğrudan mali yük getiren uygulamaların yerini artık tarım sigortası almış durumdadır ve tarım kesimine yönelik yapılan yardımlar da tarım sigortası aracılığıyla yapılmaktadır.

Türkiye’de ise; tarım sektörü gerek ekonomik olarak gerekse de nüfusun gıda ihtiyacının eksiksiz olarak karşılanması açısından önemli bir yere sahiptir. Ülkemiz nüfusunun %26’sı tarım sektöründe yer almaktadır. Ayrıca Türkiye birçok tarım ürününün üretiminde dünya’nın önde gelen ülkeleri arasındadır. Bu bakımdan Türkiye tarım sigortası açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Tarım sektörünün ülkemiz açısından bu kadar önemli olması tarımsal üretimin ülkemizde sağlıklı ve düzenli bir şekilde sürdürülmesinin önemini daha da artırmaktadır. Tarımsal üretimin ülkemizde istikrarlı bir şekilde sürdürülebilmesi için ise ülkemizde, üreticinin üretimini çeşitli risklere karşı koruyan ve üreticilerin zararlarını tazmin eden sağlam bir tarım sigortası sisteminin gerekliliği çok açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de tarım sigortacılığının gelişimine baktığımızda, ülkemizde uzun yıllar ülkedeki önemine rağmen tarıma ve tarım sigortasına gerekli önem verilmemiştir. Devlet bu konuda çeşitli yasa tasarımları hazırlamış fakat yıllarca somut bir adım atamamıştır. Bu yüzden 1980’li yılların sonlarına kadar Türkiye’de tarım sigortası özel şirketlerce kısıtlı düzeylerde gerçekleştirilebilmiştir. 1980’li yılların sonlarına doğru konuya gerekli önemin verilmeye başlanması ve yapılan çalışmalar sonucunda 1995 yılında Tarım Sigortaları Vakfı kurulmuştur. Tarım Sigortaları Vakfı, Tarım Sigortaları Kanunu’nun çıkartılmasına kadar olan on yıllık süreçte Başbakanlık, Hazine Müsteşarlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Üniversiteler, TSRŞB gibi ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak, tarım sigortaları hakkında, ülke genelinde elde edilen verilerin değerlendirilmesi, hasar tespitlerinin koordinasyonu vb... konularda teknik çalışmalar yaparak, bilimsel araştırma ve incelemelerde bulunarak, konu ile ilgili eğitim, yayın ve tanıtım çalışmaları yaparak tarım sigortası branşında faaliyette bulunan sigorta şirketlerine destek vermiştir. Ayrıca vakıf yine bu sigorta şirketleri ile birlikte risk inceleme organizasyonu, veri bankası oluşturma, coğrafi bilgi sistemleri, risk analizi ve aktüerya gibi konularda altyapı çalışmaları yaparak bugünkü sistemin temellerini oluşturmuştur.

Yapılan bütün bu çalışmalar sonucunda, konu ile ilgili farklı ülke uygulamalarının da incelenmesi ve değerlendirilmesiyle 2005 yılında Tarım Sigortaları Kanunu çıkartılmıştır. 2006 yılında da Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM faaliyetlerine başlamıştır.

Türkiye’de yeni sistem belirlenirken, incelenen çeşitli ülke örneklerinden İspanya’nın tarım sigortası sistemi ülkemize daha uygun olacağı düşünülerek model olarak alınmıştır. İspanya bu konuda ABD ile birlikte dünyanın en gelişmiş sistemine sahiptir. İspanya’da nerdeyse tüm risk ve ürünler AGROSEGURO tarafından tarım sigortası kapsamına alınmıştır. İspanya’daki sistem model alınarak oluşturulan yeni sistemle birlikte Türkiye’de tarım sigortası konusunda önemli gelişmeler sağlanmıştır. Yeni sistemle tarım sigortalarına ilişkin tüm kararlar tüm ilgili tarafların işbirliği ile sağlıklı bir şekilde alınmakta ve Türkiye’de tarım sigortasının gelişimi için önemli çalışmalar yapılmaktadır. Ayrıca, devletin tarım sigortasına aktif katılımı sağlanarak etkin bir kamu-özel işbirliği sağlanmıştır. Türkiye’de Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM’in kurulması ve faaliyete geçmesiyle, bir sigorta şirketinin tek başına üstlenemeyeceği dolu, don, kuraklık, salgın hastalık gibi riskler artık teminat kapsamına alınmaya başlanmıştır. Dolayısıyla birçok ürün, TARSİM tarafından sunulan ve havuza üye sigorta şirketleri tarafından ticarileştirilen sigorta poliçeleri aracılığıyla birçok riske karşı korunmaktadır. Sistemde devletin de etkin rol oynayarak Tarım Sigortaları Havuzuna prim ve reasürans desteği sağlamasıyla, mali gücü zaten kısıtlı olan çiftçilerin uygun imkanlarla tarım sigortası ürünlerinden yararlanabilmesi sağlanmıştır. Devlet, özellikle yaptığı %50’ye varan prim yardımları ve verdiği teminat güvencesiyle çiftçileri, tarım sigortası sistemine katılmaları yönünde teşvik etmektedir.

Bütün bunların yanı sıra Türkiye’deki yeni sistem TARSİM tarafından yapılan çalışmalarla sürekli desteklenmektedir. TARSİM tarafından sistemin sağlamaştırılması ve tarım sigortasının ülkede yaygınlaştırılması için; çeşitli ülke örneklerinin sürekli olarak incelenmesi, hasar tespitlerinin zamanında ve doğru yapılabilmesi için eksper kursları düzenlemesi, çiftçilerin tarım sigortasından daha rahat yararlanabilmeleri için gerekli teknolojik altyapının oluşturulması, uydu görüntüleri ve meteorolojik bilgilerden yararlanılarak risk haritalarının oluşturulması ve bu haritalardan yararlanılarak teknik hesaplamaların yapılması gibi çalışmalar yapılmaktadır. TARSİM tarafından yapılan

çalışmalar sonucu Türkiye’de tarım sigortası prim hacminde önemli artışlar gözlemlenmiştir. 2005 yılı ile kıyaslandığında tarım sigortası prim hacminde %100’ün üzerinde bir artış söz konusudur. Bu durum Türkiye’de tarım sigortasına olan ilginin arttığını göstermekle birlikte, aslında farklı ülkelerle kıyaslandığında tarım sigortası ülkemizde istenen düzeye hala ulaşamamıştır.

Tarım sigortasında çeşitli ülkelerin sigorta sistemleri incelendiğinde şu özellikler dikkat çekmektedir:

Tarım sigortaları bazı ülkelerde özel, bazı ülkelerde devlet ve bazı ülkelerde ise hem özel hem devlet kuruluşları tarafından ortaklaşa yapılmakta ve yürütülmektedir. Örneğin Almanya, Hollanda ve İngiltere’de tarım sigortası özel sektör tarafından yapılmaktadır. İspanya, İtalya, Avusturya, ABD ve Meksika’da ise tarım sigortaları kamu-özel işbirliği şeklinde yapılmaktadır.

Tarım sigortası poliçelerinin kapsadığı ürünler, hayvanlar ve riskler ülkelerin yapısı itibariyle ülkeden ülkeye değişmektedir. Örneğin Almanya’da şeker pancarı ve patates, Fransa’da üzüm bağları, Japonya’da pirinç, buğday, arpa gibi ürünlere ilişkin sigorta uygulamaları daha yoğundur. Çünkü bu ürünler bu Ülkeler için ticari önemi yüksek olan ürünlerdir. İspanya ve ABD’de gibi ülkelerde ise tarım sigortası sistemi çok gelişmiş olduğundan çok geniş bir ürün yelpazesi tarım sigortasının kapsamındadır.

Devlet tarafından yapılan yardımlar, devletin sistemin içinde yer alış şekline göre ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde devlet sisteme dahil olmadan sadece üreticilere doğal afet yardımları yapar. Bazı ülkelerde ise devlet sisteme bizzat dahil olup aktif rol oynayarak, sisteme destekte bulunur.

Yukarıda da değinildiği gibi tarım sigortası farklı ülkelerde farklı şekillerde uygulanabilmektedir. Fakat çoğu ülke bu konudaki altyapı çalışmalarını önceden sağlam bir şekilde kurduklarından ve konuya gerekli önemi verdiklerinden tarım sigortasında önemli ilerlemeler kaydetmişlerdir. Türkiye ise tarım sigortası konusunda daha yeni yeni atılımlarda bulunan bir ülke olduğumuz için henüz bu konuda istenen düzeye ulaşamamış

durumdayız. Örneğin toplam ekilebilir alanlarımızın sadece yaklaşık %2'si sigortalanmış durumdadır ve bu oran birçok dünya ülkesine kıyasla çok düşük bir orandır.

Tarım sigortasının Türkiye'de istenilen düzeye gelememesinin en önemli nedenlerinden birisi, tarım sigortasının ekonomik olarak öneminin üreticiler tarafından yeterli düzeyde anlaşılammış olmasıdır. Üreticiler tarafından tarım sigortasına gerekli önemin verilmemesi de, yapılan tüm çalışmalara rağmen tarım sigortası prim üretiminin yeterli ölçüde geliştirilememesi sonucunu doğurmaktadır. Prim üretimlerinin düşük seviyede kalması da sigorta maliyetlerinin yükselmesine ve sigorta primlerinin olması gerekenden daha yüksek olmasına yol açmaktadır. Bu duruma birde tarım sektöründen elde edilen gelirin diğer sektörlerle oranla daha düşük seviyelerde olması da eklendiğinde tarım sigortasına olan ilgi istenilen düzeye gelememektedir. Tarım sektöründen elde edilen gelirin düşük olması, ülkemizde tarım arazilerinin genellikle küçük ve çok sayıda parselden oluşmasından kaynaklanmaktadır. Yani Türkiye'de tarımsal üretim genellikle çok sayıda küçük çaplı üretici tarafından gerçekleştirilmektedir. Üretimin küçük çaplı üreticiler tarafından yapılması, tarımda verimliliği artıracak teknolojilerin üretimde kullanılmamasına yol açmaktadır. Dolayısıyla tarımda teknoloji kullanımının getireceği maliyet ve verim avantajlarından yararlanamayan üreticiler, küçük parsellerde üretim yaptıkları için büyük miktarlarda üretim yapmanın sağlayacağı avantajlardan da yararlanamadıklarından yüksek maliyetlere katlanmakta ve gelirleri düşük seviyelerde kalmaktadır. Bütün bu nedenlerle birçok üreticide kendine mali yük getireceği düşüncesiyle tarım sigortası yaptırmaktan kaçınmaktadır. Devletin yeni sistemle birlikte çiftçi primlerine sübvansiyon uygulaması bile bu durumu çok fazla değiştirememiştir. Türkiye'de havuz sisteminin daha sağlıklı çalışabilmesi için prim üretim hacminin artması gerekmektedir. Çünkü havuz sistemi, havuzda toplanan primlerle, üreticilerin ve sigorta şirketlerinin tek başlarına karşılayamayacakları hasarların ortak bir şekilde karşılanabilmesi temeline dayanır. Bu bakımdan prim üretiminin düşük seviyelerde kalması, hem yeterli düzeyde riskin teminat altına alınamamasına hem de maliyetlerin artmasına neden olur. Bu nedenle sistemin gelişmesi ve istikrarı açısından tarım sigortasına olan ilginin artması ve sektörün prim hacminin artırılması çok önemlidir. Tarım sigortalarna olan bu ilgisizliğin ortadan kaldırılması ve sektörün prim üretim hacminin istenilen düzeye gelebilmesi için TARSİM tarafından yapılan eğitim ve bilgilendirme

çalışmaları ve devlet tarafından yapılan prim sübvansiyonu gibi uygulamalar, sabırlı bir şekilde uygulanmaya devam edilmelidir.

Tarım sigortaları Türkiye’de daha çok yeni olduğundan bu konuda önemli bir sorun da bu alanda çalışacak nitelikli eleman sayısının henüz yeterli düzeyde olmamasıdır. Sistemin sağlıklı yürütülmesi için bu işin, konu hakkında bilgisi olan nitelikli kimseler tarafından yapılması son derece önemlidir. Aksi takdirde sistem çalışanların işten anlamaması nedeniyle sektöre uğrar. Bu konuda TARSİM’in eğitilmiş personel açığını kapatmak amacıyla düzenlediği eksper kursları, tarım sigortalarına ilişkin temel eğitim programları ve ulusal ve uluslararası seminerler gibi organizasyonları artırarak devam ettirmesi çok önemlidir. Bu sayede sektördeki nitelikli personel açığı kapatılarak sistemin devamlılığı sağlanabilir.

Tarım sektörünün gelişmiş olduğu ülkelerde tarımsal krediler ve tarım sigortaları bir bütün olarak ele alınarak hem üreticilerin hem de kredi sağlayan kuruluşların karşılıklı olarak işbirliği içinde çalışmaları sağlanarak her iki tarafında gelişimi sağlanmaktadır. Örneğin bazı ülkelerde tarım kredisi alabilmek için üreticinin, tarım sigortası yaptırmış olması gerekmektedir. Böylece tarımsal kredilerle tarım sigortaları arasındaki ilişki sağlanarak üretimin devamlılığı ve istikrarı sağlanmaktadır. Türkiye’de ise tarımsal kredi işlemleri ve tarım sigortası arasında bu şekilde bir organizasyon söz konusu değildir. Bu durum da hem tarımsal kredilere ilişkin hem de tarım sigortasına ilişkin sorunların birbirinden bağımsız olarak ayrı ayrı süregelmelerine neden olmaktadır. Fakat tarımsal krediler ve tarım sigortaları bir bütün olarak düşünülerek, ortak olarak çalışmaları sağlanırsa bu iki konuda karşılaşılan farklı sorunlar, birinin açığı diğerinin özellikleriyle kapatılmak suretiyle en aza indirilebilir. Ayrıca bu iki konuda karşılaşılan sorunlara bir bütün olarak bakılacağından zamandan tasarruf edilerek bu konularda kararlar daha hızlı alınmış olur.

Türkiye’de tarım sigortalarına ilişkin bir diğer sorun da, sistemde değerlendirme yapılabilecek, uzun dönemli, sağlıklı ve yeterli verilerin olmayışıdır. Ülkemizde tarım sigortası sistemi henüz çok yeni olduğundan, elde değerlendirme yapılabilecek sadece 2-3 yıllık veri mevcuttur. Bugün TARSİM’in yayınladığı faaliyet raporları ve TSRŞB’de tarım sigortalarına ilişkin 2006, 2007, 2008, 2009 ve 2010 verileri mevcuttur. Fakat 2006 verileri

tarım sigortaları 1 Haziran 2006 tarihinden itibaren uygulanmaya başlandığından sadece 6 aylık verileri kapsamaktadır. 2010 yılı verileri ise iki aylıktır. Bu nedenle 2006 ve 2010 yılı verileri diğer yıllarla karşılaştırma yapılırken yetersiz kalmaktadır. Yani şu an sistem hakkında yorumda bulunulabilecek ve kıyaslama yapılabilecek sadece 2007, 2008 ve 2009 verileri mevcuttur. Bu verilerde sisteme ilişkin sağlıklı değerlendirmelerin yapılabilmesi için yeterli değildir. Yani bu verilerin istatistikî olarak değerlendirilmesi geleceğe yönelik sağlıklı sonuçlar vermeyecektir. Bu konuda Tarım Sigortaları vakfının 1995 yılından beri yaptığı çalışmalar sonucunda elde edilen veriler mevcuttur. Fakat bu veriler sadece bugünkü sistemin daha önceki uygulamalarla kıyaslanması ve değerlendirilmesi açısından yararlı olmaktadır. Bizim bu noktada bahsettiğimiz veri eksikliği yeni sisteme ilişkin veri eksikliğidir. Yeni sistemde tarım sigortaları havuzunun, devletin, üye sigorta şirketlerinin ve TARSİM'in neleri doğru neleri ise yanlış yaptıklarının değerlendirilmesi ve sistemin eksik yönlerinin belirlenmesi açısından bu verilerin çok büyük önemi vardır. Bu nedenle bu verilerin uzun seneler boyunca sağlıklı ve düzgün bir şekilde kaydedilmesi gelecekte sisteme ilişkin daha rasyonel değerlendirmeler yapılmasına imkan tanıyacak ve sistemin istikrarının sağlanmasına yardımcı olacaktır.

Bütün dünyada tarım sigortasının sürdürülebilmesindeki en önemli unsurlardan biriside reasürans konusudur. Reasürans sayesinde üstlenilen riskler dünya piyasalarına dağıtılır. Böylece sigorta şirketleri büyük zararlara karşı korunmuş olduğu için sigorta daha ucuz hale gelir. Türkiye'de de TARSİM, tarım sigortası havuzunun üye sigorta şirketleri aracılığıyla üstlendiği risklerin dünya piyasalarına transferini yapmak amacıyla çeşitli reasürans şirketleriyle, reasürans anlaşması yapabilmektedir. TARSİM bu konuda dünyanın önde gelen reasürans şirketlerinden Munich Re ile reasürans anlaşması yaparak sistemin reasürans ihtiyacını bugün için karşılamıştır. Ayrıca Türkiye'de TARSİM tarafından yeterli düzeyde reasürans desteği sağlanamaması halinde, devlet tarafından, bakanlar kurulunca belirlenen bir oranda Tarım Sigortaları Havuzuna reasürans desteği sağlanmaktadır. Tarım sigortasının ülkemizde gelecekte sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için reasürans konusunda yapılan çalışmalarda istikrar sağlanması önemli bir unsurdur.

Tarım sigortasının zorunlu hale getirilmesi konusu da tarım sigortasının devamlılığı için düşünülen uygulamalardan birisidir. Dünyada zorunlu tarım sigortasının örnekleri

mevcuttur. Örneğin Japonya’da ülke için çok büyük bir öneme sahip olan pirinç, buğday ve arpa ürünleri ve ipek böcekçiliği için sunulan, pirinç, arpa ve buğday sigortası, ipek böcekçiliği sigortası gibi sigorta programlarına katılım zorunludur. Tarım sigortasının zorunlu hale getirilmesi yüksek düzeyde çiftçi katılımı sağlanacağından, sigorta masraflarının ve prim fiyatlarının daha düşük seviyelere inmesini sağlayabilmektedir. Bu durumun tam olarak sağlanabilmesi için otomatik olarak sigorta sistemine katılımı sağlanan çiftçilerin üzerlerine düşen görevi, yani prim ödeme yükümlülüklerini eksiksiz bir şekilde yerine getirmeleri gerekmektedir. Fakat Türkiye’de çiftçilerin gerek konuya olan ilgisizliği gerekse de ekonomik durumlarının yetersiz düzeyde olması nedeniyle primlerini ödememeleri veya ödemek istememeleri yüksek bir ihtimaldir. Primlerini eksik ödeyen çiftçilerinde zorunlu sigorta sisteminde, olası bir hasar halinde tazminat alma hakkından mahrum kalacak olmaları zorunlu sigorta sisteminin sekteye uğramasına neden olacaktır. Bu nedenle Türkiye’de tarım sigortasının gönüllü olması ve bu haliyle çiftçilerin sisteme katkısının sağlanması daha doğru bir uygulama olacaktır.

Türkiye’de tarım sigortalarının gelişimi için, dünyadaki diğer tarım sigortası uygulamalarının da sürekli takip edilmesi çok önemlidir. Dünyada bir çok ülke bu konuda bizden daha eski ve daha sağlam sistemlere sahip olduğu için bu ülkelerin tecrübelerinden yararlanmak ve özellikle tarihsel süreç içerisinde düşmüş oldukları bazı hatalara düşmemek adına dünya örneklerinin iyi irdelenmesi gerekmektedir. Bu anlamda dünyada bu konuda en çok düşünülen yanlışlıklar şunlardır; tarım sigortalarının politikaya alet edilmesi, sigorta sisteminde yapılan sahtekârlıklar ve yeterli teknik araştırma yapılmadan birçok riskin teminat altına alınmasıdır.

Bir tarım sigortası sisteminde yeterli teknik araştırma yapılmadan, ülkede risklerin, hangi bölgelerde hangi sıklıkta oluştuğunu dikkate almadan, sigortalanamayacak birçok riskin sigorta kapsamına alınması sistemi ister istemez zarara uğratacak ve sistemin başarısız olmasına yol açacaktır. Bu nedenle tarım sigortasının teminat kapsamına alınacak risklere ilişkin gerekli araştırmaların ve çalışmaların yapılması ve kapsama alınacak risklerin yapılan bu çalışmalara dayandırılarak değerlendirilmesi, tarım sigortası sisteminin başarısı için önemli bir unsurdur.

Tarım sigortası sistemi de örneğin bankalar gibi bazı dolandırıcılık olaylarına açıktır. Sistem kötü niyetli bazı çalışanlar tarafından suistimal edilerek zarara uğratılabilir. Bu durumun en çarpıcı örneği Meksika'da yaşanmıştır. Meksika da ANAGSA sistemi, sistemdeki sigorta çalışanlarının yaptığı dolandırıcılıklardan dolayı çökmüştür. Devletin bütün kayıpları tanzim ettiğini ve sistemin denetiminin yeterli olmadığını bilen sigorta çalışanları, çiftçilerin sigorta evraklarını tahrif ederek haksız kazanç elde etmiş ve sistemi karşılanması mümkün olmayan zararlarla karşı karşıya bırakmıştır. Bu nedenle tarım sigortası sisteminin iyi bir şekilde denetlenmesi de sistemin başarılı olması için önemlidir.

Hükümetlerin, özellikle kamuya bağlı sigorta şirketlerini politik amaçları doğrultusunda kullanarak zayıflatması da tarım sigortasının başarılı bir şekilde işlemlerini engelleyen unsurlardandır. Sadece tarım sigortası alanında değil birçok alanda bu durum benzerdir. Bu nedenle tarım sigortası sistemini bu tür politik rant amaçlı müdahalelerden uzak tutmak sistemin başarısı için gereklidir.

Yukarıda bahsettiğimiz bütün bu unsurlara dikkat edildiği takdirde Türkiye'de tarım sigortası sisteminin her geçen yıl daha sağlam bir yapıya kavuşturularak ve kapsamı daha da genişletilerek uzun yıllar boyunca sürdürülebilmesi sağlanabilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Acar, Onur (2006), **Gelişmiş Ülkelerin Sigorta Sektörlerinde Doğal Afet Risklerinin Finansmanı ve Katastrofik Tahviller**, TSRSB Bilim Kurulu Onaylı Eserler, 107-121.
- Akçaöz, H. Ve diğerleri (2006), **Antalya İlinde Tarımsal Üretimde Risk Yönetimi ve Tarım Sigortası Uygulamaları**, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 3(2), 93-103.
- Atabay, Hüseyin ve diğerleri (2006), **Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları**, Karınca, 18-24.
- Altınözlü, M. H. (2008a), **Devlet Destekli Tarım Sigortalarına Bakış**, Birlik'ten, Sayı 13, 59-64.
- Altınözlü, M. H. (2008b), **Devlet Destekli Tarım Sigortaları Sistemi**, Birlik'ten, Sayı 14, 61-64.
- Altınözlü, M. H. (2007), **Yeni Tarım Sigortası Sisteminin Sürdürülebilirliği ve Gelişimi Konusunda Düşünceler**, Birlik'ten, Sayı 10, 66-69.
- Altıntaş, G. B. (2005), **Tarım Sigortaları Kanunu Nihayet Çıktı**, AR-Ge Bülten, 31-34.
- Baez, Maria Sol ve Wong, Simon (2007), **Insurance in Emerging Markets: Sound Development Green Field for Agricultural Insurance**, Swiss Re Sigma; No 1, 1-44.
- Barış, Özlem (2007), **Türkiye'de ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Risk Yönetimi ve Tarım Sigortalarının AB'ne Uyumu Açısından Değerlendirilmesi**, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Bielza, Maria ve diğerleri (2006), **Agricultural Insurance Schemes Final Report**, Ispra, Italy: European Commission.
- Bielza, Maria ve diğerleri (2007), **Agricultural Risk Management in Europe, Management of Climate Risks in Agriculture**, Berlin: European Association of Agricultural Economists-101. Seminer, 1-22.
- Bora, B. (2009a), **Meteorolojik Kaynaklı Riskler ve Tarım Sigortası**, Birlik'ten, Sayı 17, 66-69.

- Bora, B. (23.10.2009b), **Devlet Destekli Tarım Sigortaları**, Trabzon: TARSİM.
- Bora, B. (2008), **TARSİM'den Bir İlk Daha "TARGİS Projesi Çok Ses Getirecek.**
Birlik'ten, Sayı 12, 65-68.
- Bora, B. (2006), **Tarım Sigortasında Yeni Dönem: Devlet Destekli Tarım Sigortası Sistemi**, Reasürör Dergisi, 6-8.
- Bora, B. (2005), **Tarımda Risk Yönetimi İçin Kamu-Özel İşbirliği: Türkiye Deneyimi**
Doğal Afet Riskleri İçin Sigorta ve Reasürans, (s. 325-344), İstanbul: 1. Uluslararası Sigorta Sempozyumu.
- Bölükbaşı, Ayşe Gül ve Baturalp, Emre (2008), **Sigortacılıkta Risk Yönetimi**, Nr. 317.
İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Burnstain, Emanuel, (2007), **Federal Income Taxation of Insurance Companies**,
Insurance Taxcom Inc.
- Çağatay, Selim (2008), **Tarım ve Tarım Sigortalarının Geleceği**, Nr.37, İstanbul: Sigorta
Araştırma ve İnceleme Yayınları.
- Çetin, Bahattin (2007), **Tarım Sigortaları**, Nr.1110, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayın
Dağıtım.
- Çipil, Mahir (2008), **Risk Yönetimi ve Sigorta**, Nr. 1364, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayın
Dağıtım.
- Demir, A. (2003), **Tarım Sigortası**, TEAE Bakış, Sayı 4, 1-4.
- Dinler, T. (2008, Mayıs), **"Kurduğumuz Türkiye Modeli AB'ye Örnek Gösterilmektedir"**, (Güldeir Demir, Röportajı Yapan).
- Dinler, T. (2003, Ocak 08-09), **Avrupa Birliği ve Türkiye Tarımında Risk Yönetim Programları**, AB Genişleme Sürecinde Türkiye "Tarımsal ve Kırsal Politikalar" Sempozyumu.
- Dismukes, R. ve diğerleri (2004), **Risk Management Tools in Europe: Agricultural Insurance, Futures, and Options**, U.S.- EU Food and Agriculture Comparisons, 28-32.
- DPT, **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994**, Yayın No:DPT:2174.
- DPT, **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1985-1989**, Yayın No:DPT:1974.
- DPT, **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000**, Yayın No:DPT:1996.

- (2009), **Dünya'da Tarım Sigortaları**, Giresun: TARSİM Karadeniz Bölge Koordinatörlüğü.
- Eraktan, G. (1970), **Zirai Sigortanın Lüzumu ve Önemi**, Ankara: T.C. Ziraat Bankası Yayınları.
- Erol, Sercan (2009), **Deniz Sigortacılığı**, 1. Baskı, Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- European Comission Working Document (2001), **Risk Management Tools for EU Agriculture**, 1-84.
- “**Geo Risks Research**” (2007), NatCatSERVICE, Munich Re.
- Güngör, M. (2006), **Türkiye'de Tarım Sigortası Uygulamaları ve Devlet Destekli Tarım Sigortası**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Yükdek Lisans Tezi.
- Hazell, P. B. (1992), **The Appropriate Role of Agricultural Insurance in Developing Countries**, Journal of International Development, Vol 4, No 6, s. 567-581.
- Hohl, Roman ve Long, Yuanyong. (2008), **Setting Up Sustainable Agricultural Insurance: The Example of China**, Zurich: Swiss Re.
- Işık, Mürşit ve Kan, Arzu (2007), **Türkiye'de Zorunlu Tarım Sigortalarının Uygulanabilirliği**, Sosyo-Ekonomi Dergisi, 31-34.
- Kayacı, M. (22.01.2009), **Tarım Sigortacılığı "Genel Değerlendirme"**, İzmir: Türkiye'de Tarım Sigortaları ve Sözleşmeli Tarımın Önemi Toplantısı.
- Kailiang, Wan ve Wenjun, Long (2007), **Theory and Model of Agricultural Insurance Subsidy**, Chinese Journal of Population, Resources and Environment, Vol. 5, No. 4, 42-45.
- Klein, W. Robert ve Krohm, Gregory (2008), **Federal Crop Insurance: The Need for Reform**, Journal of Insurance Regulations, 23-63.
- Merkin, Rob ve Lowry, John (2008), **Reconstruction Insurance Law: The Law Comissions' Consultation Paper**, The Authors. Journal Compilation, Volume 71(1), 95-113.
- Necati İçer ve Evrim Tokay (2008), **Yeni Tarım Sigortaları Sistemi, Uygulamaları ve Sonuçları**, Birlik'ten, Sayı 11, 65-67.
- Ortloff, W (1998), **Approaches to A Changing Risk Profile: The Agricultural Sector in Europe**, Zurich: Swiss Re.

- Ömürbek, Nuri ve Altın, Fatma Gül (2008), **Sigortacılık Sektöründe Bilgi Teknolojilerinin Uygulanmasına Yönelik Bir Araştırma**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 13, Sayı 3, 105-127.
- Öz, Şirin (2009), **Tarım Sigortaları Havuzu Reasürans Modeli**, Birlik'ten Dergisi, Sayı 16, 73-76.
- Özboilat, Murat (2008), **Temel Sigortacılık**, Nr.16, 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Pekiner, K. (1970), **Sigorta İşletmeciliği**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.
- Rosen, Anita ve Lynch, Margaret. E. (1987), **HIAA's The Business of Insurance: An Introduction**, Health Insurance Association of America Insurance Education Department, 1-39.
- Saçlı, Y. (2009), **Türkiye'de Tarım İstatistikleri: Gelişimi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Ankara: DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) Yayınları, Yayın No. 2792.
- Sarıtepe, O. (2007), **Devlet Destekli Tarım Sigortalarında 2007 Uygulamaları -2-**, Birlik'ten, Sayı 8, 68-69.
- Şahin, Ahmet ve diğerleri (2008), **Çiftçilerin Risk Davranışları: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Uygulaması**, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 23, Sayı 2, 153-172.
- Şahin, Ahmet ve Miran, Bülent (2007), **Çiftçi Algılarına Göre Bitkisel Ürünlerin Risk Haritası: Bayındır İlçesi Örneği**, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Sayı 44, 59-74.
- Tanrıvermiş, H. (1994), **Tarım Sigortaları**, Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Yayınları.
- Tanrıvermiş, H. (2005), **Tarımda Sosyal Politikalar**, F. YAVUZ içinde, Türkiye'de Tarım (s. 94-117), Erzurum: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı.
- "Tarımsal Girdi ve Destekler"** (2007), Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2. Tarım Şurası 7. Komisyon, Ankara.
- Tarım Sigortaları Kanunu**, Kanun Numarası: 5363, Kabul Tarihi: 14.06.2005, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih 21.06.2005, Sayı 25852, Yayımlandığı Düstur: Tertip 5, Cilt 44.
- Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği**, Resmi Gazete 18/05/2006 – Sayı 26172.

- Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik**, Resmi Gazete 18/05/2006 – sayı 26172.
- Toprak, Z. (2009), **Ulusaldan Küresele Milli Reasürans T.A.Ş ve Türkiye'de Reasüransın Evrimi**, İstanbul: Graphis Matbaa.
- Topçuoğlu, Metin ve ÖZTÜRK, Mustafa (2009), **Özel Sigorta Girişiminin Sosyal Sigorta Açısından Önemi**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 1-16.
- Tümtaş, H. (2007), **Tarım Sigortaları Havuzu Modelinin Geleceği**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- (2008), **Türkiye'de Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor**, Hazine Müsteşarlığı.
- Türk Ticaret Kanunu**, Kanun Numarası: 6762, Kabul Tarihi: 29/06/1956, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 09/07/1956, Sayı 9353.
- Uralcan, G. Ş. (2008), **Sigortacılık Uygulamaları**, Nr.849, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Uysal, Karahan Özlem (2005), **Tarımda Üreticilerin Risk Karşısındaki Davranışları: Ege Bölgesinden Bir Örnek Olay**, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Sayı 42(3), 147-158.
- Wenner, M. (2005, October), **Agricultural Insurance Revisted: New Developments and Perspectives in Latin America and Carabbean**, Inter-American Development Bank, 1-77.
- Wenner, Mark ve Arias, Diego (May 2002), **Agricultural Insurance in Latin America: Where Are We?** Agricultural Insurance and Income Guarantee, (s. 1-18), Madrid.
- Yalçınkaya, Neslihan ve diğerleri (2006), **Avrupa Birliğine Yönelik Düzenlemeler Çerçevesinde Türk Tarım Politikaları ve Sektörün Geleceği Üzerine Etkisi**, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, 98-118.
- Ye, Helen ve Vergara, Oscar. (2009), **Agricultural Risk and The Crop Insurance Market in China**, AIRCURRENTS , 1-5.
- İzgiey Sigorta http://www.izgiey.com/sigortacilik_branlar_tarim.php (04.06.2009).

Hazine Müsteşarlığı “Sektör Verileri” <http://www.hazine.gov.tr/irj/portal/anonymous?NavigationTarget=navurl://3c71afc847262b8a5d4568ffcf28d0df&LightDTNKnobID=1890605360> (28.05.2009).

TARSİM, ‘Misyon ve Vizyon’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=misyon_vizyon (18.06.2009).

TARSİM, ‘Ortaklık Yapısı’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=ortaklik_yapisi (18.06.2009).

TARSİM, ‘Bitkisel Ürün Sigortası’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=bitkisel_urun_sigortasi (18.06.2009).

TARSİM, ‘Sera Sigortası’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=sera_sigortasi (18.06.2009).

TARSİM, ‘Hayvan Hayat Sigortası’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=hayvan_hayat_sigortasi (18.06.2009).

TARSİM, ‘Kümes Hayvanları Hayat Sigortası’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=kumes_hayvanlari_sigortasi (18.06.2009).

TARSİM, ‘Su Ürünleri Sigortası’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=su_urunleri_sigortasi (18.06.2009).

TARSİM, ‘Müşterek Sigorta ve Muafiyetler’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=musterek_sigorta_muafiyetler2 (21.09.2009).

TARSİM, ‘Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortası Genel Şartları’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=su_urunleri_sigortasi_genel (18.06.2009).

TARSİM, ‘Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortası Genel Şartları’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=bitkisel_urun_sigortalari_genel (18.06.2009).

TARSİM, ‘Devlet Destekli Sera Sigortası Genel Şartları’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=sera_sigortalari_genel (18.06.2009).

TARSİM, ‘Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası Genel Şartları’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=hayvan_hayat_sigortalari_genel (18.06.2009).

TARSİM, ‘Devlet Destekli Kümes Hayvanları Hayat Sigortası Genel Şartları’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=kumes_hayvanlari_genel (18.06.2009).

TARSİM, ‘Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortası Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlar’ http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=bitkisel_urun_sigortasi_teknik (10.11.2009).

TARSİM, ‘Devlet Destekli Sera Sigortası Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlar’
http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=sera_sigortasi_teknik
(10.11.2009).

TARSİM, ‘Devlet Destekli Hayvan Hayat Sigortası Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlar’
http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=hayvan_hayat_sigortasi_teknik (10.11.2009).

TARSİM, ‘Devlet Destekli Kümes Hayvanları Hayat Sigortası Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlar’
http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=kumes_hayvanlari_sigortasi_teknik (10.11.2009).

TARSİM, ‘Devlet Destekli Su Ürünleri Sigortası Teknik Şartlar, Tarife ve Talimatlar’
http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=su_urunleri_sigortasi_teknik (10.11.2009).

TARSİM, ‘2008 Yılı Tarım Sigortaları Havuzu Tarafından Kapsama Alınacak Riskler, Ürünler ve Bölgeler ile Prim Desteği Oranlarına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı’
http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=2008_kapsami
(18.06.2009).

TARSİM, ‘2009 Yılı Tarım Sigortaları Havuzu Tarafından Kapsama Alınacak Riskler, Ürünler ve Bölgeler ile Prim Desteği Oranlarına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı’
http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=bkk_01012009
(10.11.2009).

TARSİM, ‘2010 Yılı Tarım Sigortaları Havuzu Tarafından Kapsama Alınacak Riskler, Ürünler ve Bölgeler ile Prim Desteği Oranlarına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı’
http://www.tarsim.org.tr/page.php?act=viewPage&name=bkk_01012010
(09.04.2010)

TSRSB, ‘Türk Sigorta Sektörü Verileri’
<http://www.tsrbsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Genel+Sektör+verileri/Türk+sigorta+sektörü+verileri/2009EskiAralikSonu> (03.05.2010).

TSRSB, ‘Türk Sigorta Sektörü Verileri’
<http://www.tsrbsb.org.tr/tsrsb/Istatistikler/Genel+Sektör+verileri/Türk+sigorta+sektörü+verileri/SubatSonu2010> (03.05.2010).

“Uzun Vadeli Stratejiler ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005”
<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/viii/plan8.pdf> (20.10.2009).

EKLER

EK 1. Avrupa'da Tarım Sigortaları

Ülke	Tek riske dayalı sigorta	Bileşik risklere dayalı sigorta	Verime dayalı sigorta	Yaygınlık düzeyi	Sigortalı alan (1000 ha)	Prim miktarı (M€)	Sigortanın sübvans edilen kısmı M€ (%)
Avusturya	PS	PS	PS	78%	1,054	52,0	24(46)
Belçika	P	-	-	n.d.	n.d.	49,0	0
Bulgaristan	P	P	-	52%	1,276	6,6	0
Çek Cum.	PS	PS	-	35%	1,074	32,0	7(30)
Danimarka	P	-	-	n.d.	n.d.	n.d.	0
Estonya	P	-	-	<1%	n.d.	0,1	0
Finlandiya	P	P	-	<1%	n.d.	1,8	0
Fransa	P	P	PS	n.d.	3,507	211,0	5(2,4)
Almanya	P	-	-	43%	7,265	129,2	0
Yunanistan	P	GC+GS+G	-	(100%)	n.d.	n.d.	n.d.
Macaristan	P	P	-	52%	n.d.	43,5	0
İrlanda	P	-	-	n.d.	n.d.	n.d.	0
İtalya	PS	PS	PS	8%	976	271,2	180(67)
Letonya	PS	-	-	<1%	n.d.	0,1	0,05(50)
Litvanya	PS	-	-	1%	9	1,1	0,55(50)
Lüksemburg	PS	PS	PS	45%	26	1,3	0,65(50)
Polonya	P(S#)	-	-	7%	n.d.	9,9	0
Portekiz	PS	PS	-	22%	298	46,9	32(68)
Romanya	PS	PS	-	12%	812	14,0	7(50)
Slovakya	PS	PS	-	n.d.	n.d.	n.d.	(50)
Slovenya	PS	P	-	17%	n.d.	9,5	4,3(45)
İspanya	PS	PS	PS	26%	5,850	564,7	232(41)
İsveç	P	P	-	60%	1,500	n.d.	0
İngiltere	P	-	-	7%	370	11,1	0

Kaynak: BIELZA ve diğerleri, 2007: 10

EK 1'in devamı

Açıklamalar:

- : yok
- n.d.** : veri yok
- #** : Pilot bölge
- S** : Sübvansiyonlu
- P** : Sigorta hizmeti özel şirketler tarafından sağlanır, sübvansiyon yoktur
- PS** :Sigorta hizmeti özel şirketler tarafından devlet ile işbirliği içinde sağlanır, kısmen sübvansiyon var
- G** :Sigorta hizmeti devlet tarafından sağlanır, sübvansiyon yoktur
- GS** :Sigorta hizmeti devlet tarafından sağlanır, kısmen sübvansiyon söz konusudur
- GC** :Sigorta hizmeti devlet tarafından sağlanır, zorunludur, kısmen sübvansiyon söz konusudur

EK 2. Avrupa’da Hayvan Hayat Sigortaları

Ülke	Sigorta ürünü adı	Teminat altına alınan ürünler	Teminat altına alınan riskler
Bulgaristan	Hayvan hayat sigortası	İnekler ve bufalolar, koyun, keçi, kümes hayvanları	Ölüm ve yangın ve doğal felaketlerden kaynaklanan zorunlu itlaf, parazitsel ve bulaşıcı hastalıklar
Çek cumhuriyeti	Hayvan hayat sigortası	Çiftlik hayvanları	Bulaşıcı hastalıklar, elektriksel yaralanmalardan kaynaklanan ölümler, sel, zehirlenme, bulaşıcı olmayan bireysel kayıplar
Estonya	Sığır sigortası	Sığır	Yangın ve doğal felaketler, kaza, hırsızlık, hastalık
Yunanistan	Devlet hayvan hayat sigortası Özel hayvan hayat sigortası	Tüm çiftlik hayvanları Büyükbaş hayvanlar ve kümes hayvanları (keçi, koyun ve domuzlar dahil)	İklim, vahşi hayvanlar, hastalıklar Yaşamsal tüm riskler
İtalya	Hayvan çiftlikleri sigortası	Sığır ve bufalo	Brucella, plöropnömoni, tüberküloz ve enzotik lökoz
Litvanya	Hayvan hayat sigortası	Çiftlik hayvanları, atlar, koyun, keçi, domuz; birçok şirket aynı zamanda arılar, kuşlar, balıkları da teminat altına almaktadır	Bulaşıcı olmayan hastalıklar, bulaşıcı hastalıklar, doğal güçler veya kazalar, hırsızlık veya Vandalizm
Letonya	Hayvan hayat sigortası	Sığır, koyun, keçi, atlar, domuzlar, kürk hayvanları, arılar, kümes hayvanları	Hastalık, kaza, doğal felaketlerden meydana gelen hasarlar, patlama, üçüncü kişilerin illegal hareketleri
Romanya	Hayvan hayat sigortası	Hayvanlar, kuşlar, arılar, balık	Cerrahi hastalıklar, doğumsal ve iç hastalıklar, vahşi hayvan saldırıları, yangın, şiddetli fırtına
Slovenya	Hayvan sigortası	Hayvanlar	Hastalık veya kazalardan meydana gelen zararlar, mecburi itlaflar, ekonomik nedenlerden kaynaklanan itlaflar
İspanya	Hayvan çiftlikleri, Ölü hayvanların tanzimi, Endeks sigortası	Sığır, atlar, koyun, keçi, kümes hayvanları, domuz, tavşan, arıcılık,	Sığırlar için kaza ve epizootikler, kümes hayvanları için boğulma ve panik, ölü hayvan tanzimi için tanzim edilebilen tüm maliyetler, yem maliyetlerindeki artış
İsveç	Hayvan sigortası	Sığır, koyun, domuz, geyik	İtlaf, ölüm, hırsızlık
İngiltere	Hayvan hayat sigortası	Çiftlik hayvanları	Ayak ve ağız hastalıkları, tüberküloz, brucellosis, klasik domuz humması
Hırvatistan	Hayvan hayat sigortası	Çiftlik hayvanları	Hastalık veya kazaya bağlı olarak ölüm, ötenazi, acil itlaflar

Kaynak: Bielza ve diğerleri, 2007: 20-22

EK 3. Türkiye’de 1963-1994 Yılları arasında tarım sigortası

YILLAR	TOPLAM DİRKİT PRİMLER(TL)	TOPLAM TAZMİNATLAR	HASAR-PRİM ORANI (%)	DİREKT PRİM ARTIŞLARI(%)
1963	1.288.314	388.554	30.16	-----
1964	1.394.603	581.215	41.68	8.3
1965	2.282.633	2.039.356	89.34	63.7
1966	2.188.882	1.170.244	53.46	-4.1
1967	3.826.351	1.724.756	45.08	74.8
1968	5.710.983	3.552.568	62.21	49.3
1969	9.498.910	5.693.801	59.94	66.3
1970	10.922.380	4.092.179	37.47	15.0
1971	10.647.033	8.097.952	76.06	-2.5
1972	10.389.587	14.468.582	139.26	-2.4
1973	15.420.077	11.504.911	74.61	48.4
1974	23.527.529	13.542.508	57.56	52.6
1975	37.245.964	26.530.351	71.23	58.3
1976	49.678.246	43.845.682	88.26	33.4
1977	64.892.344	31.008.743	47.78	30.6
1978	62.532.658	30.585.189	48.91	-3.6
1979	63.667.946	28.730.568	45.13	1.8
1980	122.386.855	30.991.743	25.32	92.2
1981	214.325.081	100.547.560	46.91	75.1
1982	329.185.583	197.023.720	59.85	33.6
1983	388.168.127	320.671.610	82.61	17.9
1984	701.610.720	167.250.624	23.84	80.7
1985	912.138.000	480.272.000	52.65	30.0
1986	1.436.040.000	857.464.000	59.71	57.4
1987	2.880.840.000	1.474.666.000	51.19	100.6
1988	6.366.369.000	3.120.302.000	49.01	121.0
1989	11.033.264.000	5.983.712.000	54.23	73.3
1990	22.938.685.000	12.880.530.000	56.15	107.9
1991	48.986.474.000	32.536.061.000	66.42	113.6
1992	76.930.000.000	46.340.000.000	60.24	57.09
1993	136.113.000.000	79.123.000.000	58.13	76.93
1994	161.500.000.000	108.548.000.000	67.21	18.65

Kaynak: Tanrıvermiş, 1994: 78

EK 4. Türkiye’de 1995-2005 Yılları arasında Tarım Sigortası

YILLAR	TOPLAM DİRKT PRİMLER	TOPLAM TAZMİNATLAR	HASAR-PRİM ORANI (%)	DİREKT PRİM ARTIŞLARI(%)
1995	604.179.000.000	317.038.000.000	52.47	274.10
1996	1.741.921.000.000	2.190.639.000.000	125.76	188.31
1997	2.173.804.000.000	2.659.066.000.000	122.32	24.79
1998	2.965.764.000.000	2.671.375.000.000	90.07	36.43
1999	3.884.000.000.000	3.414.899.000.000	87.92	30.97
2000	6.458.000.000.000	2.421.243.000.000	37.49	66.27
2001	8.565.197.000.000	4.145.020.000.000	48.39	32.62
2002	15.292.542.000.000	9.288.259.000.000	60.74	78.54
2003	20.839.016.000.000	25.039.853.000.000	120.16	36.27
2004	40.752.084.000.000	21.996.542.000.000	53.98	95.5
2005	48.430.480.000.000	22.743.947.000.000	46.86	19.08

Kaynak: www.hazine.gov.tr kaynağından yararlanılarak hazırlanmıştır.

EK 5. Tarım Sigortaları Kanunu

Kanun Numarası :5363

Kabul Tarihi : 14/6/2005

Yayımlandığı R.Gazete : Tarih: 21/6/2005 Sayı: 25852

Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 44 Sayfa:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - Bu Kanunun amacı; üreticilerin bu kanunda belirtilen riskler nedeniyle uğrayacağı zararların tazmin edilmesinin temin etmek üzere, tarım sigortaları uygulamasına ilişkin Usul ve esasların belirlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2 - Bu Kanun; Havuzun kuruluşu, Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler, Havuzun gelir ve giderleri, prim ve hasar fazlası desteği, sigorta sözleşmeleri, reasürans sağlanması ve sigorta şirketlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile katkı ve katılımlarının esas ve usullerini kapsar.

Tanımlar

MADDE 3 - Bu Kanunda geçen;

- a) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,
- b) Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
- c) Sigorta şirketleri: 7397 sayılı Murakabe Kanunu çerçevesinde kurulmuş olan ve tarım sigortaları alanında ruhsatı bulunan sigorta şirketlerini,
- d) Üretici: Bitkisel ve hayvansal üretim ile uğraşan gerçek ve tüzel kişileri,
- e) Tarım sigortaları: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1316 ila 1319 uncu maddelerinde belirtilen sigortalar ile bu Kanun kapsamına alınan sigortaları,

EK 5'in devamı

- f) Havuz: Tarım Sigortaları Havuzunu,
- g) Şirket: Havuzun işletmesini üstlenen şirketi,
- h) Kurul: Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulunu,
- ı) Çiftlik hayvanları: Büyükbaş hayvanlar, küçükbaş hayvanlar, kümes hayvanları ve kültür balıkçılığı ürünlerini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuruluş, Görev, Yetki ve Sorumluluklar

Havuz

MADDE 4 - Bu Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla Havuz kurulmuştur.

Havuz; kapsama alınan riskler için sigorta, reasürans ve retrosesyon yapmaya yetkilidir. Sigorta şirketleri, bu Kanun kapsamında tarım sigortaları alanında elde ettikleri primin tamamını Havuza devretmekle yükümlüdür. Sigorta şirketlerine Havuza devrettikleri primler için Havuz tarafından tahsil edilen kısmı üzerinden komisyon ödenir. Sigorta şirketleri tarafından Havuza zamanında devredilmeyen primler 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Havuz, Bakanlık ve Müsteşarlıkça müştereken çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek esaslar çerçevesinde 9 uncu maddede belirtilen Şirket tarafından yönetilir. Havuzun merkezi İstanbul'dur. Havuz, bu Kanun kapsamındaki faaliyetleri bakımından 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi değildir.

EK 5'in devamı

Kurul

MADDE 5 - Kurul; Bakanlık ve Müsteşarlıkça kamu görevlileri arasından seçilecek kişilerin en az on yıl kamu hizmetinde bulunmuş olmaları, Bakanlık temsilcisinin tanım alanında, Müsteşarlık temsilcisinin sigortacılık alanında bilgi ve deneyime sahip olması gerekir. Diğer üyelerin ise ilgili buldukları alanda en az on yıllık mesleki deneyime sahip olmaları ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin (A) bendinin (1), (4), (5), (6) ve (7) numaralı alt bentlerinde belirtilen şartları taşımaları zorunludur. Bakanlık temsilcilerinden biri Kurulun tabii başkanıdır. Kurul en az beş üyenin katılımı ile toplanır, kararlar çoğunlukla alınır. Oylamalarda eşitlik halinde, Başkanın oku iki oy sayılır.

Kurul üyeleri, üç yıl süre ile görev yapar. Görev süresi sona erenler yeniden göreve atanabilir. Kurula atanan üyeler temsil ettikleri kurumlardan ayrıldıkları veya kurumlarınınca geri çekildikleri takdirde üyelikleri sona erer. Bu üyelerin yerine seçilen yeni üyeler kalan süreyi tamamlarlar.

Kurul üyelerinden, uhdesinde kamu görevi bulunanlara bir ay içerisinde dörtten fazla olmamak üzere her toplantı günü için (2000), uhdesinde kamu görevi bulunmayanlar için ise (3000) gösterge rakamının Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayı ile çarpılması sonucu bulunacak miktarda toplantı ücreti ödenir.

Kurulca alınan kararların uygulanması ve Kurula ilişkin sekretarya hizmetleri, Şirket tarafından yürütülür.

Kurulun görev ve sorumlulukları

MADDE 6 - Kurulun görevleri şunlardır;

EK 5'in devamı

- a) Havuzun işleyişine ilişkin uygulama esaslarını belirlemek.
- b) Bu Kanun kapsamında tarım sigortaları için verilecek, Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla ürün, risk ve bölge bazında prim desteği oranını belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve Bakanlığa sunmak.
- c) Uygulamada karşılaşılan sorunları tespit etmek, bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmak, yaptırmak.
- d) Hizmet alınmasına karar vermek.
- e) Hasar tespit işlemlerine ilişkin esas ve usulleri belirlemek.
- f) Bu Kanun kapsamında tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak.
- g) Havuz işleticisi şirketle çalışma usul ve esaslarının belirleyen sözleşme yapmak.

Havuzun kaynakları

MADDE 7 - Havuzun gelirleri şunlardır:

- a) Sigorta şirketlerinin devrettiği primler.
- b) Devlet tarafından sağlanan prim desteği.
- c) Toplanan kaynakların yatırım gelirleri.
- d) Alınan krediler.
- e) Genel bütçeden alınacak katkıları.
- f) Diğer gelirler.

Havuzun gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

Havuzun kaynaklarının kullanım yerleri

MADDE 8 - Havuzun giderleri şunlardır:

- a) Tarım sigortalarına ilişkin tazminat ödemeleri.
- b) Havuzun yönetimi ve işleyişi için gerekli olan masraflar.
- c) Reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sağlanacak korumaya ilişkin ödemeler.
- d) Sigorta şirketlerine ödenecek komisyonlar.

EK 5'in devamı

- e) Bilgilendirme ve tanıtım kampanyalarına ilişkin ödemeler.
- f) Hasar tespit işlemlerine ilişkin ödemeler.
- g) Alınan kredilerin anapara ve faiz geri ödemeleri.
- h) Bu Kanunun amacı doğrultusunda yapılacak diğer ödemeler.
- ı) Havuz işleticisi şirkete ödenecek işletme bedeli. Şirket

MADDE 9 - Havuzun işletilmesine ilişkin iş ve işlemler, Havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit oranda pay sahibi olacağı anonim şirket statüsünde kurulacak Şirket tarafından yürütülür.

Şirketin, Kurulun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde görevleri şunlardır:

- a-) Tazminat ödemelerine esas teşkil edecek hasar tespit işlemlerine ilişkin her türlü çalışma ve organizasyonları yapmak suretiyle, tazminat ödemelerinin en kısa sürede yapılmasını sağlamak.
- Bitkisel ürün sigortalılarının hasar tespitleri ziraat mühendisi, ziraat teknikeri ve ziraat teknisyenleri; çiftlik hayvanları sigortalılarının risk inceleme işlemleri veteriner hekimler ve zootechnik ziraat mühendisleri, hasar tespitleri ise veteriner hekimler tarafından yapılır. Hasar tespit işlemlerinde öncelikle ziraat mühendisleri ve veteriner hekimlerden yararlanılır.
- b) Risk paylaşımı ve transferi ile reasürans planının uygulanmasına ilişkin işleri yürütmek, risk paylaşımı ve reasürans programını Kurulun onayına sunmak.
- c) Kurulca alınan kararları uygulanması ve Kurulun görevlerine ilişkin sekreteryaya hizmetlerini yürütmek.
- d) Primlerin tahsili, tazminat ödemelerinin yapılması ve benzeri işleri yürütmek.
- e) Üreticileri tarım sigortaları hakkında bilgilendirmek, halkla ilişkiler ve tanıtım kampanyalarını yürütmek.
- f) Genel hükümler çerçevesinde tarım sigortalılarına ilişkin istatistik üretmek, bu konuda Kurula rapor hazırlamak.
- g) Havuz kaynaklarını, belirlenen ilke ve kurallar çerçevesinde yatırıma yönlendirmek.

EK 5'in devamı

h) Havuz işlerinin sağlıklı yürütülmesi bakımından, gerekli gördüğü hususlarda Havuz Yönetim Kuruluna öneride bulunmak.

ı) Havuzun işletilmesiyle ilgili diğer her türlü iş ve işlemleri yapmak.

Şirket, Havuz kaynakları ile kendi ihtiyacı dışında gayrimenkul alamaz; kaynaklarını öncelikle Hazine bonosu ve kamuya ait borçlanma senetleri yoluyla yatırımlarda kullanır.

Şirket, havuz işlerinin Havuz yararına ve en iyi şekilde yürütülmesinden Bakanlık, Müsteşarlık ve Kurula karşı sorumludur. Şirket, Havuza ait gelir ve giderler ile tüm hesaplar ve işlemleri özel ve ayrı kayıtlarda takip eder.

Şirket, bu Kanun kapsamındaki görev gereği edindiği bilgileri herhangi bir gerekçe ile üçüncü şahıslara açıklayamaz. Havuza ait yazışma ve belgelerin uygun bir şekilde muhafaza edilmesi zorunludur. Şirket; faaliyetine son verilmesi, tasfiye edilmesi veya iflas etmesi gibi hallerde, Kurul tarafından yeni bir sözleşme yapılincaya kadar görevlerini yerine getirmeye devam eder. Bu durumda bu Kanun kapsamındaki bütün bilgi ve belgelerin Kurula iade edilmesi zorunludur.

Şirket, bu Kanunda belirtilen görevler dışında başka bir işle uğraşamaz.

Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 10 - Bakanlığın bu Kanun kapsamında görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak.
- b) Ürünler, riskler ve bölgeler itibariyle sağlanacak prim desteğine ilişkin teklifleri Bakanlar Kurulunun onayına sunmak.
- c) Tazminat ödemelerinin doğru ve düzenli bir şekilde yapılmasını izlemek.
- d) Bu Kanunla verilen diğer görevleri yürütmek

EK 5'in devamı

Denetim

MADDE 11 - Havuzun ve Şirketin sigortacılık uygulamaları yönüyle denetimi Müsteşarlık, diğer tüm işlemlerinin denetimi Bakanlık tarafından yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Riskler, Sigorta Sözleşmeleri, Havuza Katılım, Reasürans, Yardım ve Destekler

Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler

MADDE 12 - Kapsama alınacak bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanları için kuraklık, dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın, kaza ve zararlılar ile hayvan hastalıklarının neden olacağı zararlar ve/veya tarım sektörü bakımından önemli görülecek diğer risklere ilişkin teminatlar Kurulun teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir.

Prim desteği

MADDE 13 - Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle Devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları, her yıl Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

Prim desteğine ilişkin ödenek, her yıl bütçe kanunu ile Bakanlık bütçesinde yer alır. Bakanlık, sigorta şirketleri tarafından Havuza aktarılabacak prim miktarlarını çiftçi kayıtları ile karşılaştırarak prim desteğini hesaplar ve gecikmeksizin Havuza aktarır.

Sigorta sözleşmeleri ve Havuza katılım

MADDE 14 - Sigorta şirketleri, tarım üreticileri ile tarım sigortaları sözleşmelerini kendi adlarına akdeder, prim ile riskin tamamını Havuza devrederler. Sigorta sözleşmeleri, Havuz tarafından belirlenen standart poliçeler üzerinden yapılır.

EK 5'in devamı

Havuz, devraldığı riskleri retrosesyon yapmaya yetkilidir. Sigorta şirketleri bir sonraki yıla ilişkin retrosesyon taleplerini içinde bulunulan yılın en geç 1 Kasım tarihine kadar Şirkete bildirir. Havuz tarafından hesaplanacak tahmini hasar durumuna göre yeterli retrosesyon teminatı sağlanamadığı takdirde, kalan kısma Devlet tarafından iştirak edilir. Sigorta şirketlerinin payları toplamının yüzde yüzün üzerinde gerçekleşmesi halinde, her bir sigorta şirketinin payı, toplam oran yüzde yüze inene kadar garameten azaltılır.

Reasürans

MADDE 15 - Şirket, Havuz tarafından üstlenmiş olunan risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası sigorta, reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde ve yeterli düzeyde koruma temin etmek amacıyla yerli ve yabancı şirket veya kuruluşlarla Havuz adına reasürans anlaşmaları yapabilir.

Hasar fazlası desteği

MADDE 16 - Havuz tarafından üstlenilen risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası piyasadan sağlanan korumanın yeterli bulunmaması halinde Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısım Devlet tarafından taahhüt edilir.

Yardım ve borç ertelenmesi

MADDE 17 - Bu Kanun kapsamında, uygulama yılında yer alan riskler için tarımsigortası yaptırmayan üreticiler, 20.6.1977 tarihli ve 2090 sayılı Kanundan yararlanamazlar.

EK 5'in devamı

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Geçici ve son Hükümler

Yönetmelik

MADDE 18 - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde; Havuzun çalışma usul ve esasları Müsteşarlığın görüşü alınarak Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle, sigorta sözleşmelerinin tabi olacağı esaslar ise Müsteşarlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Geçici Madde 1 - Kurulda görev alacak üyeler, ilgili kurumlar tarafından Bakanlığa bildirilir ve Bakanlıkça Kurul üyelerinin görevlendirilmesi bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç üç ay içinde yapılır.

Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç üç ay içinde Şirket kurulur.

Yürürlük

MADDE 19 - Bu Kanunun 4 üncü maddesi yayımı tarihinden üç ay sonra, diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 20 - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EK 6. Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği

Resmi Gazete

18/05/2006 – sayı 26172

Devlet Bakanlığında:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu çerçevesinde akdedilecek tarım sigortası sözleşmelerinin tabi olacağı esasların belirlenmesidir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Yönetmelik, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kapsamında akdedilecek tarım sigortası sözleşmelerinin tabi olacağı esaslar çerçevesinde, sigorta poliçeleri, tarife ve talimatlar, sigorta ettirenin bilgilendirilmesi ve sözleşmelere ilişkin bilgilerin toplanmasına ilişkin hususları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu Yönetmelik, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 18 inci maddesine dayanarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakan: Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanı,
- b) Havuz: Tarım Sigortaları Havuzunu,
- c) Kanun: 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununu,

EK 6'nın devamı

- ç) Kurul: Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulunu,
- d) Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
- e) Sigorta şirketi: 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde tarım sigortası branşında faaliyette bulunan ve işletici şirkete ortak olan sigorta şirketlerini,
- f) Şirket: Havuzun işletilmesini üstlenen şirketi,
- g) Tarım sigortaları: 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununda kapsama alınan sigortaları ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Hükümler

Police verme yükümlülüğü

MADDE 5 – (1) Sigorta şirketi sigorta sözleşmesi gereğince, sigorta ettirene, sözleşmede yer alan tarafların haiz olduğu hak ve borçları gösteren bir sigorta poliçesi vermek zorundadır.

(2) Sigorta poliçeleri, Müsteşarlık tarafından onaylanacak genel şartlar ile 7 nci maddede belirtilen tarife ve talimatlara uygun olarak Havuz tarafından hazırlanır.

(3) Okunaklı bir biçimde basımı yapılacak genel şartlar, poliçeyle birlikte sigorta ettirene verilir.

Sigorta ettirenin bilgilendirilmesi

MADDE 6 – (1) Sigorta sözleşmelerinin akdedilmesinde, sigortalının bilgilendirilmesi esastır. Sigortalının bilgilendirilmesi amacıyla Havuz tarafından hazırlanacak ve ikinci fıkrada asgari içeriği belirtilen bir bilgilendirme kitapçığı, poliçeyle birlikte sigorta ettirene verilir.

(2) Sigorta ettirene imza karşılığında verilecek bilgilendirme kitapçığında;

EK 6'nın devamı

- a) Devlet tarafından sağlanacak prim desteğine,
- b) Primin ödenme şekli ve ödenmemesinin sonuçlarına,
- c) Uygulanacak müşterek sigorta ve muafiyete,
- d) Teminat kapsamında ve kapsam dışında bulunan hallere,
- e) Sözleşme çerçevesinde sigorta ettirenin hak ve yükümlülüklerine,
- f) Hasar anında yapılması gereken hususlara ilişkin bilgilere yer verilir.

(3) Sigorta şirketi, üreticileri sigorta sözleşmesi yapmak için davet veya teşvik amacıyla gerçeğe aykırı, yanıltıcı veya aldatıcı beyan ve tahminde bulunamaz; her çeşit tarife, broşür, izahname ve diğer belgeler ile reklam ve ilanlarını, taahhütleriyle sigorta ettirene sağlayacakları hak ve menfaatlerin sınır ve kapsamı dışında bir anlayışa mahal verecek şekil ve surette düzenleyemez.

(4) Sigorta şirketinin acenteleri de üçüncü fıkra hükmüne uygun hareket etmek zorundadır.

(5) Sözleşme süresi içinde, sözleşmede yer alan tarafların hak ve yükümlülüklerini etkileyebilecek hususların sigorta şirketi tarafından ilgililere yazılı olarak bildirilmesi zorunludur.

Tarife ve talimatlar

MADDE 7 – (1) Tarım sigortası sözleşmelerinde uygulanacak tarife ve talimatlar, Kurul tarafından hazırlanarak Bakan onayına sunulur.

(2) Tarifede belirlenecek sigorta priminin Kanununun 13 üncü maddesi çerçevesinde Devlet tarafından sağlanacak prim desteği haricinde kalan kısmı ile sigorta sözleşmesine, bedeline veya primine ilişkin olarak mevcut veya ileride konulabilecek vergi ve diğer yükümlülükler sigorta ettiren tarafından ödenir.

(3) Sigorta priminin ikinci fıkra uyarınca sigorta ettirenin sorumluluğunda bulunan kısmının peşin ödenmesi esastır. Primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde, taksit

EK 6'nın devamı

tutarları ve vadeleri poliçeyle birlikte yazılı olarak sigorta ettirene verilir veya poliçeye yazılır.

(4) Tarifede, sigorta şirketinin meydana gelen zararın sigorta bedelinin belirli bir oranını veya miktarını aşmayan kısmını tazmin etmeyeceği şeklinde tenzil-i muafiyet belirlenebilir. Muafiyet oranı, her bir risk için % 25 oranını aşamaz.

(5) Dördüncü fıkrada belirtilen muafiyetin yanı sıra, sigorta ettirenin üzerinde kalacak kısım % 20'yi geçmemek kaydıyla, müşterek sigorta yapılabilir.

(6) Muafiyet ve müşterek sigorta oranları poliçede belirtilir.

Merkezi veri tabanı

MADDE 8 – (1) Havuz nezdinde, tarım sigortaları ile ilgili poliçe, ekspertiz ve hasar bilgilerinin toplanarak; yerleşim birimleri, teminat verilen riskler ve teminat türüne göre hasar bilgilerinin sorgulanmasına ve raporlanmasına imkan sağlaması, denetim ve gözetime esas veri hazırlanması amacıyla bir merkezi veri tabanı oluşturulur.

(2) Merkezi veri tabanını oluşturan bilgi, yazılım ve donanımın sahipliği ve her türlü hakkı Havuza aittir. Bu bilgilerden kendilerine ait olanlar ile genel istatistikî nitelikte olanlara; sigorta şirketi, acenteler ve Havuz eksperlerinin erişim hakkı saklıdır.

(3) Merkezi veri tabanının günlük iş ve işlemlerinin yürütülmesinden Şirket sorumludur. Bu amaçla Şirket yeteri kadar programcı ve diğer teknik personel istihdam eder. Merkezi veri tabanındaki bilgilere erişim hakkı bulunanlar ve teknik personel, genel nitelikli bilgiler ile kamuoyuna açıklanmasında sakınca görülmeyenler haricindeki bilgileri başkalarına veremez ve açıklayamaz.

(4) Sigorta şirketi, Kanun kapsamında akdettiği sözleşmelere ilişkin bilgileri, sözleşmenin akdedildiği günü takip eden gün sonuna kadar merkezi veri tabanına aktarır.

EK 6'nın devamı

(5) Hasar ihbarları ve tazminat ödemelerine ilişkin bilgiler, hasar ihbarının veya tazminat ödemesinin yapıldığı günü takip eden gün sonuna kadar merkezi veri tabanına aktarılır.

(6) Merkezi veri tabanında toplanan bilgiler aylık olarak, en geç bir sonraki ay sonuna kadar Kurul tarafından Müsteşarlığa bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 9 - (1) 22/9/2005 tarihli ve 25944 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tarım Sigortaları Uygulama Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 10 - (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 11 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan yürütür.

EK 7. Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Resmi Gazete

18/05/2006 – sayı 26172

YÖNETMELİK

Devlet Bakanlığı ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu hükümleri uyarınca kurulan Tarım Sigortaları Havuzunun çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Yönetmelik, Havuzun kuruluşu, Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler, Havuzun gelir ve giderleri, prim ve hasar fazlası destekleri, hasar tespit ve risk inceleme organizasyonları, verilerin toplanması, risk analizi, primlerin sigorta şirketleri tarafından tahsil edilmesi, prim desteğine ilişkin çalışmaların yürütülmesi, ilgili tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması, izlenmesi ve tarım sigortaları ile ilgili diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi ile Havuzun işletilmesini üstlenen şirketin faaliyeti ve denetimine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu Yönetmelik, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununun 4 üncü ve 18 inci maddelerine dayanarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 - (1) Bu Yönetmelikte geçen;

EK 7'nin devamı

- a) Bakanlık: Tarım ve Köyişleri Bakanlığını,
 - b) Çiftlik hayvanları: Büyükbaş hayvanlar, küçükbaş hayvanlar, kümes hayvanları ve kültür balıkçılığı ürünlerini,
 - c) Çiftçi kayıt sistemi: Çiftçilere yönelik tarımsal bilgilerin tutulduğu Bakanlık bünyesinde bulunan veri tabanını,
 - ç) Havuz: Tarım Sigortaları Havuzunu,
 - d) Havuz eksperleri: Tarım Sigortaları Havuzu Eksperlik Eğitim Belgesine sahip ve Müsteşarlık nezdindeki Tarım Sigortaları Havuzu Eksperlik Siciline kayıt yaptırmış, tarım sigortaları konusunda risk inceleme ve hasar tespiti yapabilecek kişileri,
 - e) Kanun: 14/6/2005 tarihli ve 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanununu,
 - f) Kurul: Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulunu,
 - g) Müsteşarlık: Hazine Müsteşarlığını,
 - ğ) Sigorta şirketi: 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu çerçevesinde tarım sigortası branşında faaliyette bulunan ve işletici şirkete ortak olan sigorta şirketlerini,
 - h) Şirket: Havuzun işletilmesini üstlenen şirketi,
 - ı) Tarım sigortaları: 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu kapsamına alınan sigortaları,
 - i) Üretici: Prim desteğinden yararlanacak olan Bakanlık çiftçi kayıt sistemine kayıtlı gerçek veya kamu tüzel kişiliği hariç tüzel kişileri,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Havuz ve Kurul'un Kuruluşu, Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Havuz

MADDE 5 - (1) Kanun kapsamındaki risklerin teminat altına alınması, standart sigorta poliçelerinin belirlenmesi, hasar organizasyonları, aktüerya çalışmaları, tazminat ödemelerinin yapılması, reasürans teminatının sağlanması, tarım sigortalarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesi ile diğer teknik hizmetlerin yürütülmesi amacıyla Havuz kurulmuştur.

EK 7'nin devamı

(2) Havuzun merkezi İstanbul'dadır.

(3) Havuz, bu Yönetmeliğin 13 üncü maddesinde belirtilen şirket tarafından işletilir. Kurulun ihtiyaç duyması halinde Şirket, Ankara'da büro açar.

Havuz kaynakları

MADDE 6 - (1) Havuzun kaynakları şunlardır:

- a) Sigorta şirketlerinin devrettiği primler.
 - b) Devlet tarafından sağlanan prim desteği.
 - c) Toplanan kaynakların yatırım gelirleri.
 - ç) Alınan krediler.
 - d) Genel bütçeden alınacak katkıları.
 - e) Diğer gelirler.
- (2) Havuzun gelirleri her türlü vergi, resim ve harçtan müstesnadır.

Havuz kaynaklarının kullanım yerleri

MADDE 7 - (1) Havuzun giderleri şunlardır:

- a) Tarım sigortalarına ilişkin tazminat ödemeleri.
- b) Havuzun yönetimi ve işleyişi için gerekli olan masraflar.
- c) Reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sağlanacak korumaya ilişkin ödemeler.
- ç) Sigorta şirketlerine ödenecek komisyonlar.
- d) Bilgilendirme ve tanıtım kampanyalarına ilişkin ödemeler.
- e) Risk inceleme ve hasar tespit işlemlerine ilişkin ödemeler.
- f) Alınan kredilerin anapara ve faiz geri ödemeleri.
- g) Havuz işleticisi şirkete ödenecek işletme bedeli.
- ğ) Kanun ve bu yönetmeliğin amacı doğrultusunda yapılacak diğer ödemeler.

EK 7'nin devamı

Kurul

MADDE 8 - (1) Havuz'un yönetim ve temsil organı, Kuruldur. Kurul, Bakanlık ve Müsteşarlıktan ikişer, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve işletici şirketten birer üye olmak üzere toplam yedi üyeden oluşur.

(2) Kurul Başkanı, Bakanlık temsilcileri arasından Tarım ve Köyişleri Bakanı tarafından görevlendirilir. Kurul üyeliğine Bakanlık ve Müsteşarlıkça kamu görevlileri arasından görevlendirilecek kişilerin en az on yıl kamu hizmetinde bulunmuş olmaları, Bakanlık temsilcilerinin tarımsal riskler ve doğal afetler konusunda, Müsteşarlık temsilcilerinin sigortacılık alanında bilgi ve deneyime sahip olması gerekir. Diğer üyelerin ise ilgili buldukları alanda en az on yıllık mesleki deneyime sahip olmaları gerekir. Ayrıca Kurul üyelerinin 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin (A) bendinde belirtilen şartları taşımaları zorunludur.

(3) İlgili kurumları temsilen Kurulda görev alacak kişiler, ilgili kurumlarca Bakanlığa yazılı olarak bildirilir.

(4) Kurul üyelerinin görevlendirilmesi Tarım ve Köyişleri Bakanı tarafından yapılır. Daha sonraki görevlendirmeler, görevden ayrılışı takip eden bir ay içinde aynı usule göre yapılır.

Kurulun görev ve sorumlulukları

MADDE 9 - (1) Kurulun görev ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Havuzun işleyişine ilişkin uygulama esaslarını belirlemek.
- b) Bütçe yılı için verilen Devlet prim desteği toplam tutarını aşmamak kaydıyla; ürün, risk, bölge ve işletme ölçeği bazında prim desteği oranını belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve Bakanlığa sunmak.

EK 7'nin devamı

- c) Destekleme kapsamına alınan risk, ürünler ve bölgeler için tarifeler hazırlamak ve sigortaya kabul için son başvuru tarihlerini belirlemek, uygulamada karşılaşılan sorunları tespit etmek, bunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmak, yaptırmak.
 - ç) Görev alanına giren konularda hizmet alınmasına karar vermek.
 - d) Hasar tespit işlemleri ve hasar tespit işlemi ödemelerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.
 - e) Bu Yönetmelik kapsamında tarım sigortaları alanında faaliyet göstermek isteyen sigorta şirketleri ile sözleşme yapmak.
 - f) Havuz işleticisi şirketle çalışma usul ve esaslarını belirleyen sözleşme yapmak.
 - g) İşletici şirkete verilecek işletme bedeli miktarını belirlemek.
 - ğ) Sigorta şirketlerine ödenecek komisyon miktarını belirlemek.
- (2) Kurulca alınan kararların uygulanması ve Kurula ilişkin sekretarya hizmetleri, şirket tarafından yürütülür.

Kurulun toplanması

MADDE 10 - (1) Kurul, en az beş üyenin katılımı ile toplanır ve kararlar oy çokluğu ile alınır. Kurul, ayda en az bir kez Kurul Başkanının çağrısı veya en az üç kurul üyesinin teklifi ile olağanüstü toplanır. Kurul üyeleri çekimsiz oy kullanamaz. Oylamalarda eşitlik halinde, Başkanın kullandığı oy yönünde çoğunluk sağlanmış sayılır.

(2) Seyahat veya hastalık gibi meşru mazereti olmaksızın veya olup da bildirmeksizin üst üste üç toplantıya iştirak etmeyen veya meşru mazereti olsun olmasın bir yıl içinde yapılacak toplantıların üçte birine katılmayan üyelerin üyelik sıfatlarına Kurul Başkanının önerisi üzerine Bakanlıkça son verilir ve yerine 8 inci maddedeki usule göre yenisi görevlendirilir.

EK 7'nin devamı

Kurul üyelerinin görev süreleri

MADDE 11 - (1) Kurul üyeleri, üç yıl süre ile görev yapar. Görev süresi sona erenler yeniden görevlendirilebilirler. Kurulda görevlendirilen üyeler, temsil ettikleri kurumlardan ayrıldıkları veya kurumlarınca geri çekildikleri takdirde üyelikleri sona erer. Bu üyelerin yerine görevlendirilen yeni üyeler kalan süreyi tamamlar.

Kurul üyelerine ödenecek ücretler

MADDE 12 - (1) Kurul üyelerinden uhdesinde kamu görevi bulunanlara bir ay içerisinde dörtten fazla olmamak üzere her toplantı günü için 2000, uhdesinde kamu görevi bulunmayanlar için ise 3000 gösterge rakamının Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda toplantı ücreti, Havuz kaynaklarından ödenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Şirket ve Sigorta Şirketlerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Şirket

MADDE 13 - (1) Havuzun işletilmesine ilişkin iş ve işlemler, Havuza katılan sigorta şirketlerinin eşit oranda pay sahibi olacağı anonim şirket statüsünde kurulacak Şirket tarafından yürütülür.

(2) Tarım sigortası branşında ruhsatı bulunan veya bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden sonra ruhsat alacak sigorta şirketlerinden Kanun kapsamında faaliyet göstermek isteyenler,

EK 7'nin devamı

işletici şirkete diğer sigorta şirketleriyle eşit oranda pay sahibi olmak zorundadır. Pay sahipliğinin sağlanması için mevcut pay sahibi olan sigorta şirketleri, Havuza yeni katılacak şirketlere şirket ana sözleşmesinde belirtilen usulde pay vermek zorundadır.

Ana sözleşme

MADDE 14 - (1) Şirket ana sözleşmesi, Kanun hükümlerine uygun olarak düzenlenmek zorundadır. Hazırlanacak ana sözleşme, Müsteşarlığın onayına sunulur.

(2) Şirket ana sözleşmesinin değiştirilmesinde Müsteşarlığın uygun görüşü alınır. Müsteşarlıkça uygun görülmediği takdirde, değişiklik tasarıları Şirket genel kurulu gündemine alınamaz ve görüşülemez. Sicil memuru, Müsteşarlığın uygun görüşü olmaksızın ana sözleşme değişikliğini Ticaret Siciline kaydedemez.

Teşkilat

MADDE 15 - (1) Şirket yönetim kurulu üyesi, denetçi, genel müdür, genel müdür yardımcıları ile şirkette imza yetkisini haiz olarak çalıştırılacak kişilerin 21/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen nitelikleri taşımaları gereklidir.

(2) Şirket yönetim kurulu üyesi, denetçi, genel müdür ve genel müdür yardımcılarında, birinci fıkrada belirtilen hususlara ilaveten 7397 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında belirtilen niteliklerin bulunması şartı aranır.

(3) Şirket yönetim kurulu üyeliğine ve denetçiliğe atananlar, birinci fıkrada belirtilen niteliklere sahip olduklarını gösterir belgelerle birlikte göreve başladıkları tarihten itibaren bir ay içinde Müsteşarlığa bildirilir. Şirket genel müdür ve genel müdür yardımcılığı görevine atanacakların atamalarının yapılmasından önce Müsteşarlığın uygun görüşü aranır. Genel müdür yardımcılığı görevine atanacaklarda Bakanlığın da görüşü alınır.

EK 7'nin devamı

Hisse edinimi, birleşme ve devir

MADDE 16 - (1) Bir gerçek veya tüzel kişinin şirketin paylarını edinmesi, şirketin bir başka tüzel kişiyle birleşmesi, aktif ve pasifleriyle başka bir tüzel kişiye devrolması Müsteşarlığın iznine tabidir.

İşletme bedeli

MADDE 17 - (1) Havuz tarafından şirkete, Devlet prim desteği dahil, fesih ve iptaller düşüldükten sonra Havuz hesabına aktarılan yıllık toplam prim üzerinden aylık olarak belirli bir oranda işletme bedeli ödenir

(2) Kurulca belirlenecek işletme bedeli,

- a) 0 – 100 milyon YTL için % 2'den,
- b) 100 – 200 milyon YTL için % 1,5'ten,
- c) 200 – 400 milyon YTL için % 1,2'den,
- d) 400 milyon YTL'den fazlası için % 1'den fazla olamaz.

(3) Havuzun faaliyete geçtiği ilk yıl ikinci fıkrada belirtilen usule tabi olmaksızın, Kurulca tespit edilecek maktu bir işletme bedeli ödenebilir.

Faaliyet raporu ve mali tablolar

MADDE 18 - (1) Şirket, Kanun kapsamında yürüttüğü faaliyetleri mali yılı takip eden Nisan ayı sonuna kadar faaliyet raporu şeklinde Bakanlığa ve Müsteşarlığa bildirir.

(2) Şirket, bilânço ile kâr ve zarar cetvellerinin denetçilerce onaylanmış birer örneğiyle birlikte şirket yönetim kurulu ve denetçi raporlarının birer örneğini Bakanlığa ve Müsteşarlığa iletmek zorundadır.

EK 7'nin devamı

Satın almalar ve yatırımlar

MADDE 19 - (1) Havuz kaynakları, şirket tarafından Havuz adına öncelikle Hazine bonusu ve kamuya ait borçlanma senetleri yoluyla yatırımlarda değerlendirilir. Havuz kaynakları ile Havuz ihtiyacı dışında gayrimenkul alınamaz.

(2) Havuz kaynakları ile edinilen gayrimenkullerin mülkiyeti Havuza aittir.

(3) Şirket, Havuza ait gayrimenkul, menkul, yazılım, donanım ve nakit varlıklarının korunup gözetilmesi için gerekli tedbirleri alır.

(4) Şirket, Havuz adına yapacağı satın alma ve yatırımlarda, Havuzun hak ve menfaatlerini korumakla yükümlüdür.

Şirketin görev ve sorumlulukları

MADDE 20 - (1) Kurulun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde şirketin görev ve sorumlulukları şunlardır:

- a) Tazminat ödemelerine esas teşkil edecek hasar tespit işlemlerine ilişkin her türlü çalışma ve organizasyonları yürütmek, tazminat ödemelerinin en kısa sürede yapılmasını sağlamak.
- b) Risk paylaşımı ve transferi ile reasürans planının uygulanmasına ilişkin işleri yürütmek, risk paylaşımı ve reasürans programını Kurulun onayına sunmak.
- c) Kurulca alınan kararların uygulanması ve Kurulun görevlerine ilişkin Sekretarya hizmetlerini yürütmek.
- ç) Sigorta şirketlerinden primleri Havuz adına tahsil etmek, Havuza zamanında devredilmeyen prim alacakları hakkında gerekli işlemleri yapmak ve Kurula bilgi vermek.
- d) Üreticileri tarım sigortaları hakkında bilgilendirmek, halkla ilişkiler ve tanıtım kampanyalarını yürütmek.

EK 7'nin devamı

- e) Genel hükümler çerçevesinde tarım sigortalarına ilişkin istatistiki bilgi üretmek, bu konuda Kurula rapor hazırlamak.
- f) Havuz kaynaklarını, belirlenen ilke ve kurallar çerçevesinde yatırıma yönlendirmek.
- g) Havuz işlerinin sağlıklı yürütülmesi bakımından, gerekli gördüğü hususlarda Kurula öneride bulunmak.
- ğ) Havuza ait gelir ve giderler ile tüm hesap ve işlemleri özel ve ayrı kayıtlarda takip etmek.
- h) Havuzun işletilmesiyle ilgili diğer her türlü iş ve işlemleri yapmak.
- (2) Şirket, Havuz işlerinin Havuz yararına ve en iyi şekilde yürütülmesinden Bakanlık, Müsteşarlık ve Kurula karşı sorumludur.
- (3) Şirket, Kanun ve bu Yönetmelik kapsamındaki görevleri gereği edindiği bilgileri herhangi bir gerekçeyle üçüncü şahıslara açıklayamaz.
- (4) Havuza ait yazışma ve belgelerin uygun bir şekilde muhafaza edilmesi zorunludur. Şirketin faaliyetine son verilmesi, tasfiye veya iflas süreçlerine girilmesi hallerinde; şirket, Kurul tarafından yeni bir şirketle sözleşme yapıncaya kadar görevlerini yerine getirmeye devam eder. Bu durumda Kanun ve bu Yönetmelik kapsamındaki bütün bilgi ve belgeleri Kurula iade eder.
- (5) Şirket, Kanun ve bu Yönetmelikte belirtilen görevler dışında başka bir işle uğraşamaz. Şirket, Havuz ile yapacağı sözleşmede belirlenen yetkileri kapsamında harcama yapabilir. Havuz adına şirketçe yapılacak aylık harcamalar, takip eden ay içerisinde Kurula sunulur.

Reasürans ve retrosesyon

MADDE 21 - (1) Şirket, Havuz tarafından üstlenilen risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası sigorta, reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde ve yeterli düzeyde koruma temin etmek amacıyla yerli veya yabancı kuruluşlarla Havuz adına yaptığı reasürans anlaşmalarının birer örneğini, anlaşmanın yapıldığı tarihten itibaren en geç 15 gün içinde Müsteşarlığa iletir.

EK 7'nin devamı

(2) Sigorta şirketleri tarafından bir sonraki yıla ilişkin olarak içinde bulunulan yılın en geç 1 Kasım tarihine kadar Havuza yöneltilen retrosesyon talepleri; her bir sigorta şirketine ilişkin bilgiler ayrı tablolarda düzenlenmek suretiyle, Şirket tarafından en geç 1 Aralık tarihine kadar Müsteşarlığa bildirilir. Havuzun faaliyete başladığı ilk yılda alınacak retrosesyon talepleri için Kurul tarafından farklı bir tarih belirlenebilir.

(3) Müsteşarlık, hangi sigorta şirketlerinin retrosesyon alabileceklerine ilişkin kuralları belirler.

Sigorta şirketlerinin hak ve yükümlülükleri

MADDE 22 - (1) Sigorta şirketlerinin hak ve yükümlülükleri şunlardır:

- a) Kurul tarafından alınan kararlara uymak ve bunları yerine getirmek.
- b) Prim borçlarına karşılık ilk yıl için Kurulun belirleyeceği teminat türlerine göre Havuza 100.000.- YTL (yüzbin YTL) sabit teminat, takip eden yıllarda ise bir önceki yıl havuza devrettikleri prim üzerinden % 15 oranında ilave teminat vermek.
- c) Devlet prim desteği hariç, ilgili olduğu ay içinde tahsil ettikleri primleri, komisyon miktarı düşüldükten sonra takip eden ayın en geç beşinci işgünü akşamına kadar Havuza devretmek.

(2) Sigorta şirketleri tarafından Havuza zamanında devredilmeyen primler, öncelikle teminatın nakde çevrilmesi suretiyle Şirket tarafından tahsil edilir. Devredilmeyen primlerin teminatı aşan kısmı, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

(3) Sigorta şirketleri, tarım sigortası sözleşmelerini kendi adlarına akdeder ve prim ile riskin tamamını Havuza devreder. Sigorta işlemleri, Kurul tarafından belirlenen standart poliçeler üzerinden online sistemde yapılır.

EK 7'nin devamı

(4) Havuz, devraldığı riskleri retrosede etmeye yetkilidir. Sigorta şirketleri bir sonraki yıla ilişkin retrosesyon taleplerini içinde bulunulan yılın en geç 1 Kasım tarihine kadar Şirkete bildirir. Havuz tarafından hesaplanacak tahmini hasar durumuna göre yeterli retrosesyon teminatı sağlanamadığı takdirde kalan kısma Devlet tarafından iştirak edilir. Sigorta şirketlerinin payları toplamının yüzde yüzün (% 100) üzerinde gerçekleşmesi halinde, her bir sigorta şirketinin payı, toplam oran yüzde yüze (% 100) inene kadar garameten azaltılır.

(5) Sigorta şirketleri, retrosesyon yolu ile kendilerine devredilen miktarı Havuza devredemez.

Sigorta şirketlerinin Havuz ile sözleşmesinin sona ermesi

MADDE 23 - (1) Mevzuata ve Kurul kararlarına uymayan sigorta şirketinin Havuz ile sözleşmesi sona erdirilir ve Havuz'dan çıkartılır. Bu şekilde Havuzdan çıkartılan sigorta şirketi, Havuza iş devredemez. Ayrılan sigorta şirketi, Havuzla sözleşmesinin geçerli olduğu müddet zarfında ve akdettiği sözleşmeler süresi bitimine kadar şirket sözleşmesinden doğan taahhüt ve vecibeleri ile bağlıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Riskler ve Ekspertiz İşlemleri

Havuz tarafından teminat altına alınacak riskler

MADDE 24 - (1) Kapsama alınacak bitkiler, bitkisel ürünler ve seralar, tarımsal yapılar, tarım alet ve makineleri ile çiftlik hayvanları için kuraklık, dolu, don, sel, taban suyu baskını, fırtına, hortum, deprem, heyelan, yangın, kaza ve zararlılar ile hayvan hastalıklarının neden olacağı zararlar ve/veya tarım sektörü bakımından önemli görülecek diğer riskler, Kurulun teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirlenir.

EK 7'nin devamı

Havuz eksperleri ve eğitimi

MADDE 25 - (1) Kurulun, Kanun kapsamında hasar tespit işlemlerine ilişkin olarak belirleyeceği usul ve esaslar doğrultusunda yapılacak risk inceleme ve hasar tespiti organizasyonunda görev alacak Havuz eksperlerinin eğitimi, Bakanlığın koordinasyonunda Şirket ile işbirliği halinde yapılır. Eğitim sonrası başarılı olanlar Bakanlık tarafından verilecek Tarım Sigortaları Havuzu Eksperlik Eğitim Belgesi ve aşağıdaki belgelerle birlikte Müsteşarlık nezdindeki Havuz eksperlik siciline kaydolmak amacıyla başvurur:

- a) Nüfus cüzdanının örneği.
- b) Öğrenim belgesinin noter onaylı örneği.
- c) Düzenleniş tarihi altı aydan eski olmayan ikametgah belgesi.
- ç) Düzenleniş tarihi altı aydan eski olmayan ve arşiv kaydını da içeren adli sicil belgesi.
- d) İflas veya konkordato ilan edilmediğine dair belgeler.
- e) Son altı ay içinde çekilmiş beş adet vesikalık fotoğraf.

(2) Gerekli belgeleri tamamlayarak birinci fıkrada belirtilen sicile kaydolunanlara Müsteşarlıkça Tarım Sigortaları Havuzu Eksperlik Belgesi verilir.

(3) Havuz eksperlik siciline kayıt olanlar, 7397 sayılı Kanununun 38 inci maddesinin 3 ve 4 üncü bentlerine uygun olarak tarım sigortaları kapsamında risk inceleme ve hasar tespit işlemlerinde görev alabilir.

(4) Sigortaya kabul öncesinde çiftlik hayvanlarının risk inceleme işlemleri veteriner hekim ve zooteknist ziraat mühendisi, sigortalı çiftlik hayvanlarının hasar tespit işlemleri ise veteriner hekim tarafından yapılır.

(5) Bitkiler ve bitkisel ürünlerin hasar tespit işlemleri öncelikle ziraat mühendisi, ziraat mühendisi bulunmaması durumunda ise ziraat teknikeri ve ziraat teknisyeni tarafından yapılır.

(6) Risk inceleme ve hasar tespit işlemleri ile ilgili olarak tereddütlerin bulunması halinde, bu tereddütler Kurulca karara bağlanır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bakanlığın Görevleri ve Devlet Desteği

Bakanlığın görev ve yetkileri

MADDE 26 - (1) Bakanlığın görev ve yetkileri şunlardır:

EK 7'nin devamı

- a) Tarım sigortalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak, yayım, eğitim ve seminerler düzenlemek ve bu konularda Havuz ve Şirket ile işbirliği yapmak.
- b) Havuz eksperliği konusunda şirketle işbirliği halinde eğitim düzenlemek ve bu eğitimle ilgili belge vermek.
- c) Tazminat ödemelerinin, Havuzun gelir ve giderlerinin ve Havuzun iş ve işleyişi ile ilgili çalışmaların doğru ve düzenli bir şekilde yapılmasını izlemek.
- ç) Devlet prim desteğini Havuza ait banka hesabına aktarmak.
- d) Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle sağlanacak prim desteğine ilişkin planlamalar yaparak teklifleri Bakanlar Kurulunun onayına sunmak.
- e) Kanun ve bu Yönetmelikle verilen diğer görevleri yürütmek.

Prim desteği

MADDE 27 - (1) Ürünler, riskler, bölgeler ve işletme ölçekleri itibariyle Devlet tarafından sağlanacak prim desteği miktarları, her yıl Bakanlığın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenir.

(2) Prim desteğine ilişkin ödenek, her yıl bütçe kanunu ile Bakanlık bütçesinde yer alır.

(3) Bakanlık, çiftçi kayıt sistemindeki ve Bakanlıktaki diğer kayıtları dikkate alarak, Havuz veri tabanında Bakanlar Kurulu Kararınca teminat altına alınan riskler için sigorta şirketleri tarafından düzenlenecek standart poliçelere istinaden, Devlet tarafından karşılanacak toplam prim desteğini Havuz hesabına aktarır.

(4) Prim desteğine ilişkin diğer hususlar Kurul kararı ile belirlenir.

EK 7'nin devamı

Hasar fazlası desteği

MADDE 28 - (1) Havuz tarafından üstlenilen risklerin transferi amacıyla ulusal ve uluslararası piyasadan sağlanan korumanın yeterli bulunmaması halinde Bakanlar Kurulunca belirlenecek kısım Devlet tarafından taahhüt edilir.

(2) Devlet tarafından taahhüt edilecek hasar fazlası desteğine ilişkin usul ve esaslar Kurul kararı ile belirlenir. Kurulun teklifi üzerine Bakanlık tarafından Bakanlar Kuruluna gönderilir.

Yardım ve borç ertelemesi

MADDE 29 - (1) Bu Yönetmelik kapsamında, uygulama yılında yer alan riskler için tarım sigortası yaptırmayan üreticiler, 20/6/1977 tarihli ve 2090 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanundan yararlanamaz.

(2) Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen riskler, bölgeler ve ürünler dışında kalan risk, ürün ve bölgelerde 2090 sayılı Kanun kapsamında yardım yapılabilir.

ALTINCI BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Denetim

MADDE 30 - (1) Havuzun ve şirketin sigortacılık uygulamaları yönüyle denetimi Müsteşarlık, diğer tüm işlemlerinin denetimi Bakanlık tarafından yapılır.

Düzenleme yetkisi

MADDE 31 - (1) Bakanlık ve Müsteşarlık, bu Yönetmeliğin uygulanmasını sağlamak üzere her türlü alt düzenlemeyi yapmaya yetkilidir.

EK 7'nin devamı

(2) Bu yönetmelikte yer almayan hususlarda, yürürlükteki ilgili mevzuat, Kurul kararları ve Kurul ile yapılacak sözleşme hükümleri uygulanır.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 32 - (1) 22/9/2005 tarihli ve 25944 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tarım Sigortaları Havuzu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 33 - (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 34 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan ile Tarım ve Köyişleri Bakanı yürütür.

EK 8. Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeylerine göre İlk 90 İlçenin Sıralanması, Çiftçi Kayıt Sistemindeki Çiftçi Sayısı Ve Tarım Arazisi Alanları

Sıra No	İL ADI	İLÇE ADI	ENDEX	ÇİFTÇİ SAYISI	TOPLAM ALAN (Da)
1	VAN	BAHÇESARAY	-2,0108	1.610	35.018
2	BİTLİS	MUTKİ	-1,6399	3.613	132.570
3	VAN	ÇALDIRAN	-1,6295	5.126	400.274
4	ERZURUM	TEKMAN	-1,6215	2.209	122.683
5	BİTLİS	HİZAN	-1,5939	3.872	83.832
6	AĞRI	DİYADİN	-1,5788	3.847	289.780
7	SİİRT	ŞİRVAN	-1,5700	982	48.398
8	VAN	BAŞKALE	-1,5554	9.500	406.959
9	VAN	ÖZALP	-1,5466	2.303	213.842
10	AĞRI	HAMUR	-1,5408	3.556	369.778
11	VAN	ÇATAK	-1,5225	4.941	136.429
12	VAN	GÜRPINAR	-1,5178	9.544	464.520
13	ERZURUM	KARAYAZI	-1,5111	3.050	218.418
14	SİİRT	PERVARİ	-1,5109	1.388	88.888
15	ADIYAMAN	GERGER	-1,4675	2.595	94.225
16	ŞANLIURFA	HARRAN	-1,4661	3.646	437.345
17	ERZURUM	KARAÇOBAN	-1,4636	1.790	139.154
18	MUŞ	KORKUT	-1,4523	1.330	155.004
19	DİYARBAKIR	EĞİL	-1,44322	2.067	124.729
20	DİYARBAKIR	HAZRO	-1,43118	1.248	117.562
21	DİYARBAKIR	DİCLE	-1,42443	4.548	207.873
22	MUŞ	BULANIK	-1,4223	4.607	515.614
23	VAN	SARAY	-1,4171	1.218	111.963
24	BATMAN	SASON	-1,41551	195	2.564
25	DİYARBAKIR	ÇINAR	-1,39761	4.056	574.510
26	ŞIRNAK	İDİL	-1,3901	2.248	313.813
27	DİYARBAKIR	HANİ	-1,38357	3.319	145.162
28	ADIYAMAN	SİNCİK	-1,3834	3.031	66.317
29	KİLİS	MUSABEYLİ	-1,3402	2.610	142.027
30	AĞRI	TAŞLIÇAY	-1,3292	2.290	185.993
31	AĞRI	TUTAK	-1,3254	2.976	473.199
32	BİNGÖL	ADAKLI	-1,31228	1.643	27.655
33	DİYARBAKIR	KULP	-1,30528	5.217	190.392
34	KARS	DİĞOR	-1,3019	4.303	381.998
35	SİNOP	DİKMEN	-1,3018	1.575	47.356
36	ERZURUM	KÖPRÜKÖY	-1,2805	2.494	192.234
37	VAN	MURADİYE	-1,2746	2.019	193.062
38	DİYARBAKIR	KOCAKÖY	-1,268	707	104.025
39	MARDİN	DERİK	-1,2597	4.217	543.280
40	MUŞ	MALAZGİRT	-1,2476	4.232	600.765
41	HAKKARİ	ŞEMDİNLİ	-1,23625	2.310	56.406
42	ELAZIĞ	ARICAK	-1,2113	2.646	73.325
43	MARDİN	SAVUR	-1,2031	2.535	163.799
44	KASTAMONU	DOĞANYURT	-1,2009	1.035	21.258
45	BİTLİS	GÜROYMAK	-1,1931	912	49.252
46	BATMAN	KOZLUK	-1,17754	1.813	187.181
47	BATMAN	BEŞİRİ	-1,17557	1.492	290.474
48	MUŞ	HASKÖY	-1,1707	634	35.761

EK 8'in devamı

Sıra No	İL ADI	İLÇE ADI	ENDEX	ÇİFTÇİ SAYISI	TOPLAM ALAN (Da)
49	MARDİN	MAZIDAĞI	-1,1685	1.950	135.088
50	MALATYA	PÜTÜRGE	-1,1664	4.675	106.182
51	KİLİS	POLATELİ	-1,1605	1.117	69.607
52	ŞIRNAK	GÜÇLÜKONAK	-1,1554	726	37.346
53	BİNGÖL	KARLIOVA	-1,15444	1.920	91.319
54	BİNGÖL	SOLHAN	-1,1403	1.267	45.279
55	SİİRT	BAYKAN	-1,1315	578	45.368
56	BATMAN	GERCÜŞ	-1,12703	6.146	290.013
57	MARDİN	DARGEÇİT	-1,1161	1.478	68.705
58	YOZGAT	KADIŞEHİRİ	-1,10911	2.839	178.061
59	ŞANLIURFA	AKÇAKALE	-1,0997	4.357	615.958
60	AĞRI	ELEŞKİRT	-1,0947	4.173	414.410
61	ERZURUM	ÇAT	-1,0921	2.744	177.701
62	ŞIRNAK	BEYTÜŞŞEBAP	-1,0841	840	21.523
63	DİYARBAKIR	SİLVAN	-1,08285	3.503	596.072
64	ŞANLIURFA	HALFETİ	-1,0793	2.506	183.917
65	DİYARBAKIR	CERMİK	-1,07902	2.595	194.765
66	KARS	ARPAÇAY	-1,0771	3.819	334.169
67	ORDU	AKKUŞ	-1,0726	7.481	320.941
68	AĞRI	PATNOS	-1,0656	4.589	443.474
69	DİYARBAKIR	LİCE	-1,04093	3.016	204.247
70	ERZURUM	ŞENKAYA	-1,0385	4.603	97.887
71	MUŞ	VARTO	-1,0381	3.002	204.404
72	SİNOP	DURAĞAN	-1,0291	3.404	103.031
73	BİNGÖL	GENÇ	-1,02405	474	12.157
74	KARS	SUSUZ	-1,0033	2.270	185.599
75	İĞDIR	TUZLUCA	-0,9938	3.923	231.263
76	ADANA	FEKE	-0,9925	4.240	135.479
77	SAMSUN	ASARCIK	-0,9916	1.937	78.379
78	ARDAHAN	DAMAL	-0,9792	1.257	41.359
79	ŞANLIURFA	HİLVAN	-0,9702	3.659	654.008
80	SİİRT	ERUH	-0,955	1.758	152.814
81	ŞANLIURFA	BOZOVA	-0,9541	4.484	498.110
82	KARS	SELİM	-0,9536	4.111	333.940
83	NİĞDE	ÇİFTLİK	-0,9381	1.471	72.933
84	SAMSUN	AYVACIK	-0,9352	4.384	155.701
85	KAHRAMANMARAŞ	EKİNÖZÜ	-0,9165	2.250	80.401
86	HATAY	ALTINÖZÜ	-0,9164	6.177	212.180
87	DİYARBAKIR	ÇÜNGÜŞ	-0,91268	807	24.890
88	VAN	GEVAŞ	-0,9122	2.073	108.914
89	ARDAHAN	HANAK	-0,9077	2.367	104.617
90	GİRESUN	YAĞLIDERE	-0,9051	4.464	88.483
	TOPLAM			264.533	18.127.359

Kaynak: Tümtaş, 2007: 141-143

EK 9. Türkiye’de Devlet Destekli Tarım Sigortalarının Kronolojik Gelişimi

14.06.2005	5363 Sayılı Tarım Sigortaları Kanununun mecliste görüşülmesi.
21.06.2005	5363 Sayılı Tarım Sigortaları Kanununun, Resmi Gazetede yayınlanması.
22.06.2005	Kanunla ilgili Hazine ve Tarım Bakanlığı’nın hazırlamış olduğu yönetmelikler resmi gazetede yayınlanması. (İPTAL EDİLDİ)
28.10.2005	Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş. (TARSİM) şirket kuruluşunun T. Ticaret Sicili Gazetesi’nde tescil edilmesi ve TARSİM Yönetim Kurulu oluşturulması.
27.01.2006	Tarım Sigortaları Havuzu Yönetim Kurulunun Toplanması
28.02.2006	Kapsama alınacak riskler, ürünler ve bölgeler ile prim desteği oranlarına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının, Resmi Gazete’de yayınlanması.
18.05.2006	Kanunla ilgili Hazine ve Tarım Bakanlığı’nın hazırlamış olduğu yönetmeliklerin resmi gazetede yayınlanması.
19.10.2006	2006 yılı Tarım Sigortaları Havuzuna Devlet tarafından taahhüt edilecek hasar fazlası desteğine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete’de yayınlanması.
05.01.2007	2007 yılı Tarım sigortaları havuzu tarafından kapsama alınacak riskler, ürünler ve bölgeler ile prim desteği oranlarına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının, Resmi Gazete’de yayınlanması.
05.04.2007	2007 yılı Tarım Sigortaları Havuzuna Devlet tarafından taahhüt edilecek hasar fazlası desteğine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının Resmi Gazete’de yayınlanması.
30.12.2007	2008 yılı Tarım sigortaları havuzu tarafından kapsama alınacak riskler, ürünler ve bölgeler ile prim desteği oranlarına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının, Resmi Gazete’de yayınlanması.
31.12.2008	2009 yılı Tarım sigortaları havuzu tarafından kapsama alınacak riskler, ürünler ve bölgeler ile prim desteği oranlarına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının, Resmi Gazete’de yayınlanması
21.12.2009	2010 yılı Tarım sigortaları havuzu tarafından kapsama alınacak riskler, ürünler ve bölgeler ile prim desteği oranlarına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının, Resmi Gazete’de yayınlanması

Kaynak: Tümtaş, 2007: 53 ve www.tarsim.org.tr kaynaklarından derlenerek hazırlanmıştır

EK 10. Tarsim'in Bitkisel Ürün Sigortası Teminatı Kapsamında Olan ve Kapsam Dışı Kalan Ürünler

SIRA	Teminat Kapsamındaki ürün	SIRA	Teminat Kapsamındaki ürün	SIRA	Teminat Kapsamı Dışında Kalan Ürünler
1	Altın Top	16	Limon	1	Ahududu
2	Antep Fıstığı	17	Mandalina	2	Çilek
3	Armut	18	Muşmula	3	İğde
4	Avakado	19	Muz	4	Keçiboynuzu
5	Ayva	20	Nar	5	Kızılcık
6	Badem	21	Portakal	6	Turunç
7	Ceviz	22	Şeftali (Nektarin)	7	Zerdali
8	Dut	23	Şeftali		
9	Elma	24	Trabzon Hurması		
10	Erik	25	Üzüm		
11	Fındık	26	Vişne		
12	İncir	27	Yenidünya		
13	Kayısı	28	Zeytin		
14	Kestane	29	Kiraz		
15	Kivi				

Kaynak:<http://www.tarsim.org.tr>

EK 11. Tarsim'in Tarım Sigortası ürünlerinde Teminat Dışı Kalan Haller

Bitkisel Ürün Sigortası

- Hasatları yapılarak bağ, bahçe ve tarlada bırakılmış veya kaldırılmış ürünlerde meydana gelen hasarlar.
- Poliçe bitiş tarihinden sonra üründe meydana gelen hasarlar.
- Sigortalının veya fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kastından veya ağır kusurundan kaynaklanan hasarlar ve kayıplar.
- Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu, nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden kaynaklanan radyasyon veya radyoaktivite bulaşmalarının ya da bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu hasar ve kayıplar (Bu bentte geçen yanma deyimini kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını da kapsar).
- Kamu otoritesi tarafından sigorta konusu yer ve ürünler üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen bütün hasar ve kayıplar.
- Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleri ve kötü niyetli hareketler ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin sebep olduğu tüm hasarlar.
- Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, savaş ilan edilmiş olsun olmasın çarpışma, iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen bütün zararlar.
- Biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak zararlar dâhil olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar.
- Teminat kapsamındaki riskin gerçekleşmesine bağlı olarak ortaya çıkan dolaylı zararlar.
- Teminat kapsamındaki risklerin, meyve verme yaşına gelmiş ağaçlarda, meyve dışındaki yaprak, dal, gövde ve benzeri kısımlarına vereceği hasarlar.

EK 11'in devamı

- Teminat kapsamındaki risklerin gerçekleşmesinden dolayı, sigorta dönemini takip eden yıllarda meydana gelen zararlar.

Sera Sigortası

- Seranın kusurlu planlanmasından ya da planın kusurlu uygulanmasından ileri gelen zararlar.
- Sera yapımında kusurlu malzeme kullanılması ve kusurlu işçilik nedeniyle meydana gelen zararlar.
- Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çatışma (savaş ilan edilmiş olsun veya olmasın), iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen zararlar.
- Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden kaynaklanan radyasyon veya radyoaktivite bulaşmalarının ya da bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu zararlar. (Bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını da kapsayacaktır).
- Biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak zararlar dâhil olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar.
- Kamu otoritesi tarafından sera ve ürün üzerinde yapılacak tasarruflar sebebiyle meydana gelen bütün zararlar.
- Sigortalı veya fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kastından veya ağır kusurundan kaynaklanan zararlar.
- İskelet malzemesi ahşap olan seralarda meydana gelen zararlar.
- Teminat kapsamındaki riskin gerçekleşmesine bağlı olarak ortaya çıkan dolaylı zararlar.

EK 11'in devamı

- Don ve soğuk hava nedeniyle sera içindeki üründe meydana gelen hasarlar ile ürün veriminde ve kalitesinde meydana gelen eksilmeler.
- Bir hasardan sonra ürünlerin dış hava şartlarından korunacak şekilde gerekli önlemlerin 24 saat içinde alınmaması sonucunda üründe meydana gelen hasarlar ile ürün veriminde ve kalitesinde meydana gelen eksilmeler.
- Su basması sonucu oluşan hasarlar.
- Hastalık ve zararlar nedeniyle meydana gelen hasarlar ile ürün veriminde ve kalitesinde meydana gelen eksilmeler.
- Sigorta başlangıcından önce mevcut olan çatlak ve yamalı camlar.
- Seramın dışında bulunan her türlü teknik donanım.

Hayvan Hayat Sigortası

- Sığır vebası, tüberküloz, bruselloz, şap ve BSE hastalıkları ve 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabitası Kanununa göre ihbarı mecburi tüm bulaşıcı hastalıklar, (antrax ve kuduz hariç)
- Hırsızlık, kaybolma ve değiştirme halleri,
- Yarış, oyun veya mukavemet denemelerinden meydana gelen ölümler, itlaflar ve mecburi kesimler,
- Sigortalanacak damızlık ve süt sığırlarına mıknatıs yutturulmaması durumunda, RPT ve buna bağlı hastalıklar,
- Teknik şartlarda belirtilen aşı programındaki aşılardan yaptırılmaması, karantina tedbirlerine uyulmaması ve gerekli tedbirlerin alınmaması sonucunda, meydana gelebilecek hastalıklar sonucu ölümler, itlaflar ve mecburi kesimler,
- Sığırlarda, iç (endo) ve dış (ekto) parazit mücadelesinin yapılmaması halinde bu hastalıklardan meydana gelen ölüm, itlaf ve mecburi kesimler,
- Poliçe başlangıç tarihinden önce meydana geldiği tespit edilen; hasarlar ve kalıtsal anomalilere bağlı her türlü hastalıklar sonucu ölüm, itlaf ve mecburi kesim ile yavru atma hasarları,
- Teknik şartlar doğrultusunda kimliklendirilmesi yapılmamış hayvanlar,

EK 11'in devamı

- Poliçe başlangıç tarihinden itibaren iki haftalık (14 gün) bekleme süresi içinde ortaya çıkan hastalıklar (paraziter, mikrobiyel, viral) nedeniyle meydana gelen ölüm, itlaf, mecburi kesim, yavru atma ve yavru ölümleri,
- Sigortalı hayvanlarda bulaşıcı hastalık çıktığı zaman, eksperlerce onaylanmadığı takdirde, sirayete maruz hayvanların durumu ile ilgili hayvan sahibi tarafından alınacak kararlar sonucu meydana gelen ölümler, itlaf edilmeler veya mecburi kesimler,
- Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleri ve kötü niyetli hareketler ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin sebep olduğu tüm hasarlar,
- Biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak zararlar dahil olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar,
- Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, savaş ilan edilmiş olsun olmasın çarpışma, iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen bütün zararlar,
- Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu, nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden kaynaklanan radyasyon veya radyoaktivite bulaşmalarının ya da bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu hasar ve kayıplar. (Bu bentte geçen yanma deyimini kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını da kapsar),
- Kamu otoritesi tarafından alınan kararlar sonucunda sigortalı hayvan üzerinde yapılacak tasarruflardan meydana gelen ölümler, itlaflar ve mecburi kesimler,
- Teminat kapsamındaki riskin gerçekleşmesine bağlı olarak ortaya çıkan dolaylı zararlar.

EK 11'in devamı

Kümes Hayvanları Hayat Sigortası

- 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununa göre ihbarı mecburi tüm bulaşıcı hastalıklar.
- Kanibalizm, tüy ve yumurta yeme, gagalama veya benzeri kötü alışkanlıklar.
- Hayvanların kongenital sakatlıkları ve normal gelişmemeleri.
- Sigortanın başladığı tarihten önce mevcut hastalıklar, beslenme bozukluğu ve yetersizlikleri.
- Poliçe başlangıç tarihinden itibaren, viral hastalıklarda 5 gün, mikrobiyel ve paraziter hastalıklarda 8 günlük bekleme süresi içinde meydana gelen hastalıklar, nedeniyle sigortalı hayvanların ölmesi, itlafı ve mecburi kesimi.
- Sigortalının veya fiilinden sorumlu olduğu kişilerin kasıtlı veya ağır kusurlardan meydana gelen ölüm, itlaf ve mecburi kesimler.
- Hırsızlık, kaybolma ve yer değiştirme halleri.
- Teknik şartlarda belirtilen aşı programındaki aşuların yaptırılmaması, karantina tedbirlerine uyulmaması ve gerekli tedbirlerin alınmaması sonucunda meydana gelebilecek hastalıklar sonucu ölüm, itlaf ve mecburi kesimler.
- Sigortalı hayvanlarda bulaşıcı hastalık çıktığı zaman, eksperlerce onaylanmadığı takdirde, sirayete maruz hayvanların durumu ile ilgili hayvan sahibi tarafından alınacak kararlar sonucu, meydana gelen ölüm, itlaf veya mecburi kesimler.
- Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleri ve kötü niyetli hareketler ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin sebep olduğu tüm hasarlar.
- Biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak zararlar dahil olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar.

EK 11'in devamı

- Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, savaş ilan edilmiş olsun olmasın çarpışma, iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen bütün zararlar.
- Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu, nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden kaynaklanan radyasyon veya radyoaktivite bulaşmalarının ya da bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu hasar ve kayıplar. (Bu bentte geçen yanma deyimi, kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını da kapsar.)
- Kamu otoritesi tarafından alınan kararlar sonucunda, sigortalı hayvan üzerinde yapılacak tasarruflardan, meydana gelen ölüm, itlaf ve mecburi kesimler.
- Teminat kapsamındaki riskin gerçekleşmesine bağlı olarak ortaya çıkan dolaylı zararlar.

Su Ürünleri Sigortası

- Sigortanın başlangıcından önceden mevcut olan hastalıklar.
- Poliçe başlangıç tarihinden itibaren 14 günlük bekleme süresi içinde ortaya çıkan (paraziter, bakteriyel, mikrobiyel, viral ve mantari) hastalıklar,
- Stokların yumurta ve larva dönemi ile yavruların tesise geldikten sonraki ilk 5 günlük dönemi,
- Hatalı ve yetersiz besleme,
- Tesiste bulunan yem stoklarının gerektiği gibi muhafaza edilmemesinden ileri gelen zehirlenmeler,
- Sigortalının veya yetiştiricilik tesisinde görevli kişilerin kasıtlı hareketleri ve kusurları,
- Teminat kapsamındaki riskin gerçekleşmesinden sonra meydana gelen dolaylı hasarlar,
- Kullanım izni olan ilaç ve kimyasal maddelerin kullanım kılavuzuna aykırı olarak kullanılması,

EK 11'in devamı

- Kullanım izni olmayan ilaç ve kimyasal maddelerin kullanılması,
- Uzmanlar tarafından tavsiye edilen tedavi programına sigortalı tarafından uyulmaması,
- Denizdeki kafeslerde yanlış ağ kullanımı veya balıkların sınıflandırılmasının (boylama) doğru yapılmaması nedeniyle meydana gelecek yara ve sıyrıklar,
- Yetiştiriciden kaynaklanan nedenlerle, karadaki havuzlarda suyun debisinin sigortalının beyan ettiği miktarın altına düşmesi,
- Mekanik veya elektrikli ekipman, teçhizat veya tesisatın zamanla aşınma, yıpranma veya işlevini görememesi (bu tesisat veya teçhizat sigortalı olsun, olmasın),
- Hangi nedenle olursa olsun nakliye sırasında meydana gelen hasarlar,
- İşletme yönetiminin, mekanik veya elektrikli ekipman, teçhizat veya tesisatını gerektiği gibi bakıma tabi tutmaması veya ağır kusuru (bu tesisat veya teçhizat sigortalı olsun, olmasın),
- İşletme yönetimi kaynaklı, su sıcaklığında veya tuzluluğunda meydana gelebilecek ani değişimler,
- Beyan edilen stoklama yoğunluğu üzerinde stoklama yapılması,
- Kanibalizm,
- Hırsızlık,
- Kafes ve ağlarda kusurlu işçilik, malzeme ile eksik malzeme ve işçilik kullanımı nedeniyle ürün varlığındaki eksilmeler,
- Kamu otoritesi tarafından alınan kararlar sonucunda sigortalı su ürünleri ve ekipman üzerinde yapılacak tasarruflar nedeniyle meydana gelen ölümler, itlaflar,
- Grev, lokavt, kargaşalık ve halk hareketleri ve kötü niyetli hareketler ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati hareketlerin sebep olduğu tüm ölüm ve itlaflar,

EK 11'in devamı

- Biyolojik ve/veya kimyasal kirlenme, bulaşma veya zehirlenmeler nedeniyle oluşacak zararlar dâhil olmak üzere, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla kamu otoritesi tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen ölümler, itlaflar,
- Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, savaş ilan edilmiş olsun olmasın çarpışma, iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen ölümler,
- Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu, nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen sebeplerden kaynaklanan radyasyon veya radyoaktivite bulaşmalarının ya da bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin sebep olduğu hasar ve kayıplar (bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını da kapsar).

EK 12. TARSİM'İN Tarım Sigortası Ürünlerinde Prim Fiyatı, Muafiyet ve Müşterek Sigorta Oranları

Bitkisel Ürün Sigortası

Paket İçindeki Teminatlar	Ürünler	Toplam Sigorta Bedeli Üzerinden Muafiyet Oranı (%)	Sigortalının Üzerinde Kalan Müşterek Sigorta Oranı (%)
Dolu	Tüm ürünler	10	0
Heyelan	Tüm ürünler	10	0
Deprem	Tüm ürünler	10	0
Yangın	Tüm ürünler	10	20
Fırtına	Tüm ürünler	20	20
Hortum	Tüm ürünler	20	20
Dolu Kalite Kaybı	Yaş meyve, sebze ve çiçekler	10	0
Don	Armut, Badem, Ceviz, Erik, Kayısı, Kiraz, Nektarin, Şeftali, Vişne,	20	40
Don	Altıntop, Limon, Mandalina, Portakal	20	25
Don	Antepfıstığı, Avokado, Dut, Kestane, Kivi, Muşmula, Nar, Trabzon hurması, Yenidünya	10	40
Don	Üzüm, Fındık, Ayva, Elma, İncir, Muz, Zeytin	10	30

Kaynak: www.tarsim.org.tr

EK 12'nin devamı

Sera Sigortası

Sera Türü	Her Bir Unsurun Sigorta Bedeli Üzerinden Hasarlarda Uygulanacak Muafiyet Oranları (%)	
	Dolu, Yangın, Heyelan, Deprem, Taşıt çarpması, Kar-Dolu ağırlığı*,	Fırtına*, Hortum *
Cam Seralar	1	2,5
Plastik Seralar	3	6
Cam + Plastik Seralar	2,5	5

Kaynak: www.tarsim.org.tr

* Fırtına, Hortum, Kar ve Dolu ağırlığı teminatları risk inceleme sonucunda gerekli kriterleri taşıdığı belirlenen seralarda verilir.

Sera Türü	Hasarlarda Uygulanacak Müşterek Sigorta Oranları (%)	
	Dolu, Yangın, Heyelan, Deprem, Taşıt çarpması	Fırtına*, Hortum*, Kar-Dolu ağırlığı*
Cam Seralar, Sert plastik seralar	10	20
Yumuşak Plastik Seralar	10	20
Cam + Yumuşak Plastik Seralar	10	20

Kaynak: www.tarsim.org.tr

EK 12'nin devamı

Hayvan Hayat Sigortası

Hayvan Sayısı	Prim Fiyatları			Müşterek Sigorta Oranı
	Muafiyet siz	%1,5 Muafiyetli	% 4,0 Muafiyetli	
1 – 4	% 10,50			% 20
5 – 20	% 9,00			% 20
21 -100	% 8,00	% 6,00	% 4,00	% 20
101- 200	% 7,50	% 5,50	% 3,50	% 20
201 – 500	% 7,00	% 5,00	% 3,00	% 20
501 ve üzeri	% 5,50	% 3,50	% 2,00	% 20

Kaynak: www.tarsim.org.tr

Kümes Hayvanları Hayat Sigortası

Kategori (Yetiştirme Amacı)	Muafiyet Oranı (%)	Müşterek Sigorta Oranı (%)
Broiler	3,00	20
Yumurta Tavuğu Cıvcivi	3,00	20
Yumurta Tavuğu	3,00	20
Damızlık ve Ana Damızlık Cıvciv	3,00	20
Damızlık ve Ana Damızlık Tavuk	3,00	20
Besi Hindisi (Dişi)	3,00	20
Besi Hindisi (Erkek)	3,00	20
Damızlık Hindi	3,00	20
Devekuşu	5,00	20

Kaynak: www.tarsim.org.tr

EK 12'nin devamı

Su Ürünleri Sigortası

Tarife: 1 (Toplam Sigorta Bedeli Üzerinden Muafiyet Uygulanan Poliçeler)

Türü	Risk Kategorisi ve Prim Fiyatı (%)			Muafiyet (%) (Toplam Sigorta Bedeli Üzerinden)	Müşterek Sigorta (%) (Sigortalı Üzerindeki Pay)
	1	2	3		
Deniz, Göl Çiftlikleri (Çipura, Levrek, Alabalık-Kafeste üretim)	3,0	4,5	Sigortalanmaz	10	20
Kara Çiftlikleri (Alabalık-Havuzda üretim)	4,0	5,5	Sigortalanmaz	10	20
Orkinos	3,5	4,0	Sigortalanmaz	25	0
Deniz Çiftlikleri Sinarit, Sargoz, Kırmızı bantlı mercan, Sargoz, Sivriburun karagöz, Minakop, Antenli mercan, Mandagöz mercan, Litrini mercan, Traňa	3,5	5,0	Sigortalanmaz	10	20

Kaynak: www.tarsim.org.tr

EK 12'nin devamı**Tarife: 2** (Kafes Bazında Muafiyet Uygulaması Yapılan Poliçeler)

Türü	Risk Kategorisi ve Prim Fiyatı (%)			Muafiyet (%) (Her bir Kafesin Sigorta Bedeli Üzerinden)
	1	2	3	
Deniz, Göl Çiftlikleri (Çipura, Levrek, Alabalık- Kafeste üretim)	3,5	5,0	Sigortalanmaz	20
Orkinos	4,0	4,5	Sigortalanmaz	30
Deniz Çiftlikleri Sinarit, Sargoz, Kırmızı bantlı mercan, Sargoz, Sivriburun karagöz, Minakop, Antenli mercan, Mandagöz mercan, Litrini mercan, Traça	4,0	5,5	Sigortalanmaz	20

Kaynak: www.tarsim.org.tr

EK 13. Tarsim'in Sigorta Ürünlerinde Müşterek Sigorta Ve Muafiyet Konuları Ve Tazminat Hesabı Uygulamaları

Sigortacının üstlendiği riskleri belirli bir oranda kısıtlayarak sigorta priminin ucuzlatılmasını hedefleyen uygulamalardır. Sigortalının hasarını eksik alması sonucunu doğurduğu için başlangıçta aleyhte bir uygulama olarak gibi algılanabilmesine karşın aslında bu uygulamalar sigortalının muhtemel riskler karşılığında ödeyeceği primi çok ciddi oranda düşürdüğü için sigortalının lehine uygulamalardır.

Müşterek sigorta: Teminat kapsamındaki riskleri gerçekleşmesi sonucunda meydana gelen bir hasarın belli bir bölümünü veya belirli bir yüzdesini sigortalının üzerinde tutmasıdır.

Muafiyet: poliçede yazılı önceden belirlenmiş bir miktara kadar olan hasarların sigortalı tarafından ödenmemesi veya belirlenmiş o miktardan daha yüksek hasarların o miktar tenzil edildikten sonra ödenmesi şekline muafiyet denir.

Tazminat Hesabı Örnekler

Bitkisel Ürün Sigortası

ÜRÜN	Buğday
ALAN	50 Dekar
VERİM	400 Kg/Dekar
ÜRÜN SATIŞ FİYATI	0,37 TL/Kg
SİGORTA BEDELİ	7.400 TL
BELİRLENEN HASAR ORANI	%70
TAZMİNATA ESAS OLACAK HASAR TUTARI	5.180 TL
MUAFİYET ORANI	%10
MUAFİYET TUTARI (Muafiyet Oranı*Sigorta Bedeli)	740 TL (7.400*%10)
ÖDENECEK TAZMİNAT (Hasar Tutarı-Muafiyet Tutarı)	4.400 .180-740)

Kaynak: www.tarsim.org.tr

EK 13'ün devamı

Sera Sigortası (Cam Sera İçin)

TOPLAM SİGORTA BEDELİ	50.000 TL
ÜRÜN	Domates
HASAR NEDENİ	Dolu
CAM SİGORTA BEDELİ	20.000 TL
HASAR ORANI	% 15 (Cam Hasarı)
TAZMİNATA ESAS OLACAK HASAR TUTARI	3.000 TL
MUAFİYET ORANI	%2
MUAFİYET TUTARI (MUAFİYET TUTARI*SİGORTA BEDELİ)	400 TL (20.000*%2)
MÜŞTEREK SİGORTA ORANI	%10
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (HASAR TUTARI-MUAFİYET TUTARI)	2.340 [(3.000-400)*%90]

Kaynak: www.tarsim.org.tr

EK 13'ün devamı

Hayvan Hayat Sigortası

	TARİFE 2 MUAFİYETSİZ	TARİFE 1 MUAFİYETLİ
SİGORTALI HAYVAN SAYISI	77	77
BİR HAYVANIN SİGORTA BEDELİ	3.000 TL	3.000 TL
TOPLAM SİGORTA BEDELİ	231.000 TL	231.000 TL
ÖDENECEK PRİM TUTARI	17.325 TL (Sigorta Bedeli*%7.5)	11.550 TL (Sigorta Bedeli*%5)
HASARLI HAYVAN SAYISI	77	77
HASARLI HAYVAN TOPLAM BEDELİ	231.000 (3.000*77)	231.000 TL (3.000*77)
HASAR ŞEKLİ	ÖLÜM	ÖLÜM
MUAFİYET	0 TL (Muafiyet Yok)	11.550 TL (231.000*%5-Toplam Sigorta Bedelinin %5'i)
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (Hasar Tutarı-Muafiyet Tutarı)*%80	184.800 TL (231.000- 0)*%80	175.600 TL (231.000- 11.550)*%80

Kaynak: www.tarsim.org.tr

EK 13'ün devamı

Kümes Hayvanları Hayat Sigortası

	BROILER
SİGORTALI HAYVAN SAYISI	50.000
BİR HAYVANIN SİGORTA BEDELİ	3.00 TL
TOPLAM SİGORTA BEDELİ	150.000 TL
ÖDENECEK PRİM TUTARI	2.925 TL (Sigorta Bedeli*%1.95)
HASARLI HAYVAN SAYISI	20.000
HASAR ANINDAKİ BROILERIN YAŞI	3 HAFTALIK
3 Haftalık broiler tavuğun genel şartlara göre ulaşacağı maksimum değer %40' ıdır.	
YUMURTA TAVUĞU CİVCİVİ MUAFIYETİ	4.500 TL (150.000*%3)
HASARLI HAYVAN TOPLAM BEDELİ	24.000 TL (1.20*20.000)
HASAR ŞEKLİ	ÖLÜM
ÖDENECEK TAZMİNAT TUTARI (Hasar Tutarı-Muafiyet Tutarı)*%80	(24.000-4.500)*%80=15.600

Kaynak: www.tarsim.org.tr

EK 14. Türkiye’de 2006-2008 Yılları arasında Tarım Sigortası

	TOPLAM PRİM ÜRETİMİ (TL)	TOPLAM TAZMİNATLAR	HASAR/PRİM ORANI (%)	DİREKT PRİM ARTIŞLARI (%)
2006*	4.450.852	1.492.936	%33.5	-----
2007	64.103.578	51.191.779	%79.8	-----
2008	98.443.549	50.843.382	%51.6	%53.5
2009	121.477.434	-----	-----	%23.39
2010**	41.033.209	-----	-----	-----

Kaynak: TARSİM Faaliyet Raporu, 2007: 29; TARSİM Faaliyet Raporu, 2008: 31; www.tsrbs.org.tr kaynaklarından derlenerek hazırlanmıştır.

* Tarım Sigortaları Kanunu Çerçevesinde Devlet Destekli Tarım Sigortaları, 20 Şubat 2006 Tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile 2006 yılının ikinci yarısında (1 Haziran 2006) Bitkisel Ürün, Hayvan Hayat, Kümes Hayvanları Hayat ve Sera Sigortası branşlarında uygulanmaya başlanmıştır(İçer-Tokay, 2008: 65).

** Ocak ve Şubat aylarını kapsamaktadır.

EK 15. Tarsim'in Tarım Sigortası Ürünleri Prim Üretimlerinin Branşlara Göre Dağılımı

	2007	TOPLAM İÇİDEKİ PAY 2007(%)	2008	TOPLAM İÇİDEKİ PAY 2008(%)
Bitkisel Ürün Sigortası	46.775.111	73	72.668.851	74
Sera Sigortası	1.990.537	3	3.758.149	4
Hayvan Hayat Sigortası	14.197.465	22	20.089.686	20
Su Ürünleri Sigortası	798.243	1	1.166.332	1
Kümes Hayvanları Sigortası	342.224	1	760.531	1
TOPLAM	64.103.578	100	98.443.549	100

Kaynak: TARSİM Faaliyet Raporu, 2008: 33

ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında Trabzon'un Vakfıkebir ilçesinde doğdu İlkul eğitimini Tirebolu Sakarya İlkokulu'nda, orta okul eğitimini Tirebolu Cumhuriyet Ortaokulu'nda ve lise eğitimini Giresun Hamdi Bozbağ Anadolu Lisesi'nde tamamladı. 2003 yılında Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Akademisi İşletme Bölümü'nde başlamış olduğu üniversite eğitimini 2007 yılında başarı ile tamamladı. 2007 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Maçka Meslek Yüksek Okulu'nda Öğretim Görevlisi olarak başladığı görevini hala sürdürmekte.